

# Het planetarium van Otze Otzinga

Rein Blijstra

## bron

Rein Blijstra, *Het planetarium van Otze Otzinga*. De Arbeiderspers, Amsterdam 1962

Zie voor verantwoording: [https://www.dbnl.org/tekst/blij001plan01\\_01/colofon.php](https://www.dbnl.org/tekst/blij001plan01_01/colofon.php)

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

## Het planetarium van Otze Otzinga

Otze Otzinga was amanuensis aan het laboratorium voor sterrenvorming aan de universiteit van Franeker. Een stevige man met een gezicht dat wellicht iets te rood was; bij de eerste indruk vriendelijk op het onderdanige af, joviaal in zijn spreken, maar bij nader inzien toch niet de welgedane en tevreden man, die hij voorgaf te zijn. Daar was ook wel reden voor. Otze, uit een arm gezin, was op de lagere school door zijn onderwijzer ontdekt, die in hem een aankomend genie zag. Deze goede man rustte niet, voor hij Otze tot het gymnasium had doen toelaten, vanwaar hij zonder twijfel naar de universiteit zou gaan om zijn studies voort te zetten. Dat veronderstelde niet alleen hij, maar ook anderen in de omgeving van Otze, die eveneens het volste vertrouwen hadden in zijn kundigheden waren daarvan overtuigd. Zij werden echter teleurgesteld, want op het gymnasium was Otze slechts een middelmatige leerling, die het ondanks alle ijver na jaren niet verder bracht dan de derde klasse. Hij was toen al zeventien en moest een ambacht leren; de keuze was niet moeilijk, want allens was gebleken, dat het verstand van Otze niet in zijn hoofd maar in zijn handen zetelde. Hij kwam dus in de leer bij een instrumentmaker van het werktuigkundig laboratorium der universiteit en was nog tamelijk jong, nog geen veertig, toen hij werd aangesteld als amanuensis aan het astro-fysisch laboratorium.

Op zich zelf geen slechte, ja, zelfs een vrij verantwoordelijke betrekking, doch het scheen dat de aanvankelijke hoop en wens de hoogste toppen der wetenschap te bereiken en de daarop volgende teleurstellingen de jonge Otze diep hadden geraakt, en zonder nu te kunnen zeggen, dat hij mismoedig was, ontbrak hem toch de achteloze levenslust van een gelukkig mens. Hij was altijd bezig, ergens mee bezig, te gespannen bezig.

Vooraf de laatste tijd. De laatste tijd? De laatste maanden kon men wel zeggen, misschien zelfs wel, alhoewel minder opvallend, de laatste jaren. Nauwkeurig viel dat niet na te gaan, want Otze had reeds van het begin van zijn huwelijk af de zolder van zijn huis als toevluchtsoord, studeerkamer en werkplaats ingericht, waar hij een groot deel van zijn vrije tijd doorbracht. Wat hij daar precies uitvoerde, was Boukje, zijn vrouw, niet altijd duidelijk. Zij verdacht hem ervan, dat hij in elk geval daar na de middagmaaltijd een dutje deed, maar dat hij er ook wel eens iets uitvoerde, was duidelijk, omdat hij op gezette tijden met kunstig vervaardigde modellen van ingewikkelde machines, maar ook van heel ouderwetse dingen als schepen, treinen en vliegtuigen te voorschijn kwam, die hij dan voldaan ergens te pronk zette. Zo'n uitstalling bleef niet lang dezelfde, want na verloop van tijd kwam Otze weer te voorschijn met iets anders en daarvoor moesten de vroegere werken plaats maken, die dan meestal aan burens of vrienden gegeven werden.

Nu was hij echter al een paar maanden bezig zonder dat er iets tastbaars uit zijn vingers kwam en Boukje begon zich juist wat ongerust te maken, toen Otze haar op een middag uitnodigde met hem naar de zolder te gaan. Hij keek nogal geheimzinnig en daar bleek ook wel reden voor te zijn, want toen zij de werkplaats betrad, wachtte haar een vreemd schouwspel.

Het was niet het model van een ouderwetse of moder-

ne machine dat Otze ditmaal gewrocht had, het was op het eerste gezicht niet veel meer dan een stel bolletjes, die over de zolder zweefden als heel kleine zeepbellen, schijnbaar zonder een bepaald doel. Sommige van die bolletjes zonden een venijnig licht uit, andere waren donker, weer andere hingen in troepjes bij elkaar en er tussendoor dreven, vrijwel bewegingloos, donkere en lichte nevels van een onbestemde stof.

Otze keek haar aan, alsof hij een compliment of althans een opmerking van haar verwachtte, maar zij begreep er niet veel van en knikte dus maar eens een paar maal wijs, hetgeen hem blijkbaar niet misleidde, want hij vroeg: ‘Zie je niet wat het is?’

‘Neen,’ zei Boukje. ‘Ik kan het niet thuisbrengen.’

‘Het is ons zonnestelsel met een deel van de Melkweg en de rest van het heelal,’ zei Otze trots. ‘Een model in de juiste verhoudingen.’ Hij wees de bolletjes aan: ‘De zon, de aarde, de planeten, Alpha Centauri, Arcturus, Betelgeuze, Andromeda. Een deel ervan heb ik op een bewegend stuk bordpapier geschilderd, maar dat merken ze toch niet, dat is te ver weg voor hen.’

‘Voor hen?’ vroeg Boukje verbaasd. ‘Voor wie dan?’

‘Voor de bewoonde planeten. Ik heb de schepping nagebootst,’ zei Otze trots. ‘De snelheid van het licht heb ik een beetje moeten veranderen en daarom is hun tijdrekening ook anders. Deze door mij geschapen wereld is nu tachtig dagen oud, maar hun aarde is nu naar hun eigen berekening zowat twee miljard jaar en de hele schepping drie miljard jaar. De aarde heeft ongeveer een omloop van een drieduizendste van onze seconden om de zon. Ik kan het wel even precies voor je nakijken...’

‘Nee, doe maar niet, het is me toch te ingewikkeld,’ zei Boukje. ‘Maar wat wil je hier nu mee?’

‘Het is verbazingwekkend hoe snel dat volkje op aarde zich ontwikkelt,’ zei Otze, zonder op haar vraag te letten, ‘het gaat zo vlug, dat ik de zaak een paar maal stil heb

moeten zetten om er niet te veel van te missen. Dat gaat trouwens nu niet meer, ze zouden het merken. Het begin was vrij saai: ik had wat afgestroopte kernen uit het laboratorium meegenomen en die heb ik tussen een aantal elkaar opheffende graviteitsvelden losgelaten. Ik had er een paar dagen niet meer naar omgekeken, want het bleef maar zo'n beetje uitdijen en er was niet veel te zien. Maar plotseling merkte ik, dat een paar van die kernbolletjes kleine lichaampjes hadden afgesplitst, die begonnen af te koelen. Ik heb die toen apart gehouden om te observeren onder een vergrootglas en wat denk je, dat er ontstaat? Leven! Plantengroei! Althans iets wat er op lijkt.'

'Die bolletjes gingen dus gewoon schimmelen,' meende Boukje.

'Een beetje erg huiselijk uitgedrukt,' zei Otze, ietwat beledigd. 'Er was Leven ontstaan. Ik had Leven geschapen. Onze schimmels zijn te groot voor die dingen. Eigen, microscopisch-klein leven. En daarna leven, dat je makkelijk met een vergrootglas kon bekijken. Varens, enorme varens, althans voor de verhoudingen daar. En bomen - en daarna kwamen er heel vreemde beesten. Die had ik helemaal niet verwacht. Weet je,' zei hij geheimzinnig, 'die dingen begonnen uit zich zelf zich zelf te maken. Beesten die in moerassen stonden, en beesten die in bossen leefden, en ten slotte ontstonden er heel kleine naakte wezens en die leken op ons. Die zijn er nu nog.' Hij keek zijn vrouw vol verwachting aan.

'En, wat zou dat?' vroeg zij nors. 'Wat wil je daarmee?'

'Ik wil er niets mee, maar zij willen wat. Ze gaan veel te vlug. Eerst heb ik de boel een paar maal stilgezet uit nieuwsgierigheid, maar nu zou ik het willen doen, omdat ik bang word, dat ze zullen aflopen als een wekker.'

Otze lachte. 'Weet je wat gek is? Er is daar ook een Franeker en ook een universiteit. Maar die daar is al op-

geheven. Om je gek te lachen. Dat moesten de hooggeleerden hier eens weten. Dan zouden ze wel een toontje lager zingen. Er is daar ook een vent die een planetarium gemaakt heeft, heel primitief. Dat wordt daar nu aan toeristen getoond. Eyse Eysinga heette de man. Hij is daar al eeuwenlang dood.'

'Otze Otzinga,' zei Boukje ineens scherp. 'Je speelt met vuur. Jij bent een knutselaar, geen onderzoeker. Je weet niet wat je doet!'

'Dat weten ze daar ook niet,' grinnikte Otze. 'En ze weten, dat ze niets weten. Het zijn daar allemaal agnostici, net als ik. Eerst hebben ze nog even aan mij geloofd, maar dat is ook al weer afgelopen.'

'Aan jou? Waarom aan jou?'

'Ik kan het niet helpen,' zei hij verlegen. 'Ze hebben een korte poos hun schepper aanbeden. Nu, dat was ik. Of niet?'

'Zo! Was jij dat?' Zij deed een stap vooruit en balde haar vuisten. 'Was jij dat! Een ópschepper! Een mooie schepper, die te stom was voor het gymnasium. Weet je wat jij bent, Otze? Een hovaardige, een ongelovige, een godslasteraar. Het loopt nog eens slecht met jou af.'

'Ik mag toch zeker een wereld scheppen naar mijn eigen voorstelling,' meende Otze. 'Dat is niet verboden. Ik heb de Schepper niet willen nabootsen. Het is ook niet precies hetzelfde geworden,' eindigde hij aarzelend en ietwat bedremmeld.

'Des te erger,' meende zijn vrouw. 'Dan ben je dus van het goddelijk plan afgeweken. Dan heb je je aan de duivel verkocht.'

'Ach wat!' zei Otze. 'Dat zijn vrouwenpraatjes. De Schepper is op dezelfde manier te werk gegaan als ik. En Hem is het ook uit de hand gelopen, daar is geen duivel aan te pas gekomen. Wij zijn zelfstandig geworden, net als die daar. Alleen, het is gek, de laatste dagen schieten ze ineens niet meer op. Nu moet je eens kijken,'

hij gaf Boukje zijn vergrootglas. ‘Eerst schoten ze daar kleine dingetjes in de richting van hun maan en één is er al helemaal omheen geweest en daarna begonnen ze met een planeet dichterbij hun zon en bij een verder af en dat schijnt wel te lukken, maar veel verder komen ze toch niet. Net als bij ons, ze komen niet verder. Hoe zou dat toch komen?’

‘Omdat jij niet verder kan denken dan je neus lang is,’ zei Boukje beslist. ‘Die wezens lijken zelfstandig, maar ze zijn het niet. Die wezens zijn afhankelijk van jou, zoals jij afhankelijk bent van...’

‘Andere wezens,’ zei Otze. ‘Alsof je tussen twee spiegels gaat staan. Je ziet je zelf steeds weerkaatst, tot je hoe langer hoe kleiner wordt. Wat je niet ziet, zijn degenen die steeds groter worden.’ Hij huiverde even. ‘Maar wie weet of de kleinere niet veel machtiger kunnen worden.’

Boukje legde haar hand op zijn schouder. ‘Kom, Otze,’ zei ze. ‘Trek het je niet aan. Er gebeurt daar niets, zeg je zelf. Ze schieten niet op. Ze zijn ons nog niet voorbij. Ze gaan niet verder dan jouw fantasie, wed ik.’ Haar toon klonk bijna meewarig. ‘En als ze het zouden proberen...’ ze maakte haar zin niet af en keek op haar horloge. ‘Het is tijd voor je om naar het laboratorium te gaan. Je moet voortmaken. Een wandelingetje in de frisse lucht zal je goed doen.’

Ze liep de smalle, donkerrood geverfde trap met hem af en keek hem na tot hij om de hoek van de straat verdween. Zodra hij niet meer te zien was, ging ze met een zorgelijk gezicht in de gemakkelijke stoel bij de kachel zitten. Ze was niet zo gerust op de goede afloop, als ze tegen Otze had voorgewend. Hij was de laatste tijd niet helemaal goed: te verstrooid, te veel in gedachten verdiept, met vreemde uitvallen over zijn lage maatschappelijke positie, over het feit dat hij miskend was en dat mensen van zijn slag, uitvinders, geniale uitvinders zon-

der wetenschappelijke opleiding, altijd miskend werden. Hij was erg in de war, dat was nu wel gebleken, maar ze kon hier met niemand over praten, met de dominee niet, met de professor niet, met de politie niet: ontslag, schandaal en misschien opsluiting in een gesticht zouden er het gevolg van kunnen zijn.

Zuchtend stond ze op en ging naar de bijkeuken. ‘De arme gek,’ prevelde ze, terwijl ze met bezem, dweil, stoffer en blik gewapend de trap weer opklom. ‘De arme gek, hij ziet ze vliegen, terwijl ze natuurlijk alleen maar aan draadjes hangen.’ En met een forse haal van haar bezem sloeg ze zon, maan, sterren en nevelvlekken tegen de stoffige vloer en veegde daarna de hele zaak op zonder erop te letten dat hier en daar de kleine bolletjes onheilspellend knetterden of in paddestoelachtige wolkjes oplosten. Ik had hier trouwens al lang eens een flinke schoonmaak moeten houden, dacht ze, terwijl ze het volgeladen blik met hemellichamen de trap afdroeg.



## **De balbollen**

Nadat hij de gehele nacht in de nis, die hij als tijdelijke schuilplaats had gekozen, naar het gerommel en geratel van rollende voorwerpen had geluisterd, was Blitar niet meer verwonderd, toen hij ontdekte, dat de vlakte vóór hem bij zonsopgang geheel bedekt was met dingen die er op het eerste gezicht uitzagen als kogelronde stenen. Met enige bezorgdheid keek hij in de richting van zijn schip, dat hij de vorige avond in de schemering had verlaten en dat door zijn vorm, een cilinder, die zich voortzette in een kegel, zo goed paste bij de mathematische vormen welke hij in de nabijheid ervan aanschouwde. Het was blijkbaar onbeschadigd, maar het stond nu te midden van cilinders van naar schatting menselijke maat en van een tiental kegels die zich op regelmatige afstanden weer om deze cilinders hadden geschaard. Voor de rest was het terrein echter bezet door duizenden kogels, keurig in vierkanten, met rechte paden ertussen, gerangschikt. Kogels van een goede halve meter in doorsnede, die nu onbeweeglijk in de stralen van de opgaande zon lagen te glanzen. Hij had de vorige avond nog juist kunnen constateren, dat hij aan de voet van een blijkbaar vulkanisch gebergte terecht was gekomen, dat uit gladde, soms afgeknotte kegels bestond, die geleidelijk hoger werden tot zij naar zijn schatting wel tot vierduizend meter reikten: een machtig maanlandschap van een schepper met aanleg en liefde voor wiskunde, naar

het hem scheen. De vlakke waar hij op keek, was op het oog horizontaal, doch moest nauwkeurig de zachte kromming vertonen, welke de vorm van de planeet waarop hij zich nu bevond, een bol dus als de aarde, maar dan zuiverder, bepaalde.

Naarmate het lichter werd, onderscheidde hij nu andere vormen: dingen die er uitzagen als grote eieren en die bij nameting wel eens ellipsoïden zouden kunnen zijn, voorts nog bolschijven en bolsegmenten. Er was heel wat variatie, doch het viel hem op, dat alle voorwerpen ongeveer dezelfde inhoudsmaat moesten hebben en dat er blijkbaar sprake was van een verdeling van functies, misschien zelfs van een zekere hiërarchie: op elke honderd bollen, die in vierkanten van tien bij tien gerangschikt waren, bevond zich een platte cilinder, te vergelijken met een massief wagenwiel, dat op zijn kant stond en op tien van deze secties was een grote hoepel, zeker vijf meter in doorsnede, opgesteld.

‘Zij kennen in elk geval het tientallige stelsel,’ constateerde hij met voldoening en op vage wijze gerustgesteld. Zonder zich een ogenblik te bedenken, zette hij zijn handen aan zijn mond en schreeuwde zo hard mogelijk: ‘Tien.’

Er was even een, naar het Blitar voorkwam, pijnlijke stilte en daarop volgde een geluid dat eigenlijk overal vandaan kwam, alsof overal luidsprekers waren opgehangen en dat hij verstond als ‘boeh’, een antwoord dat hem niet veel wijzer maakte. Het was echter een antwoord en dus probeerde hij het nog eens: ‘Honderd.’

Ook nu weerklonk weer: ‘Boeh.’

‘Duizend.’

‘Boeh.’

De conversatie werd wat eenzijdig en Blitar riep dus achtereenvolgens: ‘Bol, cilinder, kegel,’ doch toen hierop eveneens ‘boeh’ volgde, ging hij door met: ‘ $\pi^2$ ’, nauwelijks verbaasd, dat hij ‘boeh’ ten antwoord kreeg, want

het waren lichamen tot wie hij sprak, geen mathematische figuren. Hij verbeterde zich snel:  $\pi r^3$ ,  $\pi r^2 h$ ,  $\frac{1}{3} \pi^2 h$ ,’ maar het bleef bij ‘boeh’ en teleurgesteld wendde hij zich af: ‘Derde klas omwentelingslichamen,’ schold hij zachtjes, waarop onverwacht een krachtig en vijandig ‘bah’ over hem heen spoelde. Hij ging zitten. De onbevredigende kennismaking had hem vermoeid; hij gaf het op. Het initiatief moest nu maar van hun kant komen. Dat kwam dan ook prompt: uit de dichtstbijzijnde sectie van honderd rolde een van de ballen vlak voor zijn voeten en bleef daar liggen. Een neiging om zijn bezoeker aan te raken bedwong hij, omdat de wiskunde nu eenmaal niet tot vertrouwelijkheid geneigd is en het wezen wel eens te koud of te warm of wie weet zelfs elektrisch geladen kon zijn. Na enige minuten stil te hebben gelegen, rolde de bal terug, langzamer dan hij gekomen was, aarzelend en soms even halt houdend. Nadat hij in het gelid teruggekeerd was, voegde een tweede zich bij hem, op een afstand volgend. Beiden herhaalden het spelletje. Daarna drie op een rijtje achter elkaar, ten slotte drie naast elkaar, waarvan de middelste steeds even achterbleef en de anderen op hem wachtten tot hij hen had ingehaald. Uit de onzichtbare luidsprekers weerklonk een zacht: ‘Bah.’

Blitar deed een stap vooruit, nog één. Hij voelde de spanning toenemen. Bij het pad tussen twee secties tegenover hem aangekomen, liep hij verder. Er zat niets anders op, hij kon hier niet eeuwig blijven bivakkeren. Hij keek om: achter hem hadden zich de gelederen van bollen gesloten, vóór hem openden zich de rijen tot een brede weg. Zes korte, dikke cilinders, in paren verbonden door brede assen, rolden op hem toe: het onderstel van een wagen. Het was zo duidelijk, dat hij erop ging liggen en op hetzelfde ogenblik weerklonk het gerommel en geratel dat hij de gehele nacht had gehoord. Het leger, de menigte, de vergadering kwam in beweging en hij reed

mee, pijlsnel, deinend op drie assen, die op zachte vrouwenarmen leken. ‘Mijn schip,’ dacht hij nog, maar het was te laat, ze hadden hem te pakken.

De vlakte had hem schier eindeloos geschenen, maar na een goed kwartier veranderde het landschap: heuvels in de vorm van halve bollen, afgewisseld door ronde valleien met cirkelvormige vijvers. De kleur van de grond werd groen als gras, tussen de vijvers trokken de beken fraaie bochten: een rondborstige streek.

‘Vrouwelijk,’ constateerde Blitar, ‘ze zijn vast nog in het matriarchaat. Of opnieuw. Dat kan ook.’

Hij trachtte rechtop te gaan zitten en onmiddellijk werden de achterwielen hoger en dunner, terwijl hun as hem in de rug steunde. Naast zijn wagen rolden twee elegante hoepels, blijkbaar de bevelhebbers van elk tien secties, voor en achter hem twee bollen, aanmerkelijk groter dan de andere, die hij tot dusverre niet had gezien. ‘Hogere officieren of officiersters?’ Het werd hem week te moede.

De vlakte was nu een brede weg geworden, die door de heuvels omhoog slingerde, waarbij Blitar gelegenheid had zo nu en dan van een verrassend gezicht op een nederzetting, welke hij wel met aardse dorpen moest vergelijken, te genieten. Zij onderscheidden zich van het landschap door felle kleuren in rood, geel en blauw en door het feit, dat de gebouwen behalve ronde lijnen ook rechte vertoonden. Kubussen en piramiden, koepels en parallelloepeda, paraboloïden en hyperboloïden wisselden elkaar in bonte volgorde af, een rijk geschakeerd geheel, dat ook in de kleinste agglomeraties een stedelijk aspect bezat. De rangschikking was regelmatig, maar geenszins streng en maakte een aangename indruk.

Veel tijd om een algemeen patroon te onderscheiden had hij echter niet, ook al omdat de weg nu afwisselend kronkelde en recht liep, waardoor het onmogelijk werd

zich te oriënteren, zodat hij niet kon nagaan of hij hetzelfde dorp, dat hij even tevoren gepasseerd was, een minuut of vijf later niet uit een andere richting naderde.

Opvallend was een aantal vreemde bouwsels, hoge viaducten, die men het best zou kunnen vergelijken met achtbanen op een aardse kermis, die in brede goten, schijnbaar onoverzichtelijk verlopend, het landschap ontsierden. Enkele schenen nog gebruikt te worden voor een overigens niet gemakkelijk te bepalen doel, de meeste waren echter vervallen of gedeeltelijk afgebroken. Ook staken hier en daar in het land V-vormige staken op, verbonden door een breed lint. Niet ver van zo'n stellage zag men dan steeds een lang, schroefvormig apparaat. Waarvoor deze toestellen dienden, was Blitar een raadsel.

Terwijl hij hier nog over nadacht, was hij uit de heuvels op een soort hoogvlakte aangekomen, omringd door tamelijk hoge, ook hier weer spits kegelvormig toelopende bergen. Precies in het midden van deze ronde vlakte verhief zich een koepel van koepels, niet ongelijk aan de dakpartij van een Russisch-byzantijnse kerk of van een Turkse moskee, maar dan in enorme proporties. Het viel hem niet moeilijk hierin een stad te zien, die in tegenstelling met de andere nederzettingen vrijwel geen rechte lijnen vertoonde. Hij had nog juist de tijd om op te merken, dat zich njaast deze stad een kleinere bevond, die uitsluitend uit kubussen of althans gebouwen met een rechthoekig grondvlak bestond, toen zijn colonne en waarschijnlijk dus het gehele leger of legeronderdeel halt maakte. De steun van de rug zakte weg, hij viel achterover, werd bijna teder opgevangen, maar tevens legde zich een zachte doch stevige band om zijn ogen, waardoor hij niets meer kon zien. Naar zijn gevoel zwevend doch zonder twijfel in werkelijkheid snel vervoerd op zijn wagenonderstel, verloor hij weldra elk besef van richting en hierdoor half zijn bewustzijn, dat eerst terugkeerde,

toen de blinddoek weer even snel werd weggenomen als hij was gelegd.

Hij bevond zich in een lege koepel in gezelschap van een geweldige, half doorschijnende bol, waarin alle kleuren van de regenboog op boeiende wijze door elkaar schoten, een zeepbel van reusachtige afmetingen.

Vol verontwaardiging begon Blitar in bloemrijke taal te protesteren, dat men hem als een stuk ingeschreven bagage behandelde, maar het enige wat hij hiermee bereikte was een zacht, verwijtend ‘boeh,’ zodat het hem beter leek nu maar voorlopig zijn mond te houden en af te wachten wat er verder zou gebeuren.

Intussen keek hij rond: door het dak van de koepel scheen de zon; de muren, die een voortzetting van het dak vormden en hiermee samen een zuivere halve bol vormden, waren naar schatting een meter of tien hoog en bestonden uit glad doch ondoorzichtig materiaal, blijkbaar een soort glas. In de muren bevonden zich deuren, ook weer halve cirkels, waarvan er één nu onhoorbaar in de muur schoof om een soortgelijke wagen toe te laten, waarop ook hij was vervoerd. Op de wagen lagen verschillende voorwerpen uit zijn schip, een ietwat ongewone keuze: een passer, vier blikken met conserven, een rond spiegeltje, twee drinkglazen, een sextant, een paar vellen papier, die ze in de vorm van een cirkel hadden afgesneden, en zijn *Handboek voor de onderwerping van de bewoners op vreemde hemellichamen*. De wagen bleef voor hem staan en hij deed wat blijkbaar van hem verwacht werd: hij stalde alles voor zich uit op de vloer. Als bij ingeving nam hij daarna eerst de passer en trok op één van de vellen papier verschillende cirkels, maar tot zijn verwondering lokte die daad generlei reactie uit. Ook nadat hij een paar maal de conservenblikken over de vloer gerold had, bleef de stilte ongebroken, de sextant had evenmin succes, maar toen hij de grote

zeepbel het spiegeltje voorhield, begon deze heftig van kleur te verschieten.

Blitar richtte zich in zijn volle lengte op en zei: ‘Schei nu maar uit met die maskerade. Je bent een meisje, maar je wilt het niet weten,’ doch nauwelijks had hij die woorden uitgesproken of er weerklonk zo'n oorverdovend ‘bah’, dat hij ervan schrok en werkelijk bang begon te worden, te meer, omdat de vloer onder zijn voeten zo heftig ging golven, dat hij met een flinke smak op zijn knieën terechtkwam. ‘Nou goed,’ bromde hij. ‘Ik heb niets gezegd.’

Bij wijze van verzoening nam hij een van de ronde bladen papier, haalde een potlood uit zijn zak en begon de tafels van vermenigvuldiging van één tot tien op te schrijven. Hij was zo in zijn werk verdiept, dat hij, ook door de ongemakkelijke houding die hij had aangenomen, niet bemerkte, dat de zeepbel zich langzaam verdichtte, zodat ze, nadat hij met zijn werk klaar was, niet hoger was dan hij en nu meer weg had van een gekleurde stuiter, even fraai als tevoren, maar minder indrukwekkend en etherisch.

Hij had niet veel tijd om de gedaanteverwisseling van zijn ronde metgezellin nader te bestuderen, want op hetzelfde ogenblik gleed nu weer een karretje binnen, heel klein als een stuk speelgoed, waarop een blad papier lag gelijk aan dat waar hij zijn rekenkunstige problemen op had uitgewerkt. Zijn tafels waren ‘verbeterd’, maar in een oogopslag zag hij, dat ze volgens hetzelfde beginsel waren samengesteld. De cijfers waren echter eenvoudiger: de twee was een halve cirkel naar links geopend, de drie een halve cirkel naar rechts geopend, de vier was een drie geworden, de vijf een omgekeerde drie, de zes een s, de zeven een omgekeerde s, de acht was acht gebleven, de negen een liggende acht. De nul en de één waren verwisseld, 10 was 01, 100 was 011 geworden, het maaltteken een cirkeltje met een plusteken erin.

‘We schieten op,’ zei Blitar tevreden en wilde juist aan een paar eenvoudige optel-, aftrek- en deelsommen beginnen, toen de ronde deuren opnieuw geopend werden en een wezen binnentrad, waar hij ondanks zijn langdurige training van schrok. Het was een karikatuur van een mens, een mens zoals men zich blijkbaar in deze wereld van bollen, cilinders en kegels voorstelde. Men kon om te beginnen niet zeggen dat het wezen binnentrad: onder elk van zijn benen, die bestonden uit twee kachelpijpen, die op de knieën door middel van een kogelgewricht scharnierden, was een cilinder bevestigd, die uitliep op vijf cilinders, de tenen, die weer door middel van een kogelgewricht aan de grotere cilinder, de voet, bevestigd waren. De man, de vrouw, het schepsel rolde eerder dan dat het liep. De romp bestond uit een grote cilinder, de armen waren bijna precies gelijk aan de benen, behalve dat de vingers en de hand in formaat iets verschilden van de tenen en de voet. De kogelgewrichten maakten, dat de gehele gestalte bij de voortbeweging vreemde, slappe gebaren maakte, doordat zij voortdurend doorknikte. Dit was echter niet zozeer angstaanjagend dan wel vreemd. Waar Blitar echter van schrok, was het hoofd: een kogelronde bol, waarin als bij een kindertekening de mond een smalle cilinder was, de neus een staande, smalle kegel, de ogen bolletjes en de oren op hun punt staande kegeltjes. Al die bollen, kegels en cilinders begonnen op het onverwachtst om hun assen te draaien, hetgeen de gehele figuur uiterst beweeglijk, ongrijpbaar en griezellig maakte, vooral ook, omdat de stof waarvan hij vervaardigd was, aan harde, witte rubber deed denken.

Nauwelijks was Blitar van de schrik bekomen of het wezen begon te spreken. Met een luidspreker stem, hol en sterk articulerend, waarvan men niet kon zeggen of hij uit de mond kwam, zei hij: ‘Gij, Blitar, van de derde planeet coördinaat viertwaalfdrieënzestig uit het buiten-



waartse stelsel, wees welkom op onze aarde. Gij zult ons hier bereid vinden aan uw wensen te voldoen in ruil voor de diensten welke gij ons kunt bewijzen.'

Volgens het voorschrift antwoordde Blitar: 'Het is mij en ons volk er inderdaad om te doen in harmonie, ja, zelfs in vriendschap met de bewoners van deze planeet te leven en elkaars ervaringen en stoffelijke verworvenheden uit te wisselen tot wederzijdse voorspoed en wederzijds geluk. Het feit,' zo voegde hij eraan toe, 'dat gij nu reeds mijn taal spreekt, nadat ik slechts enkele woorden heb gesproken en gij,' ondanks zich zelf even blozend, wees hij op zijn 'Handboek', 'slechts een enkel boek ter beschikking hebt gehad, bewijst mij, dat uw intelligentie groter moet zijn dan ik kan gissen. Het zal dus wel zo zijn, dat ik in de eerste plaats voordeel kan trekken uit onze kennismaking.'

'Geen plichtplegingen, waarde vriend, geen plichtplegingen. Wat wilt ge weten? Maar gaat u eerst eens zitten.' Dit zeggende klapte hij met een gebaar als van een slappe clown in zijn cilinderhanden, waarbij zijn ellebogen ineens naar binnen schoten, en op hetzelfde ogenblik rolden een paar cilindervormige krukjes en een ronde tafel op cilinderpoten binnen.

Blitar keek rond, terwijl hij ging zitten. 'Waar is...' begon hij aarzelend, 'de bekoorlijke metgezellin, die zoëven deze fraaie ruimte met haar aanwezigheid opluisterde? Ik...'

Doch de ander liet hem niet uitspreken en verkleinde met knikkende ellebogen en slappe handjes de belangrijkheid van zijn vraag. 'Een mislukte proef,' zei hij, nogal raadselachtig. 'Overbodig trouwens, want wij begrijpen elkaar nu al. Zonder plichtplegingen, zonder mathematische symbolen of cijfers. Overigens had u gelijk, het pleit voor uw intelligentie: de betreffende bolfiguur was een dame.'

'Al uw dames zijn bollen of hoepels of cilinders of ke-

gels,' waagde Blitar te veronderstellen, terwijl hij energieke pogingen deed, zich niet af te laten leiden door het boeiende en kleurige schouwspel van verschietende lijnen en vlakken op het koepelvormige plafond van de zaal.

'Min of meer, min of meer,' bevestigde zijn gastheer. 'Overigens, u hebt een naam. Ik ook. In uw taal vertaald: Bolkubus.'

'Dat is een onbestaanbare figuur,' meende Blitar, 'In het platte vlak overgebracht de kwadratuur van de cirkel.'

'Zeer juist, zeer juist,' meende Bolkubus. 'In zekere zin ben ik onbestaanbaar. Men zou mij dan ook metastabiel kunnen noemen. Begrijpt u mij?'

'Niet helemaal,' zei Blitar. 'Uw vrouwen zijn rond, uw mannen vierkant. Wit u dat zeggen?'

'Zeer intelligent, zeer intelligent,' prees Bolkubus. 'U hebt een verrassend goed inzicht in onze problemen.'

Terwijl de kegel van zijn neus en de cilinder van zijn mond vervaarlijk snel ronddraaiden, vervolgde hij: 'Ik kan u het best de gehele geschiedenis vertellen. U bent zo snel van begrip, dat ik geen lange inleiding behoef te houden. Een gewetensvraag: U vindt mij niet vreemd meer, is het wel?'

'Nu niet meer,' zei Blitar, 'een paar minuten geleden nog wel.'

'Groot aanpassingsvermogen,' stelde Bolkubus tevreden vast en zwaaide met zijn onderbenen rond of het molenwieken waren. 'Voor u is gauw alles bevattelijk. U hebt het dus grotendeels al geraden: vrouwen bol of daaromtrent, mannen kubus of daaromtrent. Een tragische ontwikkeling. Een ontwikkeling echter, die niet was tegen te houden nadat ze eenmaal op gang was gekomen. Tussen twee haakjes, wilt u wat anders zien? Of iets horen? Of ruiken? Wij kunnen verschillende soorten illusies geven, ofschoon, illusies is eigenlijk het goe-

de woord niet,' zei hij haastig, ziende dat Blitars gezicht betrok. 'Zij hebben niets met hypnose te maken, moeilijk in uw taal uit te drukken. Wij noemen ze gemechaniseerde dromen.'

'Film,' zei Blitar haastig, 'of televisie.'

'Juist, zeker. U begrijpt het meteen,' bevestigde de ander gretig. 'Televisie is het woord. Onze taal heeft lang niet zoveel mooie uitdrukkingen als de uwe.'

'Dat heb ik gemerkt,' lacht Blitar. 'In het begin kreeg ik alleen maar 'boeh' of 'bah' te horen.'

'Primitieve reacties,' verklaarde Bolkubus, 'het eerste een bekentenis van onkunde, het tweede afkeurend bedoeld. Wij konden niet vermoeden, dat u... nu ja, doet er niet toe. Een eerste kennismaking is altijd moeilijk. Wij moesten u...' Hij aarzelde.

'Op de proef stellen,' vulde Blitar aan.

'Juist, zeer juist. Welnu, wij zijn zeer verrukt,' dit laatste woord schalde uit de snel ronddraaiende cilinder van zijn mond alsof de dubbele r hem plezier deed, 'verrukt u in ons midden te hebben. Ik zal u de situatie verklaren, schetsen, uitleggen. Wij staan dus voor een crisis ten gevolge van een ernstige fout die wij hebben begaan ten aanzien van onze ontwikkeling, evolutie. Wij zouden uw raad zeer op prijs stellen. Eertijds zagen wij er ongeveer zo uit als uw geslacht. Ik zelf ben daar nog een ruwe, ongedifferentieerde afschaduw van.' Hij rolde vervaarlijk met zijn ogen in het verder onbeweeglijk gehouden gezicht en zwaaide verlegen met zijn benen in het rond. 'Maar ik zal met het begin beginnen. Aanvankelijk waren wij dus ongeveer als u. Maar wij waren, althans de mannen onder ons waren militanter, strijdlustiger, zij maakten steeds ruzie. Het land, onze aarde, was verdeeld en de mannen voerden oorlog. Dag in, dag uit. Onze vrouwen zaten thuis te huilen of beploegden het land. Want de mannen hadden geen tijd, die moesten vechten. Daardoor kwamen de economische middelen in

handen van de vrouwen. Het werd hier een materniteit.’

‘Een matriarchaat,’ verbeterde Blitar.

‘Een matriarchaat,’ knikte Bolkubus. ‘Maar de vrouwen waren niet tevreden. Zij zagen hun mannen te weinig. En daarom gingen ze mobiliseren en immobiliseren. Ha, ha! Begrijpt u het? Kubussen en bollen. Het leek zo goed gevonden.’

‘Jawel,’ zei Blitar. ‘De vrouwen bollen, de mannen kubussen. Maar hoe?’

‘Een lange weg, zeker. Teeltkeuze en toegepaste voedingsleer. De mannen kregen voedsel waar ze zwaar en vierkant van werden. De moeders zorgden ervoor, dat de jongens logge vechtersbazen werden, die niet van hun plaats waren te krijgen: kleine vestingen op dunne beentjes. Die beentjes hadden ze niet nodig, want we waren nog in het toernooienstadium, tenminste, zo zou u het noemen. De mannen vochten te paard of op wagens. Ze werden steeds dikker en konden zich niet meer zonder hulp verplaatsen. De vrouwen daarentegen werden steeds beweeglijker. Dat kwam, doordat de moeders hun dochters geen zwaar voedsel gaven en vooral veel gymnastiek lieten doen. Hoepeltjes maken, rollen, in elkaar gedoken. Bollen, wielen...’

‘Cilinders, afgeknotte kegels, ingewikkelde omwentelingslichamen, ellipsoïden,’ vulde Blitar aan.

Bolkubus schudde met zijn hoofd in het rond alsof hij niet tot rust kon komen.

‘Wat wilt u,’ zei hij met zijn krakende stem, ‘vrouwen willen er niet allemaal hetzelfde uitzien. Er is bovendien een mode in vormen, een differentiatie, om niet te zeggen,’ hij fluisterde nu schor, ‘discriminatie.’

‘Dat hebben wij ook nog altijd,’ stelde Blitar hem gerust. ‘Hoe lang heeft dat nu geduurd? En welke moeilijkheden hebt u?’

‘Onze vrouwen zijn eeuwenlang zo doorgestaan. Ze werden steeds vernuftiger en vlugger en de mannen

steeds dommer en langzamer. En de paarden stierven uit, of liever men liet de paarden uitsterven, want de vrouwen rolden vanzelf door hun zwaartepunt te verplaatsen en hadden geen dierlijke of mechanische vervoermiddelen nodig. Ze hadden hun doel bereikt: de mannen konden niet meer oorlog voeren, want ze konden zich niet meer verplaatsen. Toch werd het eerst een chaos, doordat de vrouwen de nieuwe situatie niet voldoende konden beheersen. Ze bouwden de goten die u op weg hierheen gezien hebt, maar die zijn niet praktisch voor de cilinders. Cilinders maken de bochten niet goed en dan komt er een opstopping. Daarna schoten ze elkaar weg in katapulten, die hebt u ook zien staan. Maar later werden ze verstandig en nu zijn ook de afmetingen gestandaardiseerd: kogels mogen niet hoger zijn dan vijfenzeventig centimeter, cilinders honderd vijftig, kegels honderd vijfenzeventig en de inhoud moet steeds dezelfde zijn. Ja, ik niet, ik ben een uitzondering, een hybridische figuur, tweeslachtig, vlees noch vis. Dat komt ervan als men zelf de evolutie ter hand neemt. Dan komen er misbaksels.’ Hij zei het niet erg treurig, eerder trots. ‘U begrijpt het nu wel.’

Blitar keek naar de starre kop, die generlei menselijke uitdrukking verried, ondanks het feit, dat de bolle ogen draaiden, de cilindermond en de kegelneus om hun assen wentelden. Hij begreep het toch niet helemaal, maar kon dit niet laten blijken en hij knikte dus vaag. Toen waagde hij het: ‘Voortplanting gestoord?’ vroeg hij.

‘Uw inzicht is indrukwekkend,’ stelde de ander vast en hij stond op. ‘Het zal mij een eer en genoegen zijn u rond te leiden.’

Hij klapte weer op zijn vreemde slappe manier met uitstulpende ellebogen in zijn handen en de ronde deuren gingen geruisloos open. Zij liepen door een aantal duizend-en-één-nacht-zalen, de een nog boller dan de ander, het gehele gebouw scheen uit koepels te bestaan. Blitar

kon niet uitmaken of het een uitgebreid complex was of niet, want na een paar zalen door te zijn gelopen, rechts en links afslaand, was hij de draad geheel kwijt en kon niet meer nagaan of hij een zaal welke hij betrad, reeds niet eerder had bezocht. Hij bedacht zich echter, dat het er weinig toe deed: welk belang zouden deze wezens, in wier macht hij zich, overigens volgens voorschrift, had gesteld, erbij hebben om hem te misleiden? Moest hij niet in hun ogen volkomen machteloos zijn, al begrepen ze dan misschien wel, dat hij in geestelijk opzicht minstens hun gelijke en waarschijnlijk hun meerdere was? In technisch opzicht betekenden ze in elk geval weinig, de stoommachine, laat staan de explosiemotor of de voortbeweging door middel van atoomkracht was hun volkomen onbekend, vermoedde hij, ten gevolge van die vreemde lichamelijke ontwikkeling bij de vrouwen, die zich immers zonder hulpkracht met grote snelheid konden voortbewegen. Een leerzaam geval: hierdoor was dus de gehele evolutie naar de technische kant volledig geblokkeerd. Afgezien nog van de biologische bezwaren. Hij was altijd voor conservatief uitgescholden, omdat hij, een warm voorstander van de technische ontwikkeling, zich heftig had verzet tegen biologische experimenten, en nu zag je hier waar dat toe leidde! Niet zonder voldoening volgde hij zijn op rolletjes schaatsende gastheer, een karikatuur van een mens met zijn 'mathematische vormen' en slappe gewrichten, en keek intussen zijn ogen uit. Want de muren van dit wonderlijke paleis leken doorschijnend, licht en kleur speelden een boeiend spel op de onwerkelijke wanden, die hoog boven hem uittorenden of zich heel intiem tot gezellige vertrekken als druipsteengrotten verkleinden, soms als kapittelzalen van een Engelse, gotische kerk, soms als een kapel uit de barok of een oude moskee. Steeds wisselend in zachte tinten, toch bepaald niet week, met geheimzinnige nissen en erkers. Ze kwamen op hun tocht slechts hier en daar

een vluchtig wegrollende bol tegen, maar af en toe werd Blitar getroffen door de aanwezigheid van onbeweeglijke, in een bepaalde orde, in rijen of cirkels, opgestelde cilinders en kegels, enkele felgeel, blauw of rood gekleurd, waarvan hij niet kon nagaan of dit vrouwen moesten voorstellen. Wel kreeg hij het gevoel, dat hij voortdurend werd gadegeslagen, dat vele ogen achter de doorzichtige wanden op hem gericht waren, maar hij voelde zich hierdoor niet onbehaaglijk, meer als een gevierd man, die door een menigte wordt nagestaard en bewonderd.

Na een poosje bleek het Blitar, dat het gebouw toch wel erg uitgestrekt was, want de overheersing van de gebogen lijnen begon te verdwijnen en er traden hier en daar rechte lijnen op. Hij kwam nu in zalen waar hij beslist nog niet geweest was en liep over binnenplaatsen met fonteinen, die afgezien van een aantal abstracte sculpturen in al te volstrekt vloeiende lijnen bijna aards aandelen, zij het ook oosters of althans byzantijns. Maar ook dat veranderde allengs en nu liepen ze weldra door rechthoekige zalen met vierkante ramen en een vlak plafond, door streng classicistische ruimten soms met vlakke pilasters, door hallen met vierkante betonnen pijlers. In één van de grootste vertrekken bleef Bolkubus ineens staan en wees op een aantal om vierkante tafels geschaarde figuren: ‘Daar zitten ze, de stakkers, slachtoffers van al te grote vrouwelijke voortvarendheid.’

Blitar naderde en zag gestalten op rechte stoelen gerangschikt, die men op het eerste gezicht niet voor levende wezens zou hebben gehouden. Ze bestonden hoofdzakelijk uit romp: een romp in de vorm van een parallelloppedum, daarboven een korte vierkante hals en hierop een vierkant hoofd met rechthoekige oren, een rechthoekige neus, een rechthoekige mond en vierkante ogen, die vrijwel onbeweeglijk in de kassen stonden. De armen en benen bestonden eveneens uit parallelloppeda, die

met vervaarlijke krakende scharnieren aan het lichaam waren verbonden, maar goed, er draaide toch nog iets aan deze wezens, helemaal verstart waren ze niet, ofschoon het weinig scheelde. Met hoekige gebaren speelden ze een soort poker, waarbij ze vierkante kaarten gebruikten. Ondanks hun hulpeloosheid hadden ze meer weg van mensen dan de vrouwelijke kegels, cilinders, bollen, zeepbellen en wat dies meer zij, zelfs meer dan Bolkubus, die nu kennelijk een schepsel bleek, dat ergens in de evolutie tussen de man- en vrouwvorm terecht was gekomen. Zij hadden iets stoers, deze onverstoerbare figuren, die, zonder zich om hem te bekommeren of zonder hem zelfs een blik waardig te keuren, zwijgend de ene kaart na de andere op tafel wierpen en met handen als harken de langwerpige fiches naar zich toehaalden.

‘Van het vechten en dobbelen is hun slechts het dobbelen gebleven en dat nog vereenvoudigd, want dobbelstenen hebben ronde hoeken en die hebben de vrouwen recht afgesneden, maar toen konden ze niet meer rollen. Er zijn hier ook nog enkele piramidemannen, maar die zijn er helemaal treurig aan toe, omdat ze hun benen en armen nog moeilijker bewegen. Een paar van de slim sten hebben pogingen gedaan in het regelmatige veelvlak te vluchten, maar die zijn gauw bijgeslepen en door plastische chirurgie in vrouwen veranderd, schijnvrouwen, die een droevig bestaan leiden als paria's. En dan heb je mijn soort in varianten met rechthoekige benen of vierkante hoofden: de bijprodukten van deze vervloekte evolutie, de bedienden, of liever gezegd de slaven.’ Dit zeggend opende hij een vierkante deur, die zich rond sloot, en ineens waren ze in de eerste zaal terug, de zaal met de fraaie en feeërieke lichteffecten. Blitar knipperde met de ogen, want de zaal was vol ballen, kegels, cilinders en zeepbellen, die ijlings op hem afstormden en hem in hun ijver hem te benaderen de adem benamen.



Zijn kleren werden losgemaakt en hij voelde de kille aanraking met harde, bolle vlakken. Hij verloor schier zijn bezinning onder deze onverwachte aanval, die hem na de doorgestane emoties zowel te werkelijk als te symbolisch voorkwam, en stamelde buiten adem tot zijn begeleider: 'Breng mij naar mijn schip terug.'

Terwijl hij het smalle laddertje opklom, dat naar zijn hem nu zo veilig voorkomende ruimteschip leidde, keek hij nog even om. Daar stonden of lagen ze weer als bij zijn aankomst: de bollen in vierkanten van honderd geschaard, de kegels en de cilinders, de wielen, de eieren, de hoepels, alle keurig gerangschikt. Er was slechts een klein verschil: Bolkubus en de zeepbel stonden vooraan, omringd door een 'lijfwatch' van kegels en cilinders, zoals ook zijn raket door dezelfde figuren werd bewaakt. Hij klom langzaam verder, ietwat somber over zijn besluit de aftocht te blazen. Toen hoorde hij achter zich iets dat leek op onderdrukt gelach. Omziend zag hij dat Bolkubus zich had omgedraaid en kennelijk in de richting van degenen keek, die zo oneerbiedig de plechtigheid, want zo vatten zij het toch kennelijk op, verstoorden. Toen hij echter de ingang van het ruimteschip had bereikt, hoorde hij duidelijk gegiechel, maar kon niets vreemds - dat wil zeggen: alles was hier natuurlijk vreemd - ontdekken. Zelfs Bolkubus keek strak voor zich uit en bewoog geen enkel gewricht en geen enkele cilinder of kegel in zijn gezicht. Nadat hij binnen was en de straalaraketten had aangezet, stelde hij echter, achterdochtig geworden, zijn televisieopnameapparaat in en keek nieuwsgierig op het scherm.

Een vreemd schouwspel deed hem een ogenblik bijna verstijven van verbazing. Het gehele veld was plotseling bevolkt door een menigte zo gezien normale menselijke gedaanten, die elkaar omhelsden en hier en daar een rondedans begonnen. Op de plaats waar de zeepbel en

Bolkubus hadden gestaan, bevond zich nu een rijk gekleed paar, dat kennelijk tot een van de voornaamste van het gezelschap behoorde. Maar ook de anderen zagen er welverzorgd, mooi, jong en blij uit, vrouwen en mannen vormden paren en er was geen sprake van uniformiteit en hiërarchische rangen zoals in de bollenwereld. De gezellige chaos van een democratisch bestel demonstreerde zich hier op zijn vrolijkst.

Terwijl hij uiterst geboeid stond te kijken, weerklonk ineens een stem: ‘Artikel 23 van uw handboek, aardbewoner. Denk aan artikel 23 van uw handboek.’ Snel greep hij naar zijn *‘Handboek voor de onderwerping van de bewoners op vreemde hemellichamen’*. Het betreffende artikel was eruit gescheurd, maar hij kende het uit zijn hoofd, doch ten overvloede werd het door de zijn domein binnengesmokkelde radio met holle stem herhaald: ‘Indien gij bij landing op een vreemd hemellichaam onbekende levensvormen ontmoet, zult gij geen verwondering tonen. Tracht hen door eenvoudige gebaren gerust te stellen en hen zo mogelijk zelf conclusies te laten trekken, zodat ze overtuigd raken van hun superioriteit in kennis en inzicht. Dit mag ook weer niet te ver gaan, ten einde hen als gelijke tegemoet te kunnen treden. Leg de nadruk op de mogelijkheid, dat zij u kunnen helpen, speculeer op hun ijdelheid en win het vertrouwen. Eerst daarna...’ Maar Blitar draaide nijdig de knop van het toestel om en terwijl hij de nu snel kleiner wordende figuurtjes op het televisiescherm bleef gadeslaan, nam hij een vel papier en schreef: *‘Planeet 14, coördinatie L 21, D 710, 0 586, onbewoonbaar wegens...’*

Hij keek peinzend voor zich uit. ‘Hypnotische hallucinaties,’ kon hij niet zeggen zonder zelf een figuur te slaan. ‘Verregaande intelligentie van de bewoners’ evenmin. ‘Die schurken,’ mompelde hij niet zonder vertedering, ‘ze hadden me toch op zijn minst een goed voorwendsel aan de hand kunnen doen.’

## Inval der liefballigen

Terwijl hij tussen de dikke stammen van de met witte bloesemkegels getooide kastanjabomen over de dijk langs de rivier liep, vroeg Alfons Chidera zich af, hoelang hij nog te leven had. Juist toen hij tot de sombere slotsom gekomen was, dat hij misschien niet eens meer de glanzend bruine vruchten in de stekelige wit-gevoerde bolsters zou zien, weerklonk er een schot. Hij liet zich onmiddellijk vallen en rolde langs de welig met gras begroeide berm omlaag. Toen hij weer tot zich zelf kwam en zijn ogen opende, lag hij naast een meisje, dat, kennelijk verbaasd, zich blijkbaar zojuist had opgericht. Ze had liggen zonnen, want ze was in badpak en ze lag op een mantel van ruwe stof, die ze nu bezig was om haar schouders te slaan. Ze lachte en haar rond gezicht, zo te zien, goedmoedig van nature, stond spottend.

‘Zo geschrokken?’ vroeg ze.

‘Ja,’ bekende Alfons schaamteloos. ‘Ik ben schrikachtig de laatste tijd en daar heb ik wel reden voor ook.’ Hij keek over het brede water met de zwartbruine, onhoorbaar voorbijglidende lange rivierschepen, die soms nog gekoppelde aken sleepten en zag hoe de boeg het water nauwelijks brak. De wind was dus van hem af, het schot was achter de dijk gelost, uit het lager gelegen kreupelhout, misschien was het een jager geweest, die op een eend schoot? De jacht was gesloten, maar het volk hier trok zich niet veel van de wet aan, er waren

veel stropers. Een haas kon het ook zijn, zelfs een hert. In elk geval was hij nu even veilig, in de nabijheid van zo'n meisje zou men hem niet belagen. Een redeloos gevoel van veiligheid verspreidt de aanwezigheid van een vrouw als een man in nood is, overwoog hij, maar dan moest hij gauw zorgen, dat ze niet wegging. Ze keek hem afwachtend aan; lange wimpers, zwart haar, opvallend roomachtige huid voor een donker meisje en helemaal geen oneffenheden of haar of moedervlekken op haar lichaam; de ogen waren ook niet bruin of zwart, eerder donkerviolet; rechte neus en een mond die eerder klein dan groot was, niet toeschietelijk. Hij lachte: 'Ik zit u aan te kijken om te zien wat ik aan u heb,' zei hij, 'terwijl u mij zit op te nemen en zich afvraagt of u op zult staan om van mijn gezelschap verlost te zijn of nog even zult afwachten of ik kan verklaren, waarom ik zo pardoes naar beneden kwam rollen. Mensen zijn net beestjes, ze besnuffelen elkaar en lopen dan weg. Dat is beter dan in de tijd van de Neandertalers, toen sloegen we elkaar zonder plichtplegingen de hersens in. Uit angst, dat de ander eerder zou slaan.'

'U rolt liever de berm af,' constateerde ze nuchter.

'Misschien ook voor iets dat alleen maar loos alarm of zelfs niet eens alarm betekent.'

Maar Alfons was op zijn hoede, hij verdedigde zich niet door te zeggen, dat zij niet wist wat hij de laatste tijd had meegemaakt. Hij knikte even, strekte zich uit en zei: 'Een heerlijk plekje en mooi beschut. Hebt u gezwommen? U mag wel oppassen, want de rivier is verraderlijk. Elke zomer verdrinken er hier in de buurt een paar mensen die niet aan dit levende, men mag wel zeggen, levendige water gewend zijn. Draaikolken en zo. Je wordt gewoon omlaag gezogen en dan moet je meegeven, niet tegenspartelen.'

Ze knikte. 'Het is hier rustig. Verderop is een breder strand, maar daar is het zelfs nu al druk, terwijl het

seizoen nog niet eens is begonnen. Woont u hier in de buurt?’

‘Neen, ik woon in de hoofdstad,’ zei Alfons. Ik ben verslaggever aan een krant. Misschien niet lang meer. Maar ik ben het nog wel.’ Hij zweeg en keek haar aan. ‘Het zal u niet interesseren,’ vervolgde hij onverschillig. Daarmee sprak hij de waarheid: als ze wist waarom hij bang was weldra te worden ontslagen, was ze op de hoogte en hoorde ze er dus bij. Niet waarschijnlijk, want voor zover hij wist, waren het alleen maar mannen. Als ze er helemaal buiten stond, kon hij het toch niet zo één-twee-drie uitleggen. Hij merkte, dat ze hem bleef aankijken met haar grote donkere ogen en hij raakte wat in de war, bedwelmd, ook al doordat het badlaken nu van haar afgegleden was. Ze had harde ronde schouders en daarachter een klein zacht sensueel kuiltje, dat een vreemde verleidelijke vorm kreeg, toen ze haar linkerarm optilde en iets aan haar kapsel verschikte. Haar oksels waren gladgeschoren en de houding die ze aannam, leek op die van de geijkte fotomodellen en filmsterren als ze er bekoorlijk uit willen zien. Alfons kende de posen, hij had dikwijls genoeg foto's voor een pagina die wat opgevrolijkt moest worden, uitgezocht. Niet ordinair, o neen, maar wel afgekeken van de zo zeer verafschuwde, pornografische prenten en van de verachtelijke striptease, hetzelfde, maar dan beschaafd. Toch leek het, alsof ze het niet opzettelijk deed en haar badpak was, nu ja, een badpak, zodat hij kon zien, dat ze niet mismaakt was, maar erg zwoel deed ze er niet mee. Wel liet ze zich rustig bekijken.

‘Een mooie foto,’ zei hij. ‘Een meisje aan de rivier met boten op de achtergrond. Van de boten komt niet veel terecht. Ze zijn te ver weg. En een knap meisje is altijd en overal een mooie foto.’ Hij liet zich achterovervallen en draaide zijn hoofd naar haar toe. ‘Laten we niet

meer praten, laten we wat in de zon blijven liggen en nergens aan denken,' stelde hij voor. 'Ik,' hij raakte de arm waarop ze steunde even aan, 'ik vind het prettig zo naast elkaar te liggen. Ik ben erg lang alleen geweest.' Zijn stem klonk ernstig en ze gehoorzaamde. Na een paar minuten keek ze nog even in zijn richting: hij hield zijn ogen gesloten en haalde rustig adem. Het leek wel of hij sliep.

Lange tijd duurde zijn rust evenwel niet: een overvliegende straaljager maakte zo'n lawaai, dat hij wakker schrok. Het meisje naast hem was niet wakker geworden of wilde niet praten, want ze had niet bewogen. Hij keek nu lange tijd voor zich uit, naar de horizon, die, slechts hier en daar onderbroken door een groepje huizen of bomen, oneindig ver leek in het door een lichte nevel gezeefde zonlicht. Juist toen hij weer wilde gaan liggen, richtte zij zich op: 'Waar kijk je naar?' vroeg ze. 'Is er iets?'

'Het lijkt allemaal zover, maar het is dichtbij, hoogstens een kilometer of vijf, zes. Maar wat hier boven ons is, dat is pas een eind van ons vandaan. Lichtjaren, duizenden lichtjaren.' Hij wachtte. 'Te bedenken, dat zoveel werelden hierboven bewoond zijn, sommige door wezens als wij, of althans wezens die op ons lijken.' Hij keek haar strak aan.

'Ik denk niet aan de sterren, als ik ze niet zie,' zei ze. 'Overdag denk ik alleen aan deze aarde.'

'Deze aarde?' vroeg hij.

'Nu ja, de aarde, onze aarde,' verbeterde ze. 'Heb je een eigen wagen of zal ik je meenemen naar de stad?' Ze stond op en stroopte haar badpak af, zonder de moeite te nemen zich voor hem te verbergen. Ze wees naar een lage auto, die verderop stond, daar waar de weg buitendijks schuin de uiterwaarden inliep. Haar borsten wipten wat omhoog terwijl ze wees, maar hij

kreeg niet de indruk, dat ze zich bewust was van enig opwindend gebaar. Ze pakte ook schielijk een broekje en een jurk, die naast een grote linnen tas lag, op de badjas. Terwijl ze de jurk over haar hoofd trok en ongeduldig haar heupen schudde en met haar benen schopte, viel de tas om en op de badjas lag plotseling een revolver. Alfons keek er geboeid naar, hij vergat zelfs het voor een man anders zo spannende schouwspel van een zich kledende vrouw aandachtig te volgen en zich als altijd te verwonderen over de wezenlijke verandering die dan plaatsvindt. Ze was nu verder af door de kleding, dichterbij doordat het onderscheid der geslachten duidelijker en pikanter geworden was. Met spijt in zijn ogen, omdat hij zich had laten afleiden, keek hij haar aan.

‘Die heb ik meestal bij me, als ik naar een afgelegen plek ga om te zonnen,’ verklaarde ze. ‘Je hoort tegenwoordig zo dikwijls van overvallen in de krant.’

‘Dan moet je je vooral voor iedereen uitkleden,’ zei hij enigszins spottend. ‘Op kilometers afstand komen ze op je afgerend als jij zo'n striptease in de openlucht houdt. Het is dat ik geen sater ben, anders was ik als een dolle stier op je afgevlogen.’

Hij wilde nog even doorgaan, want hij was door haar houding en door de ontdekking van de revolver in opwinding geraakt, maar zij hield haar hand afwerend omhoog. ‘Ik had al gemerkt dat jij geen sater bent,’ constateerde ze nuchter. ‘Zullen we gaan? Of heb je nog vragen?’

‘Neen, ik ga met je mee.’

Zijn vreemde stemming, zijn achterdocht, gegrond of niet gegrond, was verklaarbaar. Een paar maanden geleden had hij ontdekt, dat wezens van een andere planeet, misschien afkomstig van een heel ander zonne-

stelsel, de aarde hadden bereikt. Bereikt was zwak uitgedrukt, veroverd was een betere term. Wanneer dit geschied was, had hij nog niet kunnen nagaan, misschien zou hem dat wel nooit lukken, maar hij wist zeker, dat op het ogenblik een aantal op mensen lijkende wezens sleutelposities in de maatschappij bezet hielden. Een toeval, de vondst van een codeboek, had hem op het spoor gebracht. Eerst had hij gedacht dat dit boek afkomstig was van een of andere buitenlandse spion, die het domweg had laten liggen. De grootste geheimen lekken immers uit door slordigheid van degenen die er nauw bij betrokken zijn. Als verslaggever had hij uiteraard belangstelling voor een mooi spionagezaakje met allerlei geheimzinnigheid, die de jongen in elke man doet herleven. Een mooie kop met *geheime dienst ge-* koppeld aan *onze belasting en onze veiligheid, beroepsezels en overjarige padvindere* zweefde hem reeds voor de geest, totdat hij een paar cijfers in het boekje ontdekte en zonder er verder veel van te verwachten zijn radiotoestel afstemde op de korte golven die met die cijfers aangeduid konden zijn. Onvoorstelbaar, maar het was nog waar ook en Alfons behoefde de woorden, de letters, de tekens, die geen enkel verband hadden, maar op te schrijven. Het was een warboel, maar na ontcijfering stond er duidelijk: *verwacht nieuwe kolonisten volgende nieuwe maan op aarde, landingsplaats volgt*. Een goede week later werd de plaats opgegeven: *schip landt 45° zuiderbreedte, 84° oosterlengte*. Dat was in de Indische Oceaan, niet zover van het eilandje Amsterdam, maar voor hem onbereikbaar. De volgende landing werd echter aangekondigd tussen Jan Mayeneiland en IJsland en toen liep hij naar zijn hoofdredacteur. Deze luisterde aandachtig naar zijn verhaal en deed een paar gemene vragen: ‘Zou het waarschijnlijk zijn, dat wezens van een andere planeet met elkaar in verbin-



ding stonden door middel van een code die in een op de aarde gesproken taal ontcijferd moest worden?’ ‘Konden ze niet veel beter in hun eigen taal uitzenden?’ ‘Zou die taal hoogstwaarschijnlijk niet onverstaaanbaar zijn voor een op aarde geboren en getogen mens?’ ‘Kon niet een of andere grappenmaker zo iets hebben verzonnen?’ en ten slotte: ‘Waar was het codeboek?’ Alfons holde naar huis en natuurlijk: het zorgvuldig tussen zijn andere boeken onopvallend-zichtbaar onzichtbaar, juist zo gewoon, dat niemand het zou herkennen, enormhandig weggezette codeboek was weg. En de hoofdredacteur was van mening dat het, bij gebrek aan concrete gegevens, niet verantwoord was met nieuwe maan een vliegtuig te huren en dat naar een plek tussen Jan Mayeneiland en IJsland te sturen, afgezien nog van het feit, dat, indien een ruimteschip op de Atlantische Oceaan zou landen, deze slimme buitenaardse lieden vast wel een middeltje zouden vinden om eventuele aardse waarnemers om de tuin te leiden dan wel onschadelijk te maken.

Alfons keek de oudere deftige heer, die altijd voor iedereen te spreken was en zelfs de jongste verslaggever geduldig te woord stond als hij opgewonden binnenstoot, aan en het leek hem dat hij glimlachte. En toen wist hij het: ook zijn hoofdredacteur was een buitenaardse veroveraar, een oorspronkelijke bewoner van een vreemde planeet. Deze zaak was al jaren aan de gang en het zou nog jaren duren voor de aardbewoners zouden merken, dat ze langzaam verdrongen waren door vreemde, onaardse indringers.

Nu hij eenmaal zover gekomen was, zag hij overal de bewijzen, de symptomen mag men wel zeggen. Het gehele kapitalistische stelsel, de hiërarchie in de kerken, het leidersprincipe bij de communisten, alles berustte op een solidariteit van enkelingen. En als je je ogen en

oren de kost gaf en je verstand gebruikte, kon je wel zien, dat al die gasten der aarde elkaar niet al te slecht gezind waren. Natuurlijk waren ze niet zo naïef om meteen de toestanden, zoals ze in de loop der tijden gegroeid waren, te veranderen en daarom kon een buitenstaander nog geen verschil, geen principieel verschil met, laten we zeggen honderd jaar geleden, constateren: de mensen waren mensen gebleven, de rijken en bevoorrechten van vroeger waren echter geleidelijk vervangen, de aristocraten hadden plaats moeten maken voor de industriëlen; de regenten waren verdwenen en volksleiders waren ervoor in de plaats gekomen. Het volk had het beter in materieel opzicht, maar de technische beschaving van de nieuwe meesters was ook groter en misschien stonden ze zelfs in cultureel opzicht op hoger peil. Er waren er misschien nog niet zoveel, misschien waren ze nog niet eens in staat hun stempel op de maatschappij te drukken, maar dat zou ongetwijfeld komen.

Alfons was zich bij deze overpeinzingen heel goed bewust, dat dit alles waar kón zijn, maar dat zijn theorieën voor iemand die het codeboek niet gezien had en de radiosignalen niet had opgevangen, eenvoudig de kromme redeneringen waren van een wat simplistisch denkende querulant. De wereld een eedgenootschap van enkele onderdrukkers, die over de rest van de bevolking heersten, het was een beeld dat eerder in de romantiek van de negentiende eeuw paste dan in de moderne tijd. Zo was het dus mogelijk, dat zijn hoofdredacteur eenvoudig niet geloofde wat hij had gezegd en verder een allerbeste brave man was. Hij kwam nooit verder als hij geen bewijzen, doorslaande bewijzen kon leveren.

Dat waren helaas de merkwaardige aanslagen die zijn leven de laatste tijd bedreigden, maar niet beëindigden, ook al niet. En toch was het opvallend, dat hij zich

niet op straat kon vertonen, of er gebeurde een onverklaarbaar ongeluk: twee auto's die vlak voor zijn neus op elkaar botsten, alleen blikshade, goed, maar als hij ertussen had gezeten, was hij ernstig gewond geweest; een ladder die vlak achter hem kletterend op het plaveisel viel; een draad van de elektrische bovenleiding van de tram, die knetterend en kronkelend als een slang in zijn richting schoot, maar hem niet bereikte en thuis: een losse roede op de trap, een zwaar boek dat ineens rakelings langs zijn hoofd suisde, misschien niet goed neergezet, en dan op de krant, die kantelende vlak naast zijn tenen, de uitspuiter toen hij langs een zetmachine liep, de cirkelzaag die plotseling van de as schoot en de prägepers die zonder enige aanleiding op elkaar klapte, dingen die konden gebeuren, maar hem als kwade voorvallen en boosaardige voorwerpen in een net van dreiging gevangen hielden.

Al deze toevallige, net niet op lichamelijk letsel uitdraaiende ongelukken hadden hem diep verontrust. Hij zag wel in, dat een beschrijving van deze gebeurtenissen met de verklaring dat buitenaardse indringers hem het leven zuur maakten, hem misschien wilden doden of hem althans in een permanente schriktoestand wilden houden, een medelijdend lachje van zijn vrienden en collega's zou uitlokken. Men zou hem aanraden een dokter te raadplegen en die zou hem vertellen, dat er iets niet in orde was met zijn geslachtsleven of dat hij een moederbinding had of als kind een knikker had willen hebben, die hem nooit was gegund.

Er zat dus nog maar één ding op: in zijn eentje meer bewijzen verzamelen, een schier onmogelijke taak, maar Alfons was een geduldig en vasthoudend man. Hij was het codeboek weliswaar kwijtgeraakt, maar hij wist zich nog een groot aantal woorden te herinneren en hij kende de golflengte waarop de buitenaardsen buiten de

aarde met de buitenaardsen op aarde in verbinding stonden. Hij merkte dat men niet de moeite genomen had golflengte en code te veranderen, men achtte hem dus niet erg gevaarlijk. Hij luisterde nu dag in dag uit, tot hij op een dag de aankondiging van een nieuwe landing vernam, die, slechts vijftig kilometer van de hoofdstad verwijderd, op een van de brede rivieren welke zijn land rijk was, zou plaatsvinden. Hij was onopvallend weggegaan, gewapend met een kleinbeeldcamera; hij had de trein genomen naar een stadje in de nabijheid en was als toerist langs de rivier gaan wandelen, genietend van de mooie dag in het late voorjaar, maar opeens had het schot uit de struiken hem doen schrikken en hij was halsoverkop van de berm gaan rollen.

In de schoot van Magrette Ryson, die hem van terzijde aankeek, lag nu een klein zwart tasje, dat ze tussen hen in legde, nadat ze het contactsleuteltje had omgedraaid en gas had gegeven. De grote linnen tas met de revolver lag achterin en hij had op het ogenblik dat hij instapte, even naar het kaartje gekeken, dat er in een plastic houdertje aan bevestigd was. Ryson, Ryson, ze zou toch niet een dochter van de directeur van Publieke Werken zijn? Hij keek naar haar profiel, dat hem vrij stug voorkwam, minder innemend dan zijn eerste indruk was geweest. Maar toen had ze hem recht aangekeken en een beetje gelachen, herinnerde hij zich nu, wel afwachtend, maar ook een beetje spottend. Nu keek ze ernstig en veegde ongeduldig een lok van haar voorhoofd weg, terwijl hij er volgens het kapsel hoorde en dan ook prompt terugviel. Ze had stevige benen en ze maakte helemaal de indruk van een meisje van buiten, ze kon de dochter van een hereboer of zelfs van een kasteelheer zijn, maar wel een meisje dat zich steeds had opgemaakt: een frisse, goedgeverfde meid.

‘Bent u de dochter van de nieuwe directeur van Publieke Werken?’ vroeg hij.

Ze knikte zonder hem aan te kijken, want ze had de wagen nu gestart en trok langzaam op.

‘Ik wist niet, dat hij een dochter had,’ verwonderde Alfons zich. ‘En ik vermoedde in het geheel niet, dat die al volwassen kon zijn. Hij is zelf nog jong.’

‘Ik ben achttien,’ deelde ze hem mede. ‘Mijn vader heeft altijd in onherbergzaam land gewerkt. In Brazilië en Indonesië. Toen ik klein was hebben mijn ouders me al naar Lausanne gestuurd. Mijn moeder is een paar jaar geleden gestorven.’

Nu kon hij natuurlijk zeggen, dat hij niets van dat mooie verhaal geloofde en dat het alleen verzonnen was om aannemelijk te maken, dat de heer Ryson en zijn echte of zogenaamde dochter zo maar uit de lucht waren komen vallen, maar als hij dat zei, als hij zelfs maar een beetje verder ging met vragen, dan kon ze, als ze een gewoon aards meisje was, hem een heel vervelende nieuwsgierige vent vinden, waar ze niets meer mee te maken wilde hebben. En dat risico wilde hij liever niet lopen, want hij vond haar erg aardig; een gezellig, stevig goedgebouwd kind, overal gespannen rond en toch slank en lenig en misschien niet lief maar wel leuk. Hij bleef dus zwijgend naast haar zitten, zag dat ze goed reed, zonder veel risico te nemen en meer afwachtend wat een ander zou doen dan agressief.

In de hoofdstad aangekomen, vroeg ze waar hij heen wilde en hij liet zich naar de krant brengen. Hij bedankte haar, gaf nu eerst zijn naam en zei: ‘Magrette, je heet Magrette, dat heb ik op het kaartje van de badtas gezien. Mag ik je eens opbellen en mag ik je zo noemen?’ Haar gezicht stond kinderlijk ondanks de lange wimpers en ze schudde haar zwarte manen als een paard, maar ze zei ‘ja’, erg snel, alsof het haar was bevolen.

Het duurde enige tijd voor hij ertoe kon komen haar nummer te draaien en de tweede ontmoeting verliep niet vlot: ze waren beiden verlegen en vermeden als bij onderlinge afspraak terug te komen op de wijze waarop ze kennis hadden gemaakt. Alfons kreeg ditmaal sterk de indruk, dat ze in opdracht handelde en dat men hem dus de mond wilde snoeren door hem een aardig meisje op zijn dak te sturen. Het verhoogde zijn geestdrift niet en hij wachtte zolang met de volgende afspraak, dat het bijna beledigend was.

Haar onomwonden vreugde toen ze zijn stem hoorde, verraste en ontwapende hem en ditmaal waren ze meteen goede vrienden en gingen in zijn wagentje naar buiten. Ze was toeschietelijk en passief toen hij haar zoende zonder vooraf te zeggen, dat ze mooi of lief of begerenswaardig was. Evenals elk ander meisje was het alsof ze daarna een zeker recht op hem liet gelden en in haar stem klonk zelfs vertrouwen door, toen ze op een nieuwe afspraak zinspeelde voor ze afscheid namen.

Het viel hem op dat de vreemde ongelukken in aantal en intensiteit afnamen, het was als een aftrekkend onweer: er brak brand uit, maar ditmaal vier huizen van hem vandaan, een van zijn collega's viel van een stelling tijdens een reportage en brak een been, een glazenwasser liet, terwijl hij stond te kijken, zijn emmer vallen voor de voeten van een voorbijganger. Hij had er steeds minder mee te maken: een schip verging op de kust, veertig kilometer van de hoofdstad, een vliegtuig viel, honderd kilometer verderop, een theater stortte tweehonderd kilometer van hem verwijderd in en ten slotte verspreidden de ongelukken zich weer onregelmatig, zonder dat men een aanwijsbare kern kon vaststellen, over de aarde, volgens de waarschijnlijkheidsregel waarschijnlijk. Het verhaal deed de ronde dat onder Magrettes vader het werk vlotter ging, dat er minder storingen

voorkwamen, minder haperingen, minder technische moeilijkheden, maar hij was ten slotte, zo zei men, een bekwaam vakman, altijd geweest, altijd? Nu ja, dat zeiden ze; wie? nu ja, ze! Hadden die hem vroeger gekend? Nou nee, dat niet. Maar hij had in het buitenland gestudeerd, waar? In Chicago of Boston, IIT of MIT. Misschien ook wel in Parijs, maar hij was altijd erg goed geweest.

Enkele malen stond Alfons op het punt ronduit aan Magrette te vragen in hoeverre zij met de onaardse indringers in verbinding stond, vooral toen hij merkte, dat ze ongewoon goed tennis en golf speelde. Het leek wel of ze de ballen aan een draadje had. 'Je zou zo kampioen kunnen worden,' zei hij, nadat ze, vrij lui en achteloos spelend met klinkende cijfers van hem had gewonnen. 'Een gewoon mens zou dag aan dag moeten spelen om zo'n peil te bereiken.'

'Vroeger op kostschool heb ik veel gespeeld, we hadden geen andere afleiding.'

'Maar jullie speelden daar toch geen golf,' vroeg hij achterdochtig.

'Een vriendinnetje had een vader met een landgoed en een golfveld,' zei ze onverschillig. 'Ik heb nu eenmaal talent voor zulk soort spelletjes.'

'Alles wat met ballen te maken heeft?'

'Misschien wel, ik heb het nooit geprobeerd.'

'Je zou eens met mij naar een roulette moeten gaan,' stelde hij voor. 'Kijken of je ook invloed hebt, als je ze niet aanraakt.'

Ze keek hem aan, maar haar blik was niet boos en niet vriendelijk, niet fel en niet wazig, ze keek, zo leek het hem, door hem heen, alsof ze hem niet zag. Maar vlak daarop toonde ze haar vertrouwelijkste glimlach, een beetje plaatjesachtig maar allengs overtuigender. 'Ik zou je best rijk willen maken,' verzekerde zij hem,

‘maar niet op die manier. Trouwens, ik geloof niet, dat ik het zou kunnen. Nee, laten we het maar niet doen. Ik zou het griezelig vinden als ik werkelijk kon, wat jij denkt dat ik kan. Jij niet?’

‘Ik ook,’ bekende hij, ‘maar we zouden het eigenlijk moeten proberen. Niet om te winnen, maar om te weten.’

‘Wat wil je dan weten?’

Hij schrok. Het klonk als een bedreiging. Zo iets van: Als je me te veel vraagt, wil ik niets meer met je te maken hebben, of: Wat vraag je toch gek, ben je wel helemaal snik?

Ze keek ineens stuurs pruilend, maar haar half geopende mond was toch in tegenspraak met een afwijzing en omdat hij geen andere oplossing wist, omhelsde hij haar en zei, dat hij van haar hield. Het was nu duidelijk, dat ze met elkaar gingen en het werd dus een officële verloving, compleet met kennismaking van de wederzijdse familie, met een receptie en met een verbetering van zijn positie aan de krant. Dit laatste maakte hem weer achterdochtig en hij overwoog de mogelijkheid onafhankelijk te blijven en de krant en Magrette en de hele zaak in de steek te laten om door te kunnen gaan met zijn onderzoek. Maar hij was ten slotte ook maar een tamelijk conventioneel man in een conventionele maatschappij en hij voelde zich thuis in zijn omgeving, dus bleef hij aarzelen.

Hij aarzelde zolang, tot hij als een slaapwandelaar het huwelijk werd binnengeleid en wakker werd in hun gemeenschappelijke slaapkamer.

Terwijl hij verstrooid toekeek, hoe zij zich uitkleedde, schoot hij de vraag op haar af, die hem al die tijd op de lippen had gebrand, geen echte vraag overigens, want ineens was hij zeker van zijn zaak: ‘Je hoort dus bij hen?’

Ze richtte zich op uit haar gebogen houding, want ze



was net bezig haar kousen uit te doen: ‘Natuurlijk,’ zei ze, verwonderd bijna. ‘Dat wist je toch al lang?’

‘Je hebt het me nooit gezegd.’

‘Je hebt het me nooit gevraagd.’

‘Ik was bang, dat je weg zou lopen, als ik het je vroeg,’ bekende hij. ‘Was je weggelopen?’

‘Ik weet het niet,’ zei ze aarzelend. ‘Misschien wel, misschien niet. Het hangt ervan af.’

‘Waar van af?’

Ze haalde haar schouders op. ‘Ik handelde in opdracht. Als ze vonden, dat ik er maar mee op moest houden, was ik ermee opgehouden.’

Ze wachtte even om de betekenis van die woorden tot hem te laten doordringen, maar ze kledde zich wel verder uit, alsof ze hem duidelijk wilde maken, dat ze zich gebonden achtte nu eenmaal alles beslist was.

‘Er was dus geen sprake van verliefdheid of liefde, wat jou betreft,’ constateerde hij. ‘Jij moest doen wat je gezegd werd.’

Ze knikte, intussen haar kousen helemaal afstropend. ‘Bij ons gaat het niet om de liefde, maar om de voortplanting. Er komt natuurlijk wel wat genegenheid bij, als je lang bij elkaar blijft, en om te beginnen moet je wel zin in elkaar hebben. Maar ik geloof dat dat hier wel wat overdreven wordt voorgesteld, met allerlei morele verplichtingen en zo. Ik geloof dat het bij ons eenvoudiger gaat, niet zo opgewonden, niet zo hysterisch, zonder hartkloppingen en zweetafscheiding.’ Ze maakte haar jarretelgordeltje los en pakte haar nachthemd, dat ze over haar hoofd liet glijden. Terwijl hij haar roze ledematen in het doorzichtige nylon zag vervagen, zei hij: ‘Dus alles was van het begin af een doorgestoken kaart en het is misschien puur toeval, dat ik jou heb getroffen en niet iemand anders?’

‘Ja, het was toeval, want er zaten verderop nog drie

te wachten,' lachte ze hartelijk, maar de eerste keer plofte je al naar beneden.'

Zijn adem stokte even. 'Zo hadden jullie het dus berekend, wat een ezel ben ik en wat zullen jullie je vermaakt hebben, toen ik zo duidelijk liet merken hoe bang ik was.'

'Ach wat,' zei ze ongeduldig. 'Maak er geen drama van. Jullie vatten alles hier zo zwaar op. Wie is niet bang, als er iemand op hem schiet? Al is het komiek, daarom hoef je je nog niet vernederd te voelen. Maar we hadden het precies gerepeteerd: jij kwam over de dijk en als er dus een schot gelost werd, was het mogelijk, dat je je naar mijn kant liet rollen, het was zelfs waarschijnlijk, omdat aan mijn kant de dijk hoger was en dus meer bescherming bood en aan mijn kant het water lag en je niet zou veronderstellen, dat het schot van de rivier zou komen. Ik had gewed, dat ik gelijk zou krijgen.'

'Dus jij loste het schot?'

'Ja,' zei ze voldaan en sloeg haar benen over elkaar, 'ja, maar ik lag in een soort kuil en ik richtte op de rivier. Een geoefend man had zich niet vergist, maar zo vaak is er nu ook weer niet op je geschoten.'

'Je hebt kennelijk veel plezier,' zei hij kwaad, 'maar ik ben toch niet erg gevoelig voor de humor van de situatie. Je missie is nog niet beëindigd,' vervolgde hij. 'Ik leef nog en kan vertellen wat er gebeurd is en dat je vader en waarschijnlijk mijn hoofdredacteur en verschillende autoriteiten in het komplot zitten.'

'Welk komplot?' vroeg ze, haar wenkbrauwen optrekkend en hem schalks aankijkend. 'Je weet nog helemaal niet wat wij van plan zijn. Kom nou hier, Alfons, dan zal ik het je uitleggen, je bent heus nog niets opgeschoten. Kom hier, leg je hoofd, nou goed, dan niet, je je moet niet kwaad zijn, niet op mij en niet op je zelf,

er is niets aan te veranderen. Nou goed, ga daar dan zitten. Ik geloof wel, dat het de bedoeling is, dat ik je alles vertel.'

'En me daarna in mijn slaap vermoordt,' veronderstelde hij bitter.

'Ach wat, niemand wil je vermoorden, dat hadden we immers al lang kunnen doen. Je bent met me getrouwd, ben je dat vergeten? Wij moeten een gelukkig echtpaar vormen en kinderen krijgen.' Haar stem klonk spottend en teder tegelijk en hij voelde zijn weerstand verdwijnen, maar op dat ogenblik schoof ze vliegensvlug onder de dekens. 'Zo,' zei ze voldaan. 'Ik ben kwetsbaar, ik heb me kwetsbaar gemaakt, uitgeteeld in bed, weerloos, jij aangekleed en ijsberend, agressief.'

'Die straaljager,' zei hij ineens triomfantelijk. 'Die straaljager, waar ik wakker van werd. Dat was jullie ruimteschip.'

'Ja, maar toen had het zijn passagiers al afgezet. Wat kan je dat nu schelen! Jij, jullie met je sentimenten en je details. Interesseert het je nu helemaal niet met welk doel ik met je getrouwd ben?' Ze werd ineens bijna kwaad.

'Om kinderen te krijgen,' zei hij nuchter. 'Nou, dat is de bedoeling van elk huwelijk. Of niet?'

'En wat voor kinderen worden dat?' Ze legde de nadruk op elk woord, alsof ze een kind iets uit moest leggen. Ze had zich nu half opgericht. 'Wat voor kinderen krijgen wij?'

'Wel,' zei Alfons bedremmeld, 'niet gewone; half aardse en half onaardse kinderen.'

'En waarom zou ik zo graag een kind van jou willen hebben, denk je? Of liever, waarom willen ze dat onze vrouwen met jullie mannen trouwen? Want verbeeld je niet, dat wij de enigen zijn, er zijn al tientallen, er komen honderden, duizenden.'

‘Ik weet het niet.’

‘Dan zal ik het je uitleggen. Op onze planeet zijn we aan het uitsterven. Onze mannen zijn onvruchtbaar. Maar experimenten, die een van ons hier heeft verricht, hebben aangetoond, dat aardse mannen onze vrouwen kunnen bevruchten en dat dan de mannelijke zowel als de vrouwelijke kinderen die daaruit geboren worden, vruchtbaar zijn. Wij hebben dus aardse mannen nodig om te kunnen blijven voortbestaan.’

‘Dat is niet catastrofaal,’ meende Alfons, niet zonder gepaste trots.

‘Er zijn symptomen dat onze mannen jullie vrouwen kunnen bevruchten,’ vervolgde ze.

‘Och,’ meende Alfons. ‘Laten we niet kleinzielig worden. Met hoevelen zijn jullie?’

‘Enkele honderdduizenden.’

‘Wel,’ zei Alfons. ‘Ik begrijp niet waarom jullie deze zaak niet open en bloot met ons hebben besproken. Wij aardmensen, zijn achterlijk, maar zo achterlijk zijn we nu ook weer niet, dat wij,’ hij maakte een breed gebaar, ‘gelijken, of bijna gelijken niet zouden willen helpen.’

Maar Magrette werd nu plotseling heel hooghartig en richtte zich fier in de kussens op. ‘Wij zijn niet gelijk aan jullie,’ zei ze. ‘We lijken op jullie, maar in beschaving, in aanleg, in talent, in alles, zelfs lichamelijk zijn wij boven jullie verheven.’

‘Behalve dan in vruchtbaarheid,’ meende Alfons sarcastisch. ‘En je moet je niet laten voorstaan op dat kleine beetje telekinese. Dat had ik al gemerkt: de beheersing van voorwerpen op een afstand, zonder ze aan te raken; je vader heeft het ook. Ik heb je nog gevraagd met me naar een speelzaal te gaan en toen je daar niet op inging, wist ik, dat je niet van deze aarde was. Maar of dat nu zoveel te betekenen heeft?’

‘Er is veel meer, ik kan je dat niet zo uitleggen: je zou het niet begrijpen,’ meende Magrette. Ze kwam nu

het bed uit en ging naast hem zitten. ‘Maar ik kan je nog wel iets duidelijk maken. Je hebt wel eens van chromosomen gehoord, de bestanddelen, een soort protoplasmalissen, waarin de erfelijke eigenschappen van de mensen zijn besloten? Welnu, de proeven hebben uitgemaakt, dat onze chromosomen die van jullie vernietigen. Onze kinderen zullen alleen maar mijn kinderen zijn. De kinderen van onze mannen en jullie vrouwen zullen alleen onze eigenschappen hebben. Wij hebben nu al de voornaamste posten bezet, wij beheersen de aarde nog wel niet, maar dat zal niet lang meer duren. Maar wij hebben jou en een paar duizend of een paar honderdduizend mannen nodig en ook een paar honderdduizend van jullie vrouwen. Dan is jullie rol uitgespeeld hier op aarde en zijn wij en onze nakomelingen de baas. Langzaam maar zeker wordt dan de aardse mens door ons verdrongen, want naarmate wij talrijker worden, moet bij jullie geboortenbeperking worden toegepast. Het menselijk geslacht is gedoemd te verdwijnen. Jullie worden een historisch ras, zoals de Etrusken dat reeds omtrent het begin van jullie jaartelling waren. En die waren nog opgegaan in de Romeinen met al hun erfelijke eigenschappen. Van jullie blijft niets over.’

Alfons pakte haar polsen. ‘Je liegt,’ zei hij. ‘Dat is onmogelijk.’

Magrette haalde haar schouders op. ‘Ik zou niet weten, waarom ik zou liegen. Als ik dit voor je verzweg, zou ik het alleen maar makkelijker voor mij zelf maken. Het is gek: ik was niet van plan je dit allemaal te vertellen.’ Ze streek even met haar hand over haar voorhoofd.

‘Hebben ze het je verboden?’ vroeg hij hoopvol.

‘Verboden niet. Maar ik had het misschien beter voor me kunnen houden. Het zal je verontrusten.’

‘Verontrusten?’ Hij lachte. ‘Dus je veronderstelt geen ogenblik, dat ik wel eens kon weigeren als fokstier dienst

te doen? Dat ik mijn geslacht, mijn ras, mijn aardse afkomst wel eens niet zou willen verloochenen en dat ik en de mijnen ons tegen jullie kunnen verzetten. Hoe zou je ons kunnen dwingen? Doden kun je ons niet zonder je zelf te doden.'

Ze keek hem ineens vermoeid aan. 'Niemand zal je geloven, als je dit vertelt. Ze hebben je ook niet geloofd, toen je ons had ontdekt. Onze mannen dan, de vrouwen zijn pas later gekomen. Denk nu even goed na. Een paar kleine landen zijn al helemaal door ons bezet en in de grote landen hebben wij de sleutelposities al ingenomen: jullie ministerraad, jullie rechtbanken, jullie gemeenteraad en jullie hoofden van gemeentelijke instellingen, jullie voornaamste industriëlen...'

'Mijn hoofdredacteur?'

'Je hoofdredacteur ook. Er valt niets meer te publiceren, dat ons onwelgevallig is. Kom,' ze pakte zijn hand. 'Denk na. Als je nu weerspanning wordt, doe je mij alleen schade en niemand goed. Tracht je eens een vergelijkbare aardse situatie in te denken en stel je voor wat je dan zou doen.'

'Ik zou in elk geval voor me zelf de voldoening hebben geen verraad te plegen.'

'Verraad? Wat is verraad? Verraad pleeg je, als het onvermijdelijke zich nog niet heeft aangekondigd. Zodra je overtuigd bent, dat een proces zich in een bepaalde richting ontwikkelt, pleeg je geen verraad, als je die ontwikkeling helpt bevorderen. Je hoeft die ontwikkeling niet aangenaam of gunstig te vinden, je hoeft alleen maar te zien, dat ze onvermijdelijk is. Bij de afschaffing van de koloniën, bij de opkomst van het socialisme, bij de beperking van de persoonlijke vrijheid, bij de verdeling van het land, bij elke verandering van de bestaande toestand pleegt men van verraad te spreken. Als jij nu met mij naar bed gaat, pleeg je dan verraad aan de mensheid? Denk eens goed na.' Ze viel neer in de kussens.

‘Ik kan boeiender zijn dan welke aardse vrouw dan ook.’ zei ze langzaam. Ik blijf onder alle omstandigheden mooi en ik kan vele vrouwen tegelijk zijn.’ Ze wachtte even. ‘Maar ik behoef geen kunstgrepen te gebruiken, ik behoef je er alleen maar op te wijzen, dat ik voor jou tientallen kan krijgen, die bereid zijn te doen wat ik vraag, zonder zich het hoofd te breken wat de gevolgen later, over enige honderdtallen jaren, zullen zijn. Ze zullen denken: na mij de zondvloed. Zo hebben jullie er altijd over gedacht en zo zullen jullie erover blijven denken. Dat zal tevens je ondergang zijn: je gebrek aan voorstellingsvermogen. Het heeft jullie in vernietigingsoorlogen gesleept en het zal je tot massale paring met ons ras verleiden.’

‘Kan het ingeboren luchthartigheid zijn?’ vroeg Alfons vriendelijk. ‘Wij zijn eendagsvliegers en dat weten we. Misschien stellen we ons minder voor van de toekomst dan jullie, die op een planeet wonen, waar de zwaartekracht ongetwijfeld groter is.’ Ze keek hem even aan, verwonderd. ‘Hoe weet je dat?’

‘Hm,’ zei Alfons, ‘op een lichtere planeet had het je, geloof ik, minder kunnen schelen. Op een lichtere planeet was je te onverschillig en misschien ook te trots geweest je toevlucht te nemen tot de middelen die je zoëven hebt beschreven. Op een lichtere planeet als de onze is de berusting groter of liever de, hoe zal ik het zeggen, nobele onverschilligheid, al is ons begrip omtrent de liefde ernstiger en misschien wel waardiger. Maar wees niet bang,’ vervolgde hij, omdat ze nu een bijna angstig gezicht zette. ‘Ik neem je in mijn armen, zoals ieder van ons je graag in zijn armen genomen zou hebben en bewijs je deze dienst. Want, zoals je zegt, wij zijn luchthartig en jij bent verleidelijk.’

Hij zag, hoe ze in verwachting haar ogen sloot en deed een stap in de richting van het bed. Het begon hem te duizelen. Hij wist niet meer wat hij wilde, noch

wat zij precies bedoeld had. Een situatie waarin men zich alleen als een schooljongen kan gedragen.

‘Ik kleed me uit,’ kondigde hij aan en liep naar de deur. Terwijl hij het knopje van het elektrische licht omdraaide, drukte hij voorzichtig de klink omlaag en sloop door de snel gemaakte kier. Onder zijn haastige en steelse stappen overwoog hij de mogelijkheid dit hele verhaal met een paar jongens te zetten en als extra-editie op straat te brengen. *Pas op voor mooie meisjes*, als kop. Hij lachte nu hardop en voelde hoe de wind hem afkoelde, maar hij bleef koppig doorstappen.

Bij het gebouw van de krant aarzelde hij een ogenblik, hij keek op naar de vertrouwde lichten van de nacht en liep om naar de achterportier. ‘Dag Hendriks,’ groette hij en de man groette terug.

‘Die idioten,’ zei Alfons bij zich zelf. ‘Ze zijn zo zeker van hun zaak, dat ze geen veiligheidsmaatregelen hebben genomen en het meisje durft natuurlijk niet meteen te zeggen, dat ze gefaald heeft. Een mooi verhaal en als het niet waar is, in elk geval nog een aardige magazine-story.’



## Vóór de zondeval

*Voor Nico Donkersloot*

Het waren precies mensen. Misschien moet men hen wel mensen noemen. Ik kan dat zo niet beoordelen; ten slotte was ik er alleen maar voor de verkenning en als ik me bij de feiten moet houden, kan ik alleen maar zeggen, dat ze er precies uitzagen als mensen. Dat komt meer voor dan men vroeger dacht. Vele planeten in de Melkweg hebben ongeveer dezelfde relatieve afstand tot hun zon; zij zijn op ongeveer dezelfde wijze ontstaan en aangezien het ontstaan van het leven toch ook maar een kwestie van aanwezigheid der vereiste koolstof-, stikstof-, waterstof- en zuurstofmoleculen in de vereiste concentratie of liever constellatie is, ontstaat het leven op die planeten op ongeveer dezelfde wijze. En van het een komt dan het ander. Nou ja, de ene keer is het wat natter of wat kouder of wat stikstofrijker of wat donkerder en dan komt er wat anders, maar veel maakt het niet uit. Van vreemde vormen schrik ik al lang niet meer, integendeel: ik schrok eigenlijk toen ik wezens tegenkwam, die er althans uiterlijk precies zo uitzagen als wij.

Ze hadden me met radiosignalen binnengeloodst naar het terrein waar ze me wilden hebben, en ik wist dus, dat ik met beschaafde, althans technisch beschaafde wezens te doen had en dat ze me vriendelijk, tenminste niet openlijk vijandig zouden ontvangen.

Toen ik de luchtsluis opende, omdat een monster van

hun atmosfeer had aangetoond, dat ik er gewoon kon ademhalen en ik op het platform ging staan, kwam een man naar voren uit de kring die ze om de plaats waar ik moest landen, gevormd hadden en zei: ‘Welkom, vreemdeling.’ In het Engels en zonder enig accent.

‘U ontvangt zeker onze radio en televisie,’ informeerde ik. ‘Hoe vindt u onze programma's?’

‘Zij onderscheiden zich niet erg van de onze,’ zei hij ontwijkend. ‘Als u omlaag wilt komen, zal ik u aan de burgemeester voorstellen. Er is, om u de waarheid te zeggen, al een heel programma opgesteld. U zal zich daaraan moeten onderwerpen. De mensen willen het nu eenmaal. Dat zal bij u ook wel zo zijn en,’ hij grijnsde, ‘het doet geen pijn. Wij ontvangen weinig vreemdelingen,’ voegde hij eraan toe, blijkbaar bij wijze van verklaring.

‘Dus u ontvangt ze wel?’ vroeg ik, enigszins verwonderd, want ik had verondersteld de eerste ruimtevaarder te zijn, die deze planeet bezocht. Een bekrompen opvatting natuurlijk: waarom zouden wij altijd de eersten of de enigen zijn? Zulke denkbeelden leer je in het heelal langzamerhand wel af, of liever niet langzamerhand, maar bij schokken, bij flinke schokken. Hij knikte.

‘Zo eens in de tien of twintig jaar komt er hier wel eens eentje langs. Maar we zitten hier nogal afgelegen en hebben ook niet veel dat de belangstelling trekt. Toeristisch niet en economisch niet. En u weet het: in wetenschappelijk opzicht hebben wij elkaar niet veel te vertellen met die voortdurende telecommunicatie.’

Ik keek hem aan: het type van een beschaafde vent, heel zorgvuldig geknipte baard, onbestemde leeftijd, zo tussen vijfendertig en vijftig zou ik zeggen; van die oprechte blauwe trouwe ogen, waar je niets in ziet en die je bedonderen bij het leven. Wilde hij onze fantastische prestatie, een reis naar de andere kant van de Melkweg, eromheen, niet erdóórheen, willens en wetens klei-

neren? Ik liet niets merken, liep de trap af die ik had laten vieren, trad op hem toe en gaf hem de hand. ‘Blij met u kennis te maken en uw mooie land te mogen bezoeken.’

‘Heel aardig van u, maar het hoeft nog niet; kijk, daar staat de tribune met de luidsprekers en de televisietoestellen. U wordt geïnterviewd en dan gaat het zaakje over alle stations de lucht in.’ Hij nam me vol aandacht op. ‘Bent u dik genoeg gekleed in die dunne stof?’ vroeg hij. ‘De zon schijnt lekker, maar u zult merken, dat het nog verdraaid koud is voor de tijd van het jaar. Vooral als u daar een uurtje te pronk staat.’

‘Die stof isoleert zo sterk, dat je het er gauw warm in krijgt,’ zei ik. ‘Hoe is het klimaat hier eigenlijk?’

‘Op deze breedte gematigd. Naar de equator toe wordt het warmer. Dat zal wel net zo zijn als bij u. De hoek van de ecliptica is dezelfde, maar er is hier minder water, dat geeft dus grotere en heftiger temperatuurverschillen. Groter dan bij u.’

‘U weet heel wat van ons af.’

‘Er wordt bij u geen geheim van gemaakt. Trouwens, waarom zouden ze? Kijk, daar komt de muziek om ons op te halen. Tussen haakjes: ik ben Titsj, belast met de ontvangst van vreemde reizigers met de rang van ambassadeur. Wij vormen een republiek, maar dat zult u wel weten.’

Ik knikte. In zulke gevallen knik ik altijd; dat bindt tot niets. Zij wisten vrij wat meer van ons dan wij van hen, dat had ik al begrepen. Waarschijnlijk hadden ze betere ontvangers dan wij.

Het was verwonderlijk hoe nauwkeurig die planeet op de onze leek. De helling van de ecliptica was inderdaad dezelfde. Verder ook omtrek, verhouding tussen continenten en zeeën; fauna, flora, bergen, rivieren, mineralen. Geologisch tijdperk, zelfs de paleontologie; ze hadden ook van die gekke grote hagedissen gehad, net als

wij. Verschillend in details natuurlijk, maar in wezen hetzelfde. Alleen de mensen waren geen mensen. Ze leken op ons als twee druppels water. Maar ze stonden heel ver van ons af, dat voelde ik meteen, hoewel ik het niet kon bewijzen, ja, zelfs niet kon zeggen waarin het verschil lag.

Ik werd overal rondgeleid en vertoond en men hield me, voor zover ik kon nagaan, niets verborgen; maar ik wist niet of ik dat wel precies kon nagaan en ik vertrouwde hen niet. Ze deden me te gemoedelijk, te duidelijk of er niets aan de hand was. En ik was toch van de andere kant van de Melkweg gekomen: ik bij hen, zij niet bij ons. Wij waren de heelalverkenner, zij niet. En als dat nu niets voor hen betekende, wat hadden zij dan, dat wij niet hadden? Ik kon er niet achter komen, hoewel ik in de laboratoria en de fabrieken heus goed uit mijn ogen keek. In technisch opzicht ben ik goed bij: iets had me moeten opvallen, als er iets geweest was. Er was niets: ze hadden radio en televisie, atoomkracht en benzinemotoren en ze experimenteerden wat met raketten, zoals wij jaren geleden, en toch deden ze alsof ik achterlijk was. Nu ja, achterlijk misschien niet, want ze behandelden me vol eerbied, maar toch was ik volgens hen waarschijnlijk geen snuggere vent. Het begon me knap te vervelen.

Toen ik tekenen van ongeduld begon te vertonen, stelden ze me voor aan een meisje. Die trucs ken ik en ik was dus op mijn hoede, maar ik moet toegeven, dat het een heel aardig meisje was. Prachtig gebouwd, met lange benen en hooggeplaatste stevige borsten; maar goed, daar hoef ik niet over uit te weiden. Ze was heel mooi, geweldig dik haar, waar je met je hand in kon woelen; goed: een fraai meisje dus. Ze was toeschietelijk en volkomen schaamteloos. De eerste de beste dag vroeg ze me of ik met haar naar bed wilde en toen ik vroeg of ze door Titsj gestuurd was, beaamde ze dat. Toen ik haar

vroeg, hoe ze heette, zei ze: ‘Noem me maar Mimi, ligt dat goed in je gehoor?’ Ik knikte en ze vervolgde: ‘Die Titsj is gek, dat hij zijn eigen naam noemde. Wat zegt jou dat nou? Hij had zich beter als William Johnson kunnen voorstellen. En jij? Hoe heet jij?’

‘Prwin,’ zei ik onvervaard en toen begon ze hartelijk te lachen. ‘Je moet je niet verbeelden, dat dat een naam bij ons is,’ zei ze. ‘Maar het is leuk gevonden. Toch blijf ik bij Mimi.’

We bleven dus bij Mimi en Mimi ging die avond met me naar bed en ook de volgende avonden. Ze was bijzonder aardig en ik was heel lang onderweg geweest; het vlotte dus nogal tussen ons. Toen de eerste kennismaking voorbij was en wij wat uitrustten, zei ik: ‘Je moet natuurlijk uitvissen wat ik hier kom doen.’

We lagen naast elkaar op onze rug naar het plafond van de slaapkamer in de villa, die mij was toegewezen, te kijken.

‘Ja,’ zei ze. ‘Men is daar nogal nieuwsgierig naar.’

‘Wie is men?’

‘De regering.’

‘Jullie hele planeet is één grote republiek, meen ik te hebben begrepen.’

‘Dat klopt wel zo'n beetje. Op een paar randstaten na, die niet in het federatieve verband opgenomen willen worden. Die praten erg over vrijheid en zo.’

‘Net als bij ons,’ zei ik. ‘Veel gepraat over vrijheid, maar niemand gunt een ander het licht in de ogen.’

‘Zo,’ zei ze ineens geïnteresseerd. ‘Zitten ze bij jullie elkaar in de haren?’

‘Nou,’ ik werd wantrouwend, ‘in de haren niet. Er is verschil van mening en er is vrijheid van vergaderen en van meningsuiting en dat brengt de verschillen aan de oppervlakte. Het lijkt me hier kalmer, maar de regering zal wel dictatoriaal optreden, lijkt me.’

Ze zweeg. ‘Ik kan jullie niet thuisbrengen,’ vervolg-

de ik. ‘Nou ja, je hoeft niet te lachen. Ik weet wel wat ik met een mooie vrouw moet doen, als ik er een zie. Neen, wacht nou eens even,’ want ze legde haar been tussen de mijne en daar kan ik niet tegen. Ik schoof het opzij. ‘Kijk, ik geloof, dat jullie erg op ons lijken, maar wij zijn heel anders. En het zit hem daarin, dat jullie de zondeval niet hebt gekend.’

‘De zondeval?’ Nou, ik kon me niet vergissen, ze wist er niets van; zo verwonderd klonk haar stem, dat ze onmogelijk kon veinzen. ‘Wat is dat?’

Ik vertelde haar het hele verhaal van Adam en Eva en het paradijs en de slang en hoe Eva zich had laten bepraten door de slang om Adam te verleiden de appel, afkomstig van de boom der kennis van goed en kwaad, te eten. En hoe God beiden toen uit het paradijs had verjaagd. Ik vertel goed, al zeg ik het zelf en het maakte nogal indruk; ze luisterde heel aandachtig. Na afloop vroeg ze: ‘En geloof jij dat dat waar gebeurd is?’

Nou, dat was theologie en theologie is mijn afdeling niet; dus antwoordde ik: ‘Het doet er niet toe, of het waar gebeurd is, maar wij geloven eraan.’

‘Hm,’ zei ze, ‘dat maakt me de zaak niet duidelijker. Neen, houd even op,’ want nu was ik het, die toenadering zocht en mijn hand in de richting van een van haar borsten liet dwalen, ‘wat hebben jullie daarmee voor, met zo'n verhaal?’

‘Nu ja,’ zei ik, ‘daar wordt mee bedoeld, dat vleselijke gemeenschap eigenlijk zonde is. Dat het niet hoort,’ voegde ik erbij, want ze begreep er kennelijk niets van. ‘Maar er zit nog veel meer aan vast volgens mij.’

‘Dat het niet hoort? Wat niet hoort?’, vroeg ze.

‘Nou, dat je naakt bij elkaar ligt en met elkaar vrijt, zonder getrouwd te zijn. En dat je het doet omdat het lekker is. Zie je wel, ik zei het al, jullie kennen de zondeval niet, het maakt alles heel anders. Daarom zijn jullie eigenlijk nog dieren, onschuldige dieren, voor God

gelijk, ik bedoel op God gelijkend, Gods evenbeeld, maar wel dieren. Zonder echt bewustzijn. Wij zijn heel anders.'

Ze lachte. 'Ik heb er niet veel van gemerkt,' zei ze. 'Je had nogal haast en ik kreeg het idee, dat je er wel plezier in had ook. Heb jij daar dan niet aan meegedaan, aan die zondeval?'

Ze zag er lief uit met al dat haar in haar gezicht, met die ronde schouders en platte buik, een kuil bijna en die ronde billen en ik rolde me naar haar toe en stelde haar voor, er even niet over te praten. Ze lachte in haar keel en was helemaal niet boos, maar beantwoordde mijn liefkozingsen en daarna zeiden we een poosje helemaal niets of alleen maar leuke dingen. En toen lagen we weer stil. Maar ineens richtte ze zich op en ging zich aankleden. 'Ik geloof, dat ik in jouw ogen niet veel zaaks ben,' zei ze, mij aankijkend. 'En je vindt je zelf best en dat komt, omdat jij van die zondeval weet en ik niet. Je kunt het beter met je gelijken proberen, een meisje dat huilt of zanikt. Zo eentje bedoel je zeker.'

Ze was niet bepaald kwaad, maar wel uit haar humeur.

'Kom,' zei ik sussend en ik sloeg bemoedigend op de deken, 'trek het je niet aan. Ik ga immers toch weg. En zolang we plezier hebben, hebben we plezier. Ik ga je bovendien vertellen, waarom ik hier gekomen ben, dan. heb je meteen aan je opdracht voldaan.'

Ze zat nog steeds op het bed, maar ze trok haar kousen aan en haalde haar jurk naar zich toe. 'Je moet me eerst uitleggen wat je bedoelt,' zei ze. 'Ik houd niet van die geheimzinnige praatjes.' Ze belde en mijn bediende kwam binnen. 'Koffie,' zei ze kortaf, alsof ze thuis was. Hij knikte en verdween. Ze maakte zich zorgvuldig op aan de toilettafel en wachtte tot de koffie er was. Ik had, nadat ze gebeld had, een kamerjas aangetrokken en streelde haar zachtjes in haar nek, maar ze bleef koel. 'Vertel op,' zei ze. 'Leg het me uit. Wat betekent het?'

‘Nou, dat vleselijke gemeenschap niet echt goed is, dat heb ik je gezegd.’

‘Maak me niks wijs. Leg het uit. Wij zijn van voor de zondeval en jullie van erna. Wat is het verschil? Niet van die dieren en van God. Gewone taal alsjeblieft. Als je het niet gewoon kan zeggen, dan scheiden onze wegen. Ik laat me niet met zondevallen beledigen.’

‘Kom nou,’ zei ik. ‘Wees verstandig, of neen, ik zal het je uitleggen,’ vervolgde ik, toen ze haar wenkbrauwen begon te fronsen en opstond. ‘Kijk, vóór de zondeval waren de mensen onschuldig, maar ze beseften niet, dat ze schuldig konden zijn. Ze kenden niet het verschil tussen goed en kwaad. Dat wil dus zeggen, dat ze in hun onschuld goede en kwade dingen door elkaar deden zonde het te merken. Dieren hebben dat ook: een tijger beschermt zijn jongen, dat is goed, maar hij vreet schapen en dat is niet goed; maar voor hem maakt het geen verschil’

‘Jij eet ook vlees,’ zei ze. ‘Maakt het voor jou dan wel verschil?’

‘Strikt genomen wel, maar een dier is een dier. Zodra ik een mens kwaad doe, is het pas erg. Luister nu eens goed: als je de zondeval niet kent en dus niet weet, dat je zondigt als je vrijt met een vrouw waarmee je niet getrouwd bent, heb je plezier, maar meer ook niet. Je doet als een kat of een zwaan of nu ja, zo maar. Maar na de zondeval weet je, dat die vrijerij eigenlijk zonde is en dat je die vrouw moet liefhebben, dan pas mag je met haar vrijen. En dat liefhebben wordt bezegeld met een contract en een inzegening en het heet trouwen.’

‘Nou en?’

‘Als je de zondeval niet kent, weet je niet wat liefde is, want dan zie je die oefeningen in bed voor liefde aan, maar dat zijn slechts bijprodukten, of als je wilt: uitingen van liefde; de liefde zelf gaat buiten de lichamelijke genegenheid om. En nu zeggen wij dus: Ik begeer die



vrouw, ik neem haar, ik zondig dus, dus mag ik haar niet nemen, maar ik heb haar lief, dus neem ik haar wel, want dan mag het. Dat is het, zo eenvoudig mogelijk gezegd. En bij jou is het: Ik begeer die man, ik ga met hem naar bed. Uit. Maar liefde voel je niet. Dat is het grote verschil tussen jullie en ons. En nu is een mens nog geen mens als hij niet kan liefhebben; dan is hij eigenlijk niet meer dan een aardig beestje.'

'Jij bent dus een mens en ik ben een aardig beestje?' vroeg ze. 'Dank je voor het compliment.'

'Ik bedoel het niet onaardig,' zei ik troostend. 'Maar er is nog meer. Alle beschaving, alle werkelijke cultuur begint bij het onderscheid tussen goed en kwaad. Dan wordt de mens pas bewust mens. Al kan hij alles wat jullie kunnen, al heeft hij alle technische middelen ter beschikking, desnoods een volmaakt staatsbestel, een uitstekend wegnnet, wat je maar wilt, zolang men niet het verschil kent tussen goed en kwaad, leeft men niet als mens. Jullie zijn, om het zo maar eens uit te drukken, hoogontwikkelde dieren, die op mensen lijken. Maar zolang je...'

'Hou maar op! Zonder zondeval is het mis met ons. Heel vervelend. Want die boom der kennis groeit hier niet. Wat een pech, nietwaar? En wat hebben jullie geboft!'

Ze zat me kennelijk te honen, maar het kon me niets schelen, want ze had het nu blijkbaar begrepen en ze zou wel weer bijtrekken; daar was ik van overtuigd. Want de strekking van dit alles ontging haar, omdat ze het verschil eenvoudig niet vatte, niet vatten kón.

'Als jullie dan zo precies het verschil kennen tussen goed en kwaad, doen kllie zeker nooit kwaad?' vroeg ze.

Nu had ze me even te pakken, maar ik liet me niet vangen. 'Je kent de woorden, maar van de begrippen weet je niets. Ik kan je dus niet uitleggen in hoeverre wij het goede willen en het kwade doen.'

Ik was vinnig begonnen, maar eindigde nogal mat. ‘Dat is onze tragiek, dat wij verschil kennen, maar er niet naar handelen. Lang niet altijd.’

‘Ik zie geen verschil tussen jullie en ons. Wij zijn ook van mening, dat het onverstandig is anderen schade te doen of te doen lijden. Onze wetten verbieden dat, omdat de maatschappij ontwricht zou worden, als de een zich zou verrijken ten koste van de ander.’

‘Je begrijpt het niet,’ zei ik hoofdschuddend. ‘Bij jullie komt alles voort uit de praktijk, uit verstandelijke overwegingen. Maar bij ons is het de geest: wij zijn goed omdat we de behoefte, de drang voelen, goed te zijn en wij gaan met een vrouw naar bed, omdat wij van haar houden. Behalve in jouw geval,’ voegde ik er haastig bij. ‘Jij hebt mij verleid.’

‘Je bent een fijne vent,’ zei ze ordinair, stond op en zonder me nog een blik waardig te keuren, verliet ze de kamer, hiermee bewijzend, dat ze van het technisch-wetenschappelijke gedeelte van ons onderhoud niets had begrepen.

Van die dag veranderde er iets in de houding van mijn gastheren op de planeet X 24 C 83. Terwijl ze mij daarvoor heel vriendelijk behandeld hadden, werden zij nu op de een of andere manier ruwer in de omgang. Titsj, die nog altijd de typische bemiddelaar bleef, zinspeelde op de mogelijkheid, dat mijn missie niet zo belangrijk was als ik wel deed voorkomen. Ik had nooit iets doen voorkomen; ik had slechts de nadruk gelegd op de technische prestatie: een bemande raket te schieten naar de andere kant van de Melkweg en op de planeet te dalen, waarvan plaats en gesteldheid van tevoren waren bepaald en uitgezocht. Het was alsof het nu weinig indruk meer op hem maakte en als ik hem iets vertelde van het leven op aarde, kon hij soms ironisch lachen en me onderbreken met de verzekering, dat hij van veel wat er bij ons gebeurde of gewoonte was, op de hoogte was.

Zelfs liet hij zich eens gaan en verloor daarbij al zijn diplomatieke terughoudendheid door zonder enige reden in lachen uit te barsten en uit te roepen: ‘Ja, ja, u hebt niet veel waardering voor onze beschaving, omdat we de zondeval niet hebben meegemaakt.’

Ik trachtte hem uit te leggen, dat hij de zaak niet zo eenvoudig kon stellen, maar hij weigerde dieper op de zaak in te gaan en zei me, dat ik daar maar verder met Mimi over moest praten. Die had zich intussen weer met me verzoend, ofschoon ze minder toeschietelijk was dan voorheen. Hoezeer ik ook moeite deed haar te veroveren of althans over te halen mijn bed te delen, ze bleef standvastig weigeren of liever, ze weigerde niet ronduit, maar hield me op een afstand. Terwijl het me toescheen, dat iedereen wat gemoedelijker werd dan voorheen, alsof ik dus geen vreemde meer was, maar een bekende, behandelde men mij tevens met minder eerbied. Ook bij Mimi was dit het geval, maar haar houding was daarbij ook nog neerbuigend; soms leek het, alsof ze me als een lager geplaatst wezen beschouwde. Voorts kreeg ik de indruk, dat men iets verwachtte; aanvankelijk meende ik, dat ik het was, van wie zij op een soort oplossing hoopte, maar als ik begon te praten, luisterde men nauwelijks. Zelfs de mij toegewezen bedienden braken een gesprek, beleefd, maar beslist af en Titsj liet zich na verloop helemaal niet meer zien. Ik beklagde mij hierover bij Mimi, die me moederlijk over mijn haar streek en me geruststelde, alsof ik een kind was: ‘Trek het je niet aan. We zijn erg blij met je bezoek. We hebben er wat van geleerd. Laten we wat gaan wandelen.’ Dat deden we dan en daarna gingen we ook wel eens tennissen of schaken, spelen die op X 24 C 83 ook beoefend werden. En zo kwamen we de dag door. Ten slotte begon mij dit luie en eentonige leven te vervelen en ik vroeg haar wat de bewoners van X 24 C 83 met mij van plan waren.

‘Ik merk best, dat jullie mij isoleren,’ zei ik. ‘Na de eerste bezoeken aan fabrieken en instellingen en na de eerste interviews en televisieopnamen heb ik hier nogal eenzaam in deze villa gewoond. Jullie spreken altijd Engels tegen mij; ik heb geen gelegenheid jullie taal te leren. Steden, als jullie die tenminste hebben, mag ik blijkbaar niet bezoeken en met de intellectuelen van het land heb ik ook niet kennis gemaakt. Waarmee ik niet wil zeggen, dat jij dom bent, maar ik heb nu eenmaal een vak, of liever twee: ik ben cultuurhistoricus en tevens technisch voorbereid op de ruimtevaart. Met geen enkele beoefenaar van deze beroepen heb ik kunnen spreken.’

Mimi lachte wat raadselachtig en streefde me weer over mijn haar. ‘Wij zijn hier niet zover, maar volgens onze primitieve begrippen ben ik etnologue, als dat je kan geruststellen. Overigens moet je ons niet kwalijk nemen, dat wij wat geschrokken zijn van jouw begrippen en denkbeelden. En wat dat gesprek over techniek betreft: dat komt wel in orde. Gauwer dan je denkt.’

Dat kwam ook heel vlug, want op een goede dag kwam een man zich bij mij aandienen, die ik nog niet gezien had. Hij stelde zich niet eens voor, maar zei nogal haastig: ‘Nu het is gelukt. We hebben het ding weer in orde. U kunt weer terug.’

‘Terug? Wat bedoelt u?’ vroeg ik.

‘Wel,’ zei hij ongeduldig, ‘ik heb immers bevel gekregen om die raket van u weer startklaar te maken en we hebben er eerst nogal last mee gehad, want u gebruikt heel andere legeringen en mengsels dan wij en, nou ja, het doet er niet toe, in elk geval was het een probleem, maar we hebben het opgelost en u kunt meteen vertrekken. We hebben een auto klaar staan, ik zal u naar de startplaats brengen.’

Ik was ten hoogste verbaasd en ontstemd en wilde protesteren, maar er viel niet met hem te praten. Boven-

dien kwamen een paar andere mannen de kamer binnen en ik werd tamelijk ruw aangepakt, waarna ik me niet langer verzette, binnen het uur naar de startplaats werd gereden en daar trof ik dan mijn raket aan. Geen woord tot afscheid: de technicus of wie dan ook, die Mimi mij beloofd had, bleef onzichtbaar, tenzij het de onbehouwen kerel was, die mij meer beval dan verzocht in de raket plaats te nemen en te starten.

Zoals gewoonlijk bij zeer hoge aanvangssnelheden geraakte ik voor onbepaalde tijd buiten bewustzijn en bleef daarna slapen op de sterke pillen die voorgeschreven zijn op lange reizen. Ik landde weer geheel automatisch en werd op de van tevoren bepaalde tijd wakker.

Of liever: hier doet zich een kleine onregelmatigheid voor, want de kapitein van het opvangveld voor raketten, waar de mijne landde, beweert, dat ik dagenlang na aankomst ben blijven slapen. En nu hoor ik tot mijn verwondering, dat de technicus die mijn instrumenten controleerde, beweert, dat er iets misgegaan moet zijn bij de start, of dat ik van een plaats ergens op aarde gekomen ben. Volgens de instrumenten heb ik hoogstens tachtigduizend of honderdduizend kilometer afgelegd. Men heeft mij nu reeds ronduit verklaard, dat ik ergens op de grens van China en Rusland vertrokken ben en een enkele krant heeft zelfs over spionage gesproken. Gelukkig is men van die laatste veronderstelling gauw teruggekomen, want mijn raket is zo duidelijk van westers maaksel, dat ik onmogelijk... ofschoon men de Russen en Chinezen in staat mag achten, onze raketten nauwkeurig na te maken.

De gehele theorie is echter absurd, want het volk waarmee ik kennis gemaakt heb, was immers zo achterlijk op geestelijk gebied, dat het beslist op een andere, ver van ons verwijderde planeet moet wonen. Het kende de zondeval niet: de gebeurtenis die ons heeft gelouterd en tot mensen heeft gemaakt.

## **Aanvaardbaar voorstel**

Op het ogenblik, dat de mensen redelijkerwijze konden veronderstellen, dat hun geslacht niet meer vatbaar was voor verbetering, wezen hun geleerden geruststellend op de reptielen, met name de krokodillen en schildpadden, die ondanks het feit, dat ze niet erg opgeschoten zijn, zich toch miljoenen jaren hebben gehandhaafd. Ook de insecten, wier uitwendig geraamte de groei belemmert, zijn er niet in geslaagd door middel van kleine sprongetjes vooruit te komen en deze dieren bestaan net zolang of langer dan genoemde reptielen. De verwijzing naar krokodillen, schildpadden en spinnen of mieren scheen de mensen echter weinig troost te bieden en eerlijk gezegd kunnen wij dat wel begrijpen, omdat zij nu niet bepaald tot de fraaiste schepselen der aarde behoren. Een golf van pessimisme ging dan ook door de beschaafde wereld, een pessimisme dat zich vergelijken laat met de zogenaamde chaotische kunstuitingen na de beide wereldoorlogen in de twintigste eeuw, maar nu in veel somberder vorm: de reeds geheel atonale, doch in de loop der eeuwen verfijnde muziek wordt nu alleen nog maar voortgebracht door potten, pannen, ratels, geritsel van kranten, radiofonische en elektronische bijgeluiden, kortom, de zogenaamde toevalsgeluiden ener consequent beoefende toevalstonaliteit, welke gepaard ging met een adequate serie toevalsstank, de literatuur bestond nog slechts uit fragmenten van letters van alle

talen der wereld, waarin volgens de theoretici de traditionele kalligrafische kwaliteiten van Chinezen en Japanners gepaard gingen met de experimentele experimenten der experimentalisten uit het tot Schiermonnikoog verschrompelde West-Europa: alles in zwart-wit natuurlijk, want kleur hadden deze van vreugde en hoop afkerigen geheel in de ban gedaan. Schilderkunst en letterkunde waren op deze wijze geheel in elkaar overgegaan, beeldhouwkunst beperkte zich tot geweldige en geraffineerde tekens, waar men ook in woonde of zaken in dreef of in uitvond of bestuurde, kilometers hoge bouwsels met parken op vele verdiepingen, zodat men niet meer op aarde behoefde neer te dalen om van de natuur te genieten: architectuur en beeldhouwkunst waren dus ook één geworden en het ging er dan maar om deze met de literatuur-schilderkunst te verenigen, ten einde gezamenlijk de reuk-geluidskunst, de vroegere muziek dus, in te lijven.

Het was dus de welbekende godenschemeringstemming, waar de mensen in de loop van hun bestaan van geslacht tot geslacht aan plegen te lijden en welke zich gaarne demonstreert in uitdrukkingen als 'de goede oude tijd,' maar ditmaal kan men zeggen, dat zich statistisch gesproken een scherpe top vertoonde, die ver boven de andere uitstak en die dus een dieptepunt in de menselijke samenleving voorstelde.

Er werd, zoals dat in de loop der geschiedenis van de mensheid vaak is voorgekomen, heftig gediscussieerd over deze verschijnselen en men was het er in het algemeen wel over eens, dat de laatste oorlogen van de twintigste eeuw af, waarbij maar domweg bommen op mensen werden gegooid, zonder dat er sprake was van natuurlijke selectie, evenals de vooruitgang der medische wetenschap, waardoor veel in leven bleef, dat eigenlijk had moeten sterven, de oorzaken waren van het verlies aan mutatievermogen.

Een aantal geleerden meende nu, dat men alleen kans zou krijgen het mensengeslacht te verbeteren door op gezette tijden weer tweegevechten in te stellen en wel van verschillende aard, nl. lichamelijke en geestelijke, voorts de mismaakte en achterlijke kinderen bij de geboorte te doden en lieden die een minimum van de intelligentiequotiënt niet haalden, te verbieden kinderen te krijgen. Deze geluiden werden zowel op ethische als wetenschappelijke gronden aangevallen, er werd op gewezen, dat juist de oorlog door middel van raketten, waarbij dus het doel alleen en niet de mens belaagd werd, democratisch was en dat intelligentie niets te maken had met het peil waarop de mensheid zou kunnen komen, aangezien het karakter doorslaggevend was voor de stand van de cultuur. Er waren zelfs lieden, die beweerden, dat het hele onderzoek naar het mutatievermogen der mensen in wezen van volkomen verkeerde stellingen uitging en dat men nooit zou kunnen vinden wat men niet zocht. De mutatie van de mens vond volgens deze geleerden plaats in zijn karakter, al was daar op het eerste gezicht weinig van te bespeuren, omdat het aantal misdaden bepaald niet minder was geworden en iedereen nog altijd trachtte de ander één of meer vliegen af te vangen.

Diep verborgen onder het grauw der massa kon men deze veredelde karakters vinden: ze gingen echter verloren, doordat de huidige maatschappij hun geen ontplooiingskansen bood. Onze bestuurders moeten geen knappe maar goede mensen zijn, schreef een extremist, maar aangezien zijn blaadje maar een zeer beperkte oplage had, lette men niet op zijn woorden.

Dit alles was voor ons niet zo belangrijk, ernstiger werd de toestand, toen iemand op het denkbeeld kwam, dat, nu de mensheid niet meer kon evolueren, wellicht andere dieren haar voorbij konden streven, met het gevolg, dat de mensen tot tweederangs wezens zouden degraderen en de geëvolueerde beesten de wereld en hen



zouden gaan beheersen. Trots is altijd een werkzame eigenschap geweest in de mensen en terwijl het denkbeeld niet verder te komen hen slechts verontrust had, bracht deze gedachte hen in een paniekstemming. Er was maar één middel een zekere slavernij (dat de 'geëvolueerde beesten' wel eens de voorkeur zouden kunnen geven aan een vreedzame coëxistentie kwam niet in hen op) te ontgaan, nl. scherp op te letten of zich onder de dieren tekenen van evolutie voor zouden doen en de betreffende exemplaren dan meteen te isoleren ofte wel af te maken. Dit laatste werd wel niet duidelijk gezegd, omdat het dan redelijke wezens geworden waren en dientengevolge onder de hoge bescherming van de God der mensen geplaatst, maar het kwam er wel op neer. Gelukkig was het allemaal maar theorie.

Gelukkig, omdat op dat ogenblik juist onder ons, onder de vogels dus, zich symptomen voordeden, die wezen op een snelle ontwikkeling. Met deze aanduiding: 'de vogels', is al meteen het verschil tussen ons en de mensen duidelijk gekarakteriseerd. De mensen immers behoren tot de orde der zoogdieren en verre van gebruik te maken van de verborgen mogelijkheden in hun ordegenoten (zij hadden immers slechts ternauwernood de rasgrenzen overschreden en nog heersten ten aanzien daarvan de nodige vooroordelen, aangezien het zwarte ras zich mijlenver boven de andere leden van de bevolking verheven voelde) hadden zij deze óf fel bestreden óf tot huisdieren, die in geen enkel opzicht als gelijken behandeld werden, gemaakt. Bij ons was de opzet van den beginne af anders: zodra de zangvogels, bij wie de evolutie begon, begrepen, op welke wijze hun geslacht in snel tempo tot een hogere graad van bewustzijn kon geraken, was al hun streven erop gericht, daar alle vogels in te betrekken. Gemakkelijk was dat niet, omdat immers roofvogels, eksters en gaaien tot op dat ogenblik de zangvogels of hun eieren als hun wettige prooi beschouwden, terwijl

bij voorbeeld de kerkuilen hen als ondergeschikte gouvernantes voor hun jongen gebruikten, maar een voordeel was, dat de taal der vogelen ongeveer over de gehele aarde dezelfde is, met dien verstande, dat velen zoals de ganzen en de meeuwen primitieve dialecten spreken, die echter alle door de zangvogels met hun subtiel ontwikkeld taalgevoel worden verstaan. Want wat de mensen voor zang houden, is bij ons gesprek: dit is dan ook de reden, dat reeds ver voordat zich bij ons tekenen van een snelle vooruitgang vertoonden, een ‘gesproken cultuur bestond, die op lange zomeravonden werd overgebracht aan soort-, geslacht- en zelfs ordegenoten, waarbij vooral de nachtegaal, zelf niet de vindingrijkste van ons, maar wel de beste memorisator, het jonge geslacht de beginselen van onze beschaving bijbracht. De belangstelling van de mensen voor ons liefelijk gezang heeft ons in dit verband steeds bijzonder vertederd. Intussen was het lang niet gemakkelijk bij de gevederde vijanden van de zangvogels de gevolgen van een verkeerd gerichte serie mutaties ongedaan te maken: wij waren hiermee bezig, toen plotseling onder de mensen de waarschuwing de ronde deed, dat men op de ontwikkeling van de andere dieren diende te letten. De mussen, die deze opvatting in de kranten lazen, aangezien zij zich immers doorlopend in de buurt van de menselijke woningen plegen op te houden, gaven hetgeen zij vernomen hadden door aan de vogelraad, die op dat ogenblik voor het grootste deel uit zangvogels bestond, behalve dan de vertegenwoordigers van enkele soorten die bekeerd waren om op ander dierlijk voedsel dan dat van hun soortgenoten te azen, zoals steltlopers en loopvogels. Onmiddellijk begrepen wij de strekking van deze overweging bij de mensen: zodra zich ook maar een spoor van abnormale intelligentie bij een van ons ontdekt zou worden, was ons lot bezegeld: een uitroeicingscampagne zou het gevolg zijn. Onmiddellijk werden maatregelen geno-

men: elitebroedplaatsen werden verplaatst naar de weinige oerwouden die de wereld nog rijk was, maar die gelukkig als natuurreservaten waren aangewezen. Deze waren zo uitgestrekt, dat de weinige waarnemers het aantal niet konden controleren. Gelukkig, want wij wisten, dat deze waarnemers juist uiterst deskundig waren. Voorts naar de poolgebieden en de schier ontoegankelijke gebergten. Het parool werd gegeven vooral geen enkel blijk van intelligentie te verraden als een jager een van ons belaagde, want de laatste tijd had men zich reeds afgevraagd, hoe het mogelijk was, dat de vogels maar niet onder schot te krijgen waren, terwijl hun aantal voortdurend toenam. Het gevaar verdacht te worden van 'evolutionaire' neigingen moest bezworen worden door een grote groep vrijwilligers, die tot taak kregen zich te laten doodschieten, terwijl het onderwijs aan kippen, ganzen, kalkoenen en eenden onmiddellijk gestaakt werd, ten einde hen niet afkerig te maken van de dood in de pot. Aan zwanen en koolmezen, meeuwen en mussen werd een speciale misleidings- of domheidsopleiding gegeven, ten einde hen in staat te stellen hun relaties met de mensen voort te zetten. Pauwen lieten we zelfstandig optreden, ook al omdat zij zich van het hele probleem niet veel aantrokken, volleerd als zij zijn in de camouflage 'mooi en dom', waar de mensen zo gemakkelijk het slachtoffer van worden. Wij stelden ons onmiddellijk tot taak alle vogels te verenigen, omdat ook bij de meest achterlijken een gevaar voor evolutie, waarbij zij zich onwillekeurig konden verraden, aanwezig was. Wij konden hun dit duidelijk maken, door erop te wijzen, dat de vogels als het ware voorbestemd zijn voor verdere ontwikkeling: het dier, uit het water voortgekomen, heeft daarna het land en vervolgens de lucht tot zijn domein gemaakt. De mensen zijn blijven steken: in plaats van er met alle macht naar te streven, vleugels te krijgen, hebben ze instrumenten gebouwd, door mid-

del waarvan zij zich sneller voort konden bewegen en zich in de lucht konden verheffen. De fout bij hen is duidelijk: dingen die niet deel uitmaakten van hun wezen, hielpen hen bij hun zogenaamde vooruitgang, maar hun lichaam zelf werd niet beter, vermoedelijk zelfs slechter uitgerust en ook hun geest, waarvoor ze allerlei hulpmiddelen uitvonden, werd, zoal niet minder vindingrijk, dan toch minder universeel. Zo verloor hun geheugen aanmerkelijk aan capaciteit door het overmatig drukken van boeken, terwijl wij bij mondelinge overlevering de wijsheid van onze orde in de kleine bolletjes van onze kinderen stampen. Door ook te intensief gebruik te maken van afbeeldingen, werd tevens het voorstellingsvermogen geremd, een voorstellingsvermogen dat toch al gering was vergeleken met het onze, omdat wij immers van jongs af gewend zijn in een dimensie meer te denken.

Hoe dit ook zij: roofvogels en alles wat de ordegenoten kwalijk gezind was, werden in een grootscheepse actie goedschiks of kwaadschiks, want enkelen van ons hadden toen reeds ingebouwde atoomraketten ontwikkeld, bekeerd, waarbij wij verstandig genoeg waren hun ware aard geen geweld aan te doen door vegetariërs van hen te maken: zij mochten zoveel beesten eten als zij wilden, als het maar geen vogels waren. De adelaars vroegen meteen of ze dan ook op mensen mochten stoten en de valken, die jaren geleden door hen gebruikt werden om op hun ordegenoten jacht te maken, spitsten reeds hun oren, maar de vogelraad vaardigde een streng verbod uit: de mens mocht geen haar worden gekrenkt. De progressieven minachtten reeds degenen die zich voedden met dierlijk eiwit: een aanslag op redelijke wezens, die op een ogenblik dat wij van de barbaarse staat tot die der verlichting overgingen, ons, zonder het overigens zelf te merken, onschatbare diensten hadden bewezen, stuitte ons allen tegen de gevederde borst.

Nu zal men denken, dat wij ons op die afgelegen plekken voorbereidden op een oorlog tegen de mensen, die onvermijdelijk scheen, althans, wij moeten het met weemoed constateren, een mens onvermijdelijk zou schijnen. Niets is minder waar: in onze onderzoeken hebben wij weliswaar het aanvals- en het verdedigingswapen niet verwaarloosd, maar het eerste en het laatste probleem dat ons uiteraard bezighield, was onze mobiliteit, onze bewegingsvrijheid. Voor een vogel is dit het alfa en het omega van zijn leven. Een voordeel bij onze ontwikkeling boden ons in de eerste plaats onze aangeboren eigenschappen, in de tweede plaats het voorbeeld van de laatste ‘dierentak’, die op het punt stond dood te lopen: die der mensen. Om met de laatste te beginnen: onze maatschappij mocht wel verschillende individuen kunnen vertonen en iedereen mocht nog van de ander individueel verschillen, maar er kon geen sprake zijn, van hoog of laag, van strijd om de macht, van discriminatie, waaraan de menselijke maatschappij steeds weer ten onder ging of chronisch scheen te lijden. Een vogel is een vogel en blijft een vogel. Deze eenvoudige doch treffende uitspraak tekent de diepe wijsheid van een van onze anonieme evolutiepioniers, die reeds genoeg verstand bezat om zich zelf eenvoudig ‘vogel’ te noemen. Wij hebben op de kortzichtigheid van de mens zijn medezogdieren niet in het evolutieproces te betrekken, geweest. Katten, apen, stieren en hazen, om er maar een paar te noemen, hadden reeds lang een punt van onderzoek bij de mensen uit moeten maken. Wat deed men? Katten liet men muizen vangen, stieren hitste men op tot ze kwaad werden, hazen ging men schieten en daarna opeten en op de apen was men gewoon jaloers, als karikaturaal evenbeeld van de mens, die zich maar niet aan zijn oerbeeld kon ontworstelen. Stel je voor, dat wij zo aan het vogelbekdier of aan de archaeopteryx dachten!

Maar wat ons zelf en onze methoden betreft: op het

ogenblik dat de mensen een evolutie van een of andere diersoort gingen vrezen, waren wij reeds zo ver, dat wij van hen geleerd hadden wat zij reeds wisten, voorts hadden wij onze poten ontwikkeld tot handen, al waren wij erin geslaagd het oude uiterlijk en de oude functie te behouden, terwijl we ook geleerd hadden op onze vleugels te kunnen staan. Dus precies omgekeerd als bij de mensen: onze achterste extremiteiten waren tevens handen, onze voorste hadden zich ontwikkeld tot poten als we op de begane grond onze handen moesten gebruiken. De tweede serie eigenschappen waarover wij reeds beschikten, was het gevolg van onze lichamelijke bouw en onze mentaliteit: nl. onze geweldige beweeglijkheid, die niettemin geenszins tot activiteiten leiden welke de mens zo ontsieren. Om een voorbeeld te geven: de vogel hecht niet aan bezit, de wereld is zijn eigendom. Daarom behoeft geen van ons rijk te zijn, want geen woning is immers fraaiër dan de vrije natuur. Kleding zoals die bij de mensen gebruikelijk is, zou onze veren slechts bederven en al mag het dan zijn, dat volgens de mensen onze vrouwtjes minder fraai zijn dan de mannetjes, dit zou verklaard kunnen worden uit het feit, dat wij onze vrouwen moeten veroveren en niet kunnen kopen. De betekenis van de menselijke waardering ontgaat ons echter, omdat wij onze vrouwen mooi vinden, zoals ze zijn en onze mannetjes ook, zij het dan ook enigszins anders. Onze maaltijden zijn sober en wij kunnen ons, omdat wij vliegen, geen dieet veroorloven, dat ons dik, papperig of vet maakt, zoals de mensen. Dientengevolge is er ook weinig verandering in onze gestalte te ontdekken, naarmate wij ouder worden. Ook lijden wij nooit aan aderverkalking. Er is geen nijd, omdat iedereen evenveel heeft en er met inachtneming van de soort eender uitziet. Tussen de soorten en geslachten bestaat geen naijver: een eend zou niet graag een zwaan en een kraai niet graag een adelaar willen zijn, ook hierin heb-

ben de mensen ons niet begrepen. Van nature was onze maatschappij dus bijna een democratie: gelijkheid voor allen, vrijheid voor allen en ten slotte kunstmatig: onderlinge solidariteit. Dit kostte enig hoofdbreken, maar daar wij het geluk hadden, dat de kleinsten onder ons het eerst evolueerden, werd een overheersing der sterken voorkomen. 'Een wakkere mus is meer waard dan een slapende adelaar,' is dan ook een geliefd spreekwoord bij ons geworden. Van het begin af, maar in sterkere mate, nadat de mensen vol wantrouwen uitkeken naar dieren die door teeltkeuze of mutatie een ontwikkeling tegemoet gingen, waarvan zij de gevolgen niet konden controleren of bevroeden, was ons doel op vervolmaking van de lichamelijke uitrusting gericht, die, soms gewoon voor de ogen der mensen, soms verborgen (en dat gemakkelijk, omdat onze veren het gehele lichaam bedekken), gestadig verbeterde. Reeds ver voordat wij zelf bewust waren van de grote mogelijkheden van onze orde, hebben de mensen vol verwondering en bewondering onze vliegprestaties gadeslagen en ernaar verlangd ons te imiteren. Helaas voor hen hebben zij ons niet gevolgd in de soberheid van ons dieet en van de kern van de zaak hebben ze weinig begrepen, anders was het hun toch opgevallen, dat een cloaca zoveel praktischer is dan de wijze waarop zij vloeibare en vaste uitwerpselen gescheiden afstoten. De natuurlijke ontwikkeling van de vogels is verhoging van zijn bewegingsvrijheid en het meest voor de hand liggende was dus een diepgaande studie van de ruimtevaart.

Indien één schepsel op aarde het vraagstuk van de ruimtevaart zou kunnen oplossen, waren het de vogels. Wij zagen dit onmiddellijk in en streefden, geheel in overeenstemming met de grondbeginselen van ons leven, die gedeeltelijk een gevolg zijn van onze habitus, naar aanpassing van ons lichaam voor reizen naar andere hemellichamen. Al gauw zagen wij in, dat zelfs indien we

hoge snelheden in het heelal konden bereiken, deze slechts een fractie konden zijn van die van het licht. In zogenaamde wetenschappelijke fantasieën van de mensen werd eenvoudig over snel-snelheid of over-snelheid gesproken, maar met het vraagstuk zelf hielden ze geen rekening. Het is echter voldoende te weten, dat de dichtstbijzijnde sterren van het Melkwegstelsel ongeveer twee en een half lichtjaar van ons verwijderd zijn, ten einde hieruit te kunnen concluderen, dat men om deze te bereiken ongeveer twaalf jaar nodig heeft bij een gemiddelde snelheid van 100.000 km per seconde. Nu is het de vraag of wij die snelheid ooit halen, gezien het feit, dat 20 km per seconde reeds ruim voldoende is om aan de zwaartekracht van de aarde te ontkomen. Bij 1000 km zou een reis naar Alpha Centauri 1250 jaar duren en deze ster ligt vlak bij ons. De conclusie was, dat onze levens enorm verlengd moesten worden, wilden we een redelijke kans maken ooit levend buiten ons zonnestelsel te komen en onze biologen richtten zich dus in de eerste plaats op de verlenging van het leven van alle vogels. Een groot voordeel was, dat reeds velen van ons, bij voorbeeld papegaaien, een uitzonderlijk hoge ouderdom bereikten, zonder zich daar bijzonder voor in te spannen. Leefwijze en bouw van de papegaai, overigens ook nog een van onze meest veelbelovende 'evolutionaire' vogels, zij het dan ook dat ze wat schreeuwerig zijn en moeilijk praten (práten dan in de zin zoals wij, vogels, en in het bijzonder de zangvogels dat verstaan) zonder voorbeeld, werden jarenlang systematisch bestudeerd. Tevens werd ons dieet nog meer versoerd, zodat wij als het ware van de wind konden leven, onze reeds zo lichte beenderen werden nog meer uitgehold, zodat wij lichter en lichter werden. Met de raketten naar maan, Venus en Mercurius waren de mensen ons voor, maar wij volgden weldra en ontwikkelden onze techniek sneller, zodat de eerste mensen die Mars betraden, hier vol



verwondering een complete en verblindend fraaie, natuurlijk streng geselecteerde groep vogels aantreffen, waarvan enkelen zich moesten opofferen om als jachtbuit en als object voor wetenschappelijk onderzoek naar de aarde te worden gezonden. Niemand, ook de biologen niet, merkte, dat deze vogels verdacht veel op aardvogels leken en dat het ontbreken van de rest van hun dierenwereld, althans voor zover het de hogere dierenwereld betrof, op zijn minst vreemd moest zijn, maar mensen zijn gelukkig zo ingebeeld, dat ze eenvoudig van een 'voegevolving' op Mars spraken, een term die nu niet bepaald een verklaring inhield.

Waren wij door het oog van de naald gekropen (achteraf was ons besluit naar Mars en de andere planeten te gaan nogal kortzichtig: verstandiger was het geweest te wachten tot wij buiten het planetenstelsel konden komen) enige eeuwen later, juist toen wij redelijkerwijze konden veronderstellen, dat de eerste tochten naar Alpha Centauri waren gelukt, omdat wij vandaar een zwak radiosein van een van onze pioniers, nl. 'drie-drie-wie' van de kuifleeuwerik hadden ontvangen, hetgeen voor ons een mededeling was, die verder niemand wat aangaat (het schijnt reeds eenmaal voorgekomen te zijn, dat een mens de taal der vogelen verstond en hoewel we aan de waarheid van die legende twijfelen, hebben we geen behoefte buitenstaanders inlichtingen omtrent onze taal of andere communicatiemiddelen te verschaffen) bleek het ons, dat de mensen ons geheim hadden ontdekt. Een vogel, ik zal zijn naam maar niet noemen, die bij de selectie blijkbaar door de mazen van het net der biologen was geslipt, maar die van nature toch wat achterlijk was, had een jager, die met zijn geweer op hem schoot, tegen alle uitdrukkelijke verbodsbepalingen in, in zijn hand gepikt, zodat hij het wapen moest laten vallen. Nu was deze jager helaas een der bekwaamste vogelkenners en hij had reeds dikwijls de aandacht van de men-

sen gericht op de eigenaardige trekgewoonten van enkele soorten, de hebbelijkheid zich in kolonies te vestigen, die ver van de bewoonde wereld (hij bedoelde natuurlijk de door mensen bewoonde wereld) gelegen waren, het feit, dat men de laatste tijd weinig dode vogels vond en dat de meeuwen veel minder dan vroeger last schenen te hebben van stookolie, hetgeen natuurlijk een gevolg kon zijn van door de mensen genomen maatregelen, maar evenzeer van het vermogen van de vogels zich afdoende te reinigen. Maar, zo concludeerde hij, als meeuwen zich van stookolie hadden leren reinigen, dan konden ze iets waartoe ze vroeger niet in staat waren geweest.

De theorieën van deze bekwame vogelvijand vonden na de aanval van onze anonieme, achterlijke vederling, want wij willen hem nauwelijks vogel noemen, gehoor, en nu de mensen eenmaal ontwaakt waren, begonnen ze onze broedplaatsen en laboratoria te zoeken en het scheelde maar weinig of zij hadden een van onze beste kolonies uitgeroeid en zelfs beslag gelegd op onze kweekplaats van interstellare atoomraketvogels, die in staat zijn duizenden jaren te leven en die in een plastic zakje spoelvormig opgevouwen en geïsoleerd tegen warmteverlies met een enorme snelheid naar alle delen van het heelal, zij het ook voornamelijk nog in het Melkwegstelsel, worden geschoten. Wij moesten ons dus verdedigen met een paar waarschuwingsprojectielen en een paar door mussen gelegde 'atoomeieren' waarna wij u, mensen, door middel van dit manifest willen geruststellen.

Het ligt, dat kunnen wij u met de vleugel op de borst verzekeren, niet in onze bedoeling de aarde te beheersen: de aarde is ons te klein. Wij zijn reeds lang van plan het Melkwegstelsel en eventueel andere nevels te gaan bevolken en wij hopen, dat deze populaire uiteenzetting u ervan heeft overtuigd, dat gij in evolutionair

opzicht gesproken op een dood punt zijt aangeland en nooit verder zult kunnen komen dan tot doelen in uw zonnestelsel, waarbij wij dan nog betwijfelen of het u zal lukken de uiterste planeten te bereiken, laat staan te bewonen. Wij zelf zijn echter, om in uw terminologie te blijven, ‘vrij als een vogeltje in de lucht’ en wij geven u de welgemeende raad ons niet lastig te vallen. Wij zijn kleiner en beweeglijker en daardoor minder kwetsbaar, terwijl onze wapens minstens even dodelijk zijn als de uwe. Voorts leven wij verspreid en gij in uiterst kwetsbare steden. Wij menen duidelijk te hebben gesproken: de zinsbouw van ons betoog moge hier en daar voor u wat ingewikkeld en zwaar zijn, wij, vogels, plegen ons nu eenmaal in lange tirades te uiten. Ter wille van de duidelijkheid hebben wij de dierennamen, zoals die bij u gebruikelijk zijn, overgenomen en er kan dus geen sprake zijn van enig misverstand.

Gebruik de rede die ook u gegeven is. Trek u onmiddellijk terug van de streken die wij u zullen aanwijzen. Indien gij dat doet, hebt gij niets van ons te vrezen en wij zullen u zelfs een samenleving kunnen voorstellen, die voor u slechts voordelig kan zijn. Wij zullen zelfs zo ver gaan geregeld voor u te komen praten op zomeravonden en ook kippen en eenden, patrijzen en ganzen zullen op gezette tijden uw gulzigheid bevredigen. Doch val ons niet langer lastig, want dat zal uw einde betekenen.

## **Alter ego of de tijd en het tijdstip**

Als Gustaaf Haimonis 's middags na het eten zijn ogen sloot en iedereen dacht, dat hij sliep, verloor hij geen ogenblik zijn bewustzijn, doch reisde in de tijd. Een vernuftige uitvinding en eindeloos geëxperimenteer gedurende jaren hadden hem in staat gesteld een gecompliceerd werktuig te construeren, dat er op het eerste gezicht uitzag als een horloge, maar dat heel anders liep dan een normaal tijdmeetinstrument en dat dan ook door Haimonis alterchrono genoemd werd, een naam die een classicus wellicht niet zou bevallen, maar die niettemin de functie van dit hulpmiddel om de tijd te verschalken, uitmuntend weergaf. Natuurlijk noemde Gustaaf zijn alterchrono uitsluitend zo in gedachten, want hij hield het bestaan ervan diep geheim, hetgeen gemakkelijk genoeg was, want hij had hem verborgen in zijn gewone horloge, zodat niemand erop kwam, dat hij wel eens iets heel bijzonders zou kunnen verrichten, als hij na het eten op zijn alterchrono keek, er even aan draaide, zijn ogen sloot en schijnbaar insliep. Een prachtig gevonden camouflage, waarvan zelfs zijn vrouw, die anders nogal nieuwsgierig van aard was, niets vermoedde.

In werkelijkheid begaf Haimonis zich dan elke dag in een andere tijd en wel in het verleden. Nu zullen lezers van zogenaamde wetenschappelijke fantasieën, die gewend zijn aan wonderen, enigszins teleurgesteld zijn, als zij vernemen, dat de alterchrono van Haimonis hem niet

in elke willekeurige tijd kon verplaatsen: niet alleen, dat de toekomst een gesloten boek of onafgedraaide film voor hem was, ook de Romeinen of de Grieken, ja, zelfs de zeventiende, achttiende of negentiende eeuw bleven hem onbekend. Zijn uitvinding verkeerde als alle goede, betrouwbare uitvindingen slechts in een beginstadium en hij was dus alleen maar in staat zich in de tijd te verplaatsen voor zover het de duur van zijn eigen leven betrof en voor zover hij dit bewust had meegemaakt. Met andere woorden: hij kon zich niet volwassen voelen in de tijd, toen hij een baby was, noch omgekeerd. Misschien zal men nu snel de conclusie trekken, dat Haimonis dus gewoon zijn verleden deed herleven door middel van zijn herinnering, maar zulk een voorbarige veronderstelling past niet in een zorgvuldige analyse van zijn gedrag en wordt bovendien ontzenuwd door de omstandigheid, dat Gustaaf niet alleen naar believen kon beleven, hetgeen hij reeds beleefd had, doch tevens zijn ervaring kon uitbreiden met gebeurtenissen welke hij beleefd zou kunnen hebben. Hij kon bij voorbeeld op een bepaald tijdstip van zijn leven iets anders gaan doen dan hij werkelijk gedaan had en zo was het hem mogelijk gedurende de periode van zijn reis in de tijd minister te zijn of filmster of krantenmagnaat of vooraanstaand geleerde, mits hij aan het einde van de reis er maar voor zorgde zich zelf te zijn en ook gedurende de reis geen dingen te doen of besluiten te nemen, die de toekomst konden beïnvloeden, want in dat geval zou hij immers de loop der geschiedenis veranderen. Het bleef dus bij onschuldige, dagelijkse bezigheden: bij huldigingen van de filmster, bij een bevel van de minister aan zijn bode om hem een sigaar te brengen, bij de smeekbeden van journalisten aan de krantenmagnaat om salarisverhoging, die hij hun steevast weigerde op grond van het feit, dat hun onkostenrekeningen te hoog waren, bij geleerd kijken van de geleerde als hij constateerde, dat in de toestand van een

reageerbuisje geen verandering was gekomen. Nu zullen voorbarige lieden weer menen, dat Gustaaf Haimonis dus een gewone dagdromer was, maar ook hiervan is geen sprake, want op het ogenblik dat hij in de tijd reisde, was hij weliswaar nog in levenden lijve in de grote stoel waarin hij had plaatsgenomen, aanwezig, doch hij was met geen mogelijkheid weer in beweging te krijgen, vóór hij door middel van zijn alterchrono tot het normale leven was teruggekeerd. Men kon in zijn nabijheid schreeuwen, gillen, pianospelen, de radio laten brullen, niets deerde hem: hij bleef de door hem vastgestelde tijd in de door hem vastgestelde tijd.

Zoals alle grote uitvindingen was ook die van de alterchrono uit de noodzaak geboren. Gustaaf Haimonis was namelijk een eierzuchtig man, die, reeds vroeg gedwongen zijn eigen brood te verdienen, niet geworden was wat hij had willen worden: een wetenschappelijk geschoolde ingenieur, en die nu de voorkeur had gegeven aan de korte, maar moeilijke weg welke de uitvinder openstaat, om roem en geld te verwerven boven een tevreden bestaan als bekwaam werktuigkundige. Hij had willens en wetens gekozen; hij was zich bij die keuze zeer goed bewust, dat hij een groot risico liep en dat hij altijd nog de gelegenheid had zich verder te bekwamen en wellicht de kans had na harde en hardnekkige studie in zijn vrije tijd hoger op te komen. Daartegenover stond zijn uitvinding, die hem wellicht in één slag uit alle moeilijkheden zou helpen. Hij aarzelde niet, doch werkte gestadig door aan zijn uitvinding, de alterchrono, die de mens het vermogen zou geven onafhankelijk te zijn van de tijd, zoals aanvankelijk de stoommachine, later de benzinemotor, ten slotte de atoomraket hem onafhankelijk gemaakt had van de plaats. Toen hij met zijn resultaten niet verder kwam dan een reis in de periode van zijn eigen bestaan, was hij eensdeels verrast en trots:

hij kon niet meer verwachten; men was ook in de voortbeweging door de ruimte slechts stap voor stap vooruitgekomen en hij was het, die dan toch maar de eerste schreden op dit moeilijke pad had gezet en die dus als de pionier kon gelden. Hij ontveinsde zich echter niet, dat hij met de hem beschikbare middelen niet verder kon komen en dat hij óf veel knapper, óf veel rijker, óf beide zou moeten zijn om een volgende stap te kunnen doen. Misschien zou er wel een team nodig zijn. Hoewel hij nog in het geheel niet oud was, nog geen veertig, had hij nu echter te veel tijd gebruikt om nog op normale wijze te studeren, en zo zag hij op betrekkelijk jonge leeftijd reeds in, dat hij niet zo ver zou komen, als hij zich zelf in de dromen zijner jeugd had voorgespiegeld. Zijn uitvinding, op zich zelf fantastisch en revolutionair, had nochtans weinig praktisch en zelfs zo goed als geen theoretisch nut, omdat hij niet kon bewijzen, dat zijn alterchrono niet eenvoudigweg een toestel was om dagdromen of autohypnose te bevorderen of te bewerkstelligen, maar wel degelijk een instrument dat iemand in zijn verleden verplaatste. Gustaaf Haimonis was nuchter genoeg om te beseffen, dat, indien hij met zijn uitvinding naar de octrooiraad zou gaan, men hem daar hartelijk zou uitlachen en dat, indien men dit niet deed en ernstig het spel mee zou spelen, zijn vinding geen verkoopwaarde zou hebben, omdat naar ieders mening men zich ook zonder behulp van de alterchrono, aangenomen dat men een goed geheugen, een normaal voorstellingsvermogen en een redelijke fantasie had, in het eigen verleden 'terug kon denken' en daar de eenvoudige dromen, die de toekomst niet beïnvloeden, nog wel op eigen kracht bij zou kunnen maken.

Zo had hij dus besloten, liever dan het risico voor gek of monomaan te worden aangezien, zijn vinding geheim te houden en er alleen zelf zo nu en dan van te profiteren. Intussen gaf hij het niet op; hoewel hij zich bewust

was, dat hij met vuur speelde, ging hij voorzichtig experimenteren en trachtte tijdens zijn reis in het verleden in geringe mate het heden te beïnvloeden. Hiertoe was hij in zekere zin gedwongen, omdat zijn huiselijke omstandigheden in de loop der jaren er niet op verbeterd waren. Het is tekenend voor Gustaaf Haimonis, dat hij niet trachtte aan de hand van proeven met instrumenten of voorwerpen te bepalen of en in hoeverre zijn handelingen in het verleden in het heden zekere gevolgen met zich mee brachten, maar dat hij onmiddellijk tot de praktische toepassing van zijn inval, want meer was het eigenlijk niet, overging.

Zo verplaatste hij zich de laatste maanden bij voorkeur in de tijd waarin hij verloofd was, en trachtte in zijn uitlatingen, die naar hij zich meende te herinneren nogal hoogdravend waren geweest, enig voorbehoud te leggen. Melanie, zijn pikzwarte, zoals hij haar liefkozend noemde, omdat ze haar had, dat zo zwart was als de manen van een paard, compleet met de blauwe weerschijn, was even verliefd en meegaand gebleven en leek in het geheel niet op de ietwat stuurse vrouw, die zonder het zich wellicht bewust te zijn, zich na jaren een weinig bedrogen voelde door zijn grootspraak. Er was nog wel geen sprake van een breuk, maar ze had kennelijk meer van hem verwacht dan ze had gekregen en zij had zich de laatste jaren schier onmerkbaar zover van hem verwijderd, dat ze hem nu haast onbereikbaar toescheen. Gustaaf voelde wel, dat hij niet helemaal onschuldig was aan haar zich langzaam wijzigende houding, maar hij kon haar geen deelgenoot maken van zijn eigen zorgen zonder zich belachelijk te maken, zo meende hij, en dus kon hij haar slechts weer aan zijn zijde krijgen, en dit zowel letterlijk als figuurlijk, door haar minder te beloven dan hij haar eertijds in zijn hoogmoedswaanzin had voorgespiegeld.

Na elk gesprek dat hij vijftien jaar geleden met haar



had, sloeg hij haar gade en hij verbeeldde zich, dat ze de laatste tijd zoal niet toeschietelijker dan toch vriendelijker tegen hem werd. Van liefkozingen was ze echter niet gediend; die had zij, kort nadat het tot haar was doorgedrongen hoezeer zijn toekomstdromen elke grondslag misten, stelselmatig afgeweerd en hun vervreemding had hen nu al zover van elkaar verwijderd, dat ze niet eens meer samen sliepen. Gustaaf Haimonis stond machteloos: hij kon haar niet inwijden in het geheim van de alterchrono, hij kon haar niet uitleggen wat haar schortte, dat zou haar boos maken, hij kon slechts toezien en trachten door middel van het instrument, dat zijn huwelijk door zijn ontstaan had bedorven, de verhouding zo goed mogelijk te verbeteren. Want mocht Melanies liefde dan langzaam bekoeld zijn, Gustaaf was nog even verliefd als vroeger.

Intussen, al was hij redelijk tevreden met de resultaten, deze waren niet doorslaggevend of duidelijk genoeg naar zijn zin. Als hij eens voorzichtig informeerde, of ze nog wel gelukkig was, antwoordde Melanie op koele toon, dat hij niet zulke gekke vragen moest stellen en liefkozingen weerde ze bedaard doch beslist af. Ze maakte geen stekelige opmerkingen meer over zijn maatschappelijke positie en de gouden bergen die hij haar had beloofd, maar dat was dan ook alles. Gustaaf gaf het echter niet op; dagelijks bezocht hij zijn eigen verlovingsstijd, toen ze nog samen konden dromen, dagelijks hield hij lange gesprekken over de toekomst, een andere dan de werkelijk gedroomde, maar één die dichter bij de werkelijke werkelijkheid kwam: een gelukkig samenzijn van dag tot dag zonder veel emotie, een onbekommerd, bescheiden bestaan, dat, naar hij dan suggereerde, begerenswaardiger was dan een leven vol sensatie, succes en zorgen. Want de wijze zoekt niet het licht der wereld, meende hij, ongetwijfeld hiermee een oosterse wijze citerend, hoewel hij zich niet kon herinneren

wie het had gezegd; maar het klonk in elk geval goed.

Zo verplaatste hij zich dus elke middag na het eten schier onwillekeurig naar de tijd van rozegeur en maneschijn, vijftien jaar geleden, toen zijn dagen zonnig waren en weerklonken van toekomstgezag, dat alleen even verstilde als zijn grote rivaal, Pieter Stones, aan de horizon opdoemde: Pieter Stones, die een bloeiende zaak in een of andere engros had, iets met blikjes, naar hij zich meende te herinneren, maar die door de grandioze perspectieven welke Gustaaf zijn geliefde had geopend, ten slotte op de vlucht was gejaagd.

Deze Pieter kwam, naarmate hij de omvang van zijn denkbeelden remde en de stroom zijner ideeën vertraagde, steeds meer naar voren en het leek wel, of hij groter werd naarmate Gustaaf zich sterker trachtte te beheersen. Aanvankelijk maakte hem dit ongerust, doch bij nader inzien wachtte hij kalm de loop der gebeurtenissen in het verleden af; het was immers duidelijk, dat Melanie vriendelijker werd en aangezien Pieter jaren geleden naar een andere stad was verhuisd, dreigde van diens kant geen gevaar. Trouwens, de gedachte alleen deed hem beven: als Pieter plotseling weer in hun leven zou verschijnen en Melanie met hem zou willen trouwen, dan zou hiermee immers de geweldige uitwerking, de unieke kracht van zijn uitvinding, van zijn alterchrono, bewezen zijn.

Zo'n lelijke gedachte bande hij natuurlijk meteen weer uit zijn brein, ja, hij nam zich zelf kwalijk, dat hij deze uit had durven spinnen tot de laatste consequenties: waar bleef zijn alomvattende liefde, als hij aan zulke dromen toegaf? Haastig keerde hij dan maar weer naar zijn verlovingstijd terug om daar troost te zoeken voor de dagelijkse tekortkomingen van Melanie, die ongetwijfeld het gevolg moesten zijn van zijn eigen gebrek aan liefde.

Intussen aanvaardde hij Pieter Stones geleidelijk als medeminnaar en het kwam zelfs zover, dat hij wel eens een vergeefse reis in zijn verleden maakte, vergeefs, omdat hij tot de ontdekking moest komen, dat Melanie voor die dag met Stones had afgesproken. Hij vergenoegde zich dan het paar op een afstand te volgen om te kijken wat ze uitvoerden. Meestal was het een onschuldig wandelingetje door de buitenwijken van de stad of soms ook gingen ze samen dansen; Pieter was een nette jongen en bracht zijn aangebedene 's avonds altijd op een behoorlijke tijd, nooit later dan elf uur, thuis en nam dan correct afscheid van haar. Als Melanie dan ook de volgende dag Gustaaf jaloers trachtte te maken door hem te vertellen hoezeer ze zich met Pieter vermaakt had, kon hij met een gerust hart gematigd het spelletje meespelen, een enkele keer grimmig worden om te laten merken, dat hij niet helemaal onverschillig was, maar innerlijk kalm blijven, aangezien hij diep overtuigd was, dat Pieter geen gevaar, geen werkelijk gevaar voor hun verhouding vormde. Wat hem enigszins verontrustte, was de omstandigheid, dat hij de laatste tijd schier onwillekeurig in die verlovingsstijd terecht kwam, als hij zijn alterchrono gebruikte. Het was bijna of hij geen andere tijd meer tot zijn beschikking had: belevissen als minister of filmster kwamen zo goed als niet meer voor en een nieuwe tijd, een vakantietijd met Melanie in de eerste jaren van hun huwelijk en de huwelijksreis zelf gelukten hem slechts met de grootste moeite, terwijl deze dan geheel verliepen volgens zijn herinnering; het was hem onmogelijk enige variatie aan te brengen door het hotel duurder te maken of haar bij een boottochtje na te springen, nadat ze overboord gevallen was, of door een eigen auto te nemen in plaats van een retour derde klas met de trein. En Pieter werd aanhaliger; tijdens de wandeling sloeg hij soms zijn arm om de leest van Melanie, die behaaglijk tegen hem leunend deinend voortliep

en ze maakten de afstand tussen hen en Gustaaf groter, zodat hij niet meer precies wist wat ze met elkaar bepraatten. Ook zochten ze zo nu en dan een park op en keken dan schichtig om zich heen, zodat Gustaaf gedwongen was zich achter een struik te verbergen, terwijl ze vroeger in de onschuld hun harten nimmer op hun omgeving hadden gelet. Als hij dan weer te voorschijn durfde komen, was hij er bijna zeker van, dat ze elkaar gezoend hadden en uit de verte had hij gezien, dat Pieter zijn lippen afveegde, maar daarmee was natuurlijk nog niets bewezen.

Hij trachtte daarna ernstig een einde aan deze voor hem kwellende toestand te maken door Melanie de volgende dag haar ontrouw te verwijten, maar dan lachte ze hem uit, pakte zijn hoofd tussen haar handen en zoende hem hartelijk op zijn voorhoofd. ‘Domme jongen,’ zei ze dan, ‘zie je niet wat ik bedoel?’ En dan zag hij ineens wat ze bedoelde, ofschoon hij het niet begreep en ook niet onder woorden kon brengen. Maar wel kwam hij dan in het heden terug met een gevoel van welbehagen, alsof een boze droom gecompenseerd was door een prettige en vaak kwam het dan voor, dat Melanie al een kopje thee voor hem klaargezet, dat hij snel opdronk vóór hij naar zijn kantoor ging. Hij vertrok zonder afscheid te nemen; trouwens meestal was zijn vrouw ergens in het huis bezig en lette er niet op, dat hij verdween. Gesterkt en vertederd door de thee holde Gustaaf dan naar zijn werk, blij, dat de bescheiden proeven met zijn alterchrono zo'n succes hadden. Hij had er dan geen furore mee gemaakt op wetenschappelijk gebied en financieel was hij er ook niet beter van geworden, zijn huwelijk was er door gered, werd er door gered en dat was veel waard, zo overwoog hij.

Op de dagen dat Melanie met Pieter had afgesproken, kwam hij echter steeds bedroefder en bezorgder in het

heden terug. Daar was wel reden voor, want de laatste tijd bezocht het paar geregeld een hotelletje in de binnenstad, dat naar hij wist een slechte reputatie bezat. Hij volgde hen aanvankelijk voorzichtig, later driester en toen hij eenmaal wist, dat ze elke keer weer dat hotel opzochten, verzong hij een list, ging er eerder heen dan het paar, bestelde een kamer, zeggende, dat zijn 'vrouw' later zou komen en liet de deur op een kier staan. Weldra zag hij Pieter met Melanie aan zijn zijde hangend voorbijkomen, hij hoorde hoe ze kirrend tegen die handelaar en gros van weet ik veel, blikjes of zo, praatte, hij sloop hen achterna, zag hoe die man de sleutel stak in het slot van die overspelige deur, snelde naar voren en greep hem vast.

Het was slechts de stoelleuning, die hij bijna opengescheurd had met zijn nagels. Verward keek hij om zich heen en herkende eerst langzaam de huiskamer met de nu netjes opgeruimde, ronde tafel waaraan ze gegeten hadden, de plastic gordijnen waar hij zo'n hekel aan had, maar die zo gemakkelijk in het onderhoud waren, haar secretaire bij het raam, de ouderwetse klok op de schoorsteenmantel, waar ze aan gehecht was, omdat die nog van haar moeder was, de stoelen met metalen poten, zijn keuze, het kleine echte en het grote imitatie-Perzische kleed, die vreselijk met elkaar vloekten, kortom, de kamer, de huiskamer, zijn huwelijk en het hare weerspiegelend, niet het hunne.

Hij stond, greep even naar zijn hoofd en liep wankelend de gang op. Nog enigszins beduusd, alsof hij bedwelmd was door gedachten of beelden die hem niet goed waren bekomen, deed hij een aantal passen en viel een kamer binnen. De slaapkamer van Melanie blijktbaar en ze lag in bed met een man. Met Pieter Stones. Gustaaf herkende hem meteen.

Zo verdiept waren die twee in elkaar, dat ze niet hadden gehoord hoe de deur was geopend. Hij aarzelde

even, maar plotseling werd hij helder en schoot het als een straal door zijn hoofd: 'Je bent niet onteerd als ze niet weten, dat je het weet.' Daarop sloot hij de deur zachtjes en leunde tegen de muur. Ik heb me blijkbaar in de tijd vergist,' prevelde hij ontdaan. Hij opende zijn linkerhand en staarde op zijn uitvinding, de alterchrono, die er net uitzag als een horloge. 'In de Tijd of in het tijdstip,' fluisterde hij verslagen. Langzaam gleed het instrument uit de klamme palm en kletterde op de vloer. 'Met de tijden veranderen de zeden,' meende Gustaaf getroost en richtte zich op, gereed om het huis met krachtige tred en opgeheven hoofd te verlaten.

## Tegenwoordig toekomstige tijd

Het was onder zijn vrienden bekend, dat er heel wat voor nodig was om Ralph Messners van zijn stuk te brengen. Daarom leek het logisch, dat hij in het minst niet verwonderd was, toen op een goede dag zich uit de muur naast zijn schrijftafel een gedaante losmaakte, die na even schichtig om zich heen gekeken te hebben een diepe zucht slaakte en zei: ‘Het is gelukt.’

Ralph keek over zijn bril de vreemdeling onderzoekend aan en vroeg zakelijk: ‘Mag ik vragen, wat er gelukt is?’

‘Mijn vlucht,’ deelde de ander mee. ‘Mijn vlucht uit de maatschappij der onderdrukten.’

‘Hm,’ zei Ralph, terwijl hij constateerde dat de ander normaal gekleed was en er op het eerste gezicht ook normaal, dat wil dus zeggen onopvallend, conventioneel uitzag. ‘Neem een stoel en ga zitten. Rookt u? Ja, op de divan is ook goed, dan kunt u wennen aan het saaie uitzicht. Ik kom zo bij u, even een zin afmaken. Ik ben net met een brief bezig, die nogal belangrijk voor me is. Een ogenblikje.’

Hij vervolgde zijn brief en schreef: *Reden, waarom ik meen, dat u wellicht termen aanwezig zult achten mijn sollicitatie in overweging te nemen. Hoogachtend Ralph Messners.* Niet dat hij veel resultaat van zijn poging verwachtte. Op sollicitatiebrieven kreeg hij nooit antwoord, hij had blijkbaar iets in zijn stijl en woordkeus

dat geen vertrouwen wekte of althans de mensen niet voor hem innam. Niettemin meende hij elke keer dat in de krant een gelegenheid werd geboden zijn positie te verbeteren, van zijn tegenwoordigheid blijkt te moeten geven door een van zijn stijve briefjes te sturen, maar hij was nimmer teleurgesteld als hij nooit meer iets hoorde en gewoonlijk was hij zelfs zijn mislukte poging na een paar weken weer vergeten. Deze vergeetachtigheid behoedde hem voor een gevoel van minderwaardigheid, zoals vergeetachtigheid de mens in het algemeen meer goed dan kwaad doet, zolang het niet om de praktische dingen des levens gaat. Na elke brief bleef er wel steeds een zekere weemoed in zijn geest hangen, een neiging tot berusting in het vooruitzicht, dat ook deze moeite wel weer vergeefs zou zijn geweest, maar zo'n ogenblik van lege overpeinzing duurde nooit lang en vooral nu niet, nu er kennelijk een zeer vreemde bezoeker op hem zat te wachten.

‘U rookt niet, zie ik,’ zei hij. ‘U loopt door muren of u kunt zich materialiseren. Dat is een belangwekkende gave. Zover zijn wij nog niet. U komt dus uit de toekomst of van een andere planeet met een cultuur of liever beschaving, die in bepaalde opzichten verder is dan de onze. U zult mij wel kennen, denk ik, anders had u mij niet uitgezocht. Ik behoef me dus niet voor te stellen. Hoe heet u?’

‘Morvil. Ik kom uit de toekomst. Onze aarde staat onder dictatuur. Het is er niet meer uit te houden voor iemand die zelfstandig denkt.’

Zijn stem klonk angstig en zijn dunne lippen beefden, terwijl hij zenuwachtig met de lichtbruine ogen knipperde. ‘U moet mij helpen. Ik ben historicus, evenals u. Ik heb met opzet een collega uitgezocht, die overigens aan hetzelfde gymnasium les geeft. Althans wat de naam betreft: het Erasmus-gymnasium, het gebouw staat natuurlijk nu ergens anders. Vroeger, dat wil zeggen, nu,



stond, dat wil zeggen, staat, het in de binnenstad, nu, dat wil zeggen over een paar duizend jaar, staat, zal het staan in één van de satellietsteden, de binnenstad is niet meer bewoond, wordt over een paar duizend jaar niet meer bewoond.'

'Doet u maar alsof u thuis bent,' zei Ralph vriendelijk, 'en gebruik de tegenwoordige tijd.'

'Gaarne,' zei de vreemdeling dankbaar en streek onwillekeurig zijn donker haar, waarvan een lok klam op zijn bleke voorhoofd had gelegen, naar achteren. 'U moet weten, het heeft nogal wat inspanning gekost en ik was bovendien bang, dat het niet zou lukken en dan was ik er natuurlijk lelijk bij geweest. Een collega van mij heeft het eens geprobeerd, maar die kwam niet ver genoeg of hij kwam in een andere dictatuur terecht, want die schijnen ze op aarde nooit te kunnen missen en daar is hij betrapt en teruggestuurd. Die dictaturen houden contact met elkaar naar het schijnt. We hebben nooit meer iets van hem gehoord.'

'Hoe kan u dan weten, dat hij gepakt is?' vroeg Ralph wantrouwend.

'Dat hebben ze ons gezegd en daarna hebben we niets meer van hem gehoord,' verzekerde de ander.

'Uw propaganda- of uw informatiedienst schijnt goed te functioneren,' meende Ralph. 'Het is toch niet zeker, dat ze die man werkelijk hadden gepakt?'

'Televisie,' verklaarde Morvil. 'We hebben hem op de televisie gezien. In zijn cel.'

'Ach wat,' zei Ralph. 'Een goede toneelspeler kan bijna iedereen imiteren.'

'Ik kan wel zien, dat u nooit onder een dictatuur hebt geleefd,' schreeuwde de ander verontwaardigd, maar onmiddellijk daarop hield hij zich weer in en vervolgde: 'Neem me niet kwalijk, mijnheer Messners. Laten we er niet over redetwisten. Ik kom u vragen of u mij wilt helpen.'

‘Hoe zou ik dat kunnen?’ vroeg Ralph stroef, maar toen hij het teleurgestelde gezicht van de ander zag, voegde hij erbij: ‘U moet me dat uitleggen. U bent nu hier en niemand zal u lastig vallen.’

‘Dat dacht u maar,’ zei de ander en zijn stem begon scherper en ook luider te worden. ‘In uw maatschappij bent u wel veilig, maar ik niet. Zeker,’ vervolgde hij, toen Ralph hem verwonderd aankeek, ‘voorlopig ben ik veiliger dan waar ik vandaan kom, anders was ik hier niet gekomen. Maar ik moet afwachten of dat zo blijft. Uw democratieën zijn fatsoenlijk bij het rechtzinnige af, maar ze hebben geen houding. Ze klampen zich aan de letter van de wet vast en als de maatschappij waar ik vandaan kom, een beroep op uw regering doet, waarbij men erop wijst, dat ik een vluchteling of liever een voortvluchtige ben, die in staat van beschuldiging wordt gesteld, dan is men hier wel zo formeel en heeft men voldoende hekel aan alles wat zich opstandeling zou kunnen noemen, dat men mij zou kunnen uitleveren. Ook in het verleden hebben de autoriteiten dikwijls geweigerd mensen op te nemen, van wie ze wisten dat ze veroordeeld, gevangen genomen of gedood zouden worden, als hun geen asiel verleend werd. Niettemin waren de wetten sterker dan het mededogen. Zolang ik dus nog niet weet hoe uw regering tegenover mijn geslaagde ontvluchtingspoging staat, zult u mij verborgen moeten houden. Met andere woorden: Ik moet bij u onderduiken.’

‘Hoe zou onze regering u kunnen verraden aan de autoriteiten uit de toekomst?’ vroeg Ralph nuchter.

‘Dat kan ik u niet vertellen,’ zei Morvil ongeduldig. ‘Neemt u maar aan dat het kan. Er zijn wel meer dingen die u niet begrijpt, wil ik wedden.’

Ralph knikte. Er was niet veel op de wereld, dat hem niet wonderlijk of onverklaarbaar leek, eigenlijk niets bij nadere beschouwing en het kostte hem dus weinig moeite Morvils bestaan en diens persoonlijke logica, vrees en

opvattingen te aanvaarden. ‘Zeg maar wat ik moet doen,’ zei hij.

Maar Morvil was nog niet tevreden. ‘Vindt u het gek, dat ik u ken?’ vroeg hij.

‘Neen,’ zei Ralph beleefd. ‘In 't geheel niet.’

‘Nu dan,’ meende Morvil. ‘Waarom zou uw regering de mijne dan niet waarschuwen? Dus,’ concludeerde hij, zijn benen over elkaar slaand, ‘moet u in de eerste plaats zorgen, dat ik in het register van de burgerlijke stand terechtkom. Dan ben ik burger van dit land en dan kan ik een baantje zoeken. Ik kan natuurlijk verschillende beroepen uitoefenen, want in een massa vakken is mijn kennis als amateur voldoende om bij jullie als deskundige door te gaan.’

Ralph meende enige minachting in zijn stem te bespeuren, doch schonk er verder geen aandacht aan, want zijn bezoeker ging haastig verder: ‘Behalve in de historie natuurlijk. Jullie staan zoveel dicht bij het verleden en kunnen de sfeer ervan zoveel beter doorgronden, om nog maar te zwijgen van jullie voordeel, dat ons verleden jullie heden is. Vandaar dan ook, dat...’ Hij zweeg ineens, alsof hij zich had versproken en keek heel verschrikt, toen Ralph hem de voor zijn eigen gevoel nogal onschuldige vraag stelde: ‘Hoe komt het, dat u juist mij gekozen hebt als uw vertrouweling of althans als de man waarop u zich in uw reis naar het verleden hebt gericht?’

‘Hoe dat komt? Hoe dat komt? Maar weet u dan niet... O neen, dat weet u niet. U wordt beroemd als historicus. Of eerder nog als iemand die de ontwikkeling van de maatschappij voorspelt. Meer kan ik niet zeggen. Ik ken u uit uw geschriften.’

‘Ik heb anders tot nu toe alleen nog maar een uitgebreide studie over mijn geslacht gemaakt,’ bekende Ralph, maar hij bloosde toch van genoeg. ‘Dat is niet veel bijzonders, ofschoon er wel veel werk aan was.’

‘Die arbeid is belangrijker dan u denkt,’ verklaarde Morvil geheimzinnig, ‘maar zullen we ter zake komen? De bedoeling is dus, dat ik zo gauw mogelijk legaal word. Een brave burger in deze rustige maatschappij.’ Hij keek even peinzend voor zich uit en legde daarna zijn hand vertrouwelijk op die van Ralph. In zijn voorhoofd trok zich een nerveuze rimpel. ‘Vertel alsjeblieft aan niemand, dat ik iets over de toekomst heb verklapt. Het hele patroon raakt in de war, als zo iets gemeengoed wordt.’ En toen Ralph hem vragend aankeek: ‘Ja, ik bedoel uw toekomst, nou ja, het doet er niet toe,’ vervolgde hij, toen de ander hem kennelijk niet begreep. ‘Er is niets aan de hand. Echt ernstig is het niet.’

‘Kun je... maar natuurlijk...’ ineens toonde Ralph grote belangstelling. ‘Als je uit de toekomst stamt, moet je weten of een onderneming succes zal hebben, ja of neen, dan kun je zelfs nagaan of bij voorbeeld over een week of over een maand bepaalde aandelen zijn gestegen. Dan kun je je rijk speculeren.’

‘Zo gemakkelijk gaat dat niet,’ zei Morvil, ‘afgescheiden van de omstandigheid, dat ik het niet mag doen, omdat ik het patroon zou verschuiven. Kijk,’ hij was nu weer helemaal op zijn gemak en zijn stem, even onzeker, klonk nu tamelijk arrogant. ‘Om zulke dingen te weten, zou ik weer naar mijn heden terug moeten gaan, in een bibliotheek een krant van jouw heden over een week nakijken en weer hier terug moeten gaan. Dat zou ik wel kunnen doen, maar ik ben juist ontvlucht en het risico, dat ze daar op mij zitten te wachten en me onmiddellijk pakken, is zeer groot. Je begrijpt wel, dat dit alles streng verboden is. Ik breng het patroon in gevaar. Ofschoon,’ hij verzonk ineens weer in gepeins, ‘misschien ook niet. Misschien is ook dit reeds van tevoren vastgesteld. Begrijp je hoe gek het is? Nu weet ik niet eens of ik uit eigen beweging ben gevlucht, of dat zij mij met opzet hebben laten vluchten. Daar zit je dan,

ik heb altijd wel gezegd: determinisme en indeterminisme bestaan naast elkaar op deze wereld. Zoals alles: énn, niet óf-óf?’

‘Dat weten wij ook wel,’ zei Ralph. ‘Als dat voor jou iets nieuws is, zijn jullie nog niet erg opgeschoten.’

‘Maar zo duidelijk gedemonstreerd als nu op dit ogenblik...’ Terwijl Morvil die woorden uitsprak, sloeg hij zich voor zijn hoofd. ‘Wat zeg ik: nu, op dit ogenblik? Nu - op dit ogenblik bestaat immers niet. Het is al voorbij en wat is er dan vreemd aan dat ik in de tijd ben teruggereisd? Begrijp je dat het in beginsel niets bijzonders is?’

‘In beginsel is alles bijzonder en niets bijzonder,’ zei Ralph. ‘Ik zou alleen willen weten, hoe je je voorstelt bij de burgerlijke stand te worden ingeschreven.’

‘Nou, dat hebben jullie in de Tweede Wereldoorlog vaak genoeg gedaan voor mensen die gezocht werden. Gewoon een nieuwe kaart laten maken.’

‘Maar het is nu geen oorlog meer en niemand zoekt ons. Wij zijn vrij.’

‘Wij en de onzen zuchten onder het juk der dictatuur,’ verzekerde Morvil pathetisch. ‘Is dat geen reden om te helpen?’

‘Misschien. Ik moet er nog eens over denken. Ik zal in elk geval eens nakijken hoe ze dat precies deden. En dan zal het niet moeilijk zijn een ploegje anarchisten bij elkaar te krijgen.’

‘Geen anarchisten. Het moeten keurige burgers zijn,’ eiste Morvil. ‘Anarchisten vallen te veel op.’

‘Nou ja, bij wijze van spreken,’ zei Ralph. ‘Ik weet nog niet eens of ik het doe. Maar je kunt hier voorlopig blijven. Ik heb nog nooit iemand die een beroep deed op mijn gastvrijheid de deur gewezen.’

Het ging gemakkelijker dan hij zich had voorgesteld. De mens houdt van samenzweringen en geheimzinnigheid, zodat hij slechts vage toespelingen behoefde te

maken om een paar van zijn vrienden over te halen hem bij te staan in zijn staatsgevaarlijke handelingen. Weldra was een onbetrouwbaar ambtenaar gevonden, die iemand van de burgerlijke stand goed kende en die wel mee wilde doen zonder ook maar over betaling van zijn onschatbare diensten te willen spreken. Misschien was de maatschappij te veilig geworden, overwoog Ralph en had iedereen er een beetje genoeg van geborgen te zijn, nooit meer enig gevaar te lopen en alleen maar keurig behandeld te worden.

‘Eerst is onze techniek ons vooruitgehold, maar nu heeft onze moraal een zo enorme vlucht genomen, dat we ons achterlijk voelen als we aan onze cultuur denken.’ Zo verklaarde hij het verschijnsel, dat iedereen bij wijze van grap aan iedere wetsovertreding scheen mee te willen werken. ‘Zie je: eerst waren we bang, dat de machine ons over het hoofd zou groeien, maar na een geweldige moraalverbeteringscampagne, die met succes door kranten, radio en televisie werd gevoerd, zijn we zulke beste brave mensen geworden, dat we er zelf verbaasd van staan. En deze neiging naar goedheid verontrust ons nu ook alweer, vandaar die geestdrift van mijn vrienden om jou te helpen.’

‘Zeer fraai, zeer fraai,’ meende Morvil en draaide aan de punten van een fijn snorretje, dat hij had laten staan om onherkenbaar te zijn. ‘Voor wie onherkenbaar?’ had Ralph gevraagd. ‘Zo maar, zo maar onherkenbaar,’ had zijn vriend geantwoord. ‘Zeer fraai, zeer fraai,’ herhaalde hij, ‘het zou me als historicus moeten interesseren, maar eerlijk gezegd ben ik alleen maar benieuwd naar de resultaten, niet naar de beweegredenen. Wanneer kan ik hier uit? Niet dat ik je huis lelijk vind,’ hij keek vorsend de kamer rond en naar de wanden, die bedekt waren door boekenkasten, ‘maar het wordt me binnen te stoffig, ik wil nu wel eens de frisse lucht in.’

Aan zijn wens werd snel voldaan, want een paar dagen

later kon Ralph hem al meedelen, dat hij ingeschreven was. ‘Ze hebben je per ongeluk mijn naam gegeven,’ zei hij verontschuldigend, ‘althans mijn achternaam en je heet dus Morvil Messners. Morvil is eigenlijk geen goede voornaam bij ons, maar ze hebben je niet helemaal van jezelf willen vervreemden. Kijk,’ hij overhandigde de ander een stuk papier, ‘hier zijn de gegevens. En de ambtenaar die er alles van weet, heet Kolisar. Als je in moeilijkheden komt, ga je naar hem toe. Het gekke is, dat je nu mijn broer bent. Ik had helemaal geen familie meer, ik was de enige zoon, mijn vader en moeder zijn gestorven. De familie Messners herleeft.’

‘Dat zou ik menen,’ verzekerde Morvil. ‘Dank voor alles wat je gedaan hebt en zult doen. Je boft dat ze mij onder jouw naam hebben ingeschreven. Het is beter dat wij elkaar voorlopig niet zien. Het eerste wat ik doe, is verhuizen en me laten inschrijven in een andere gemeente, waar niemand je kent. Dat is voor beide partijen veiliger.’

Ralph knikte afwezig. Hij had niet gedacht al zo snel weer van zijn broer afscheid te moeten nemen, maar hij zag in, dat deze gelijk had. Het was veiliger.

Niet alleen dat hij niet gemakkelijk van zijn stuk te brengen was en bij zijn vrienden voor bijzonder onverstoorbaar doorging, Ralph Messners was evenmin nieuwsgierig. In de kleine stad waar hij geboren en getogen was en die hij alleen had verlaten om aan de universiteit in een naburige stad te studeren en daarna snel weer te solliciteren naar de betrekking van leraar in de plaats waar hij thuishoorde, drong weinig van het nieuws uit de rest van het land door, als men niet geregeld kranten las, naar de televisie keek of naar de radio luisterde. En dat deed Ralph niet meer, sinds hij de hoop had opgegeven een betrekking in een grotere stad te krijgen. Bovendien gaf hij zijn leerlingen les in datge-

ne wat in het verleden gebeurd was, door zijn vak was hij dus niet genoodzaakt zich op de hoogte te stellen van de gebeurtenissen en als zijn leerlingen hem er wel eens toe wilden overhalen zijn mening te geven over de huidige toestand, werd zijn weigering steeds gemotiveerd met de woorden: 'Wij zijn met geschiedenis bezig.'

Zo kwam het dat hij door het bezoek van een opvallend onopvallend geklede vreemdeling van dingen op de hoogte werd gesteld, waar hij niet het flauwste vermoeden van had. De man had zich behoorlijk laten aandienen en uit de hoofdstad des lands een briefje geschreven, waarin hij Ralph vroeg welke dag en welk uur hem schikte om enkele inlichtingen te verstrekken. De aard van de inlichtingen en de functie van de bezoeker, zelfs zijn naam waren vaag, maar Ralph was een vriendelijk man en kon zich bovendien ook niet voorstellen, dat men hem zou bezoeken zonder daar een gegronde reden voor te hebben, zodat hij een beleefd briefje naar het aangegeven adres zond met een vage hoop dat de man hem zo maar zonder dat hij gesolliciteerd had een betrekking in een grote stad kwam aanbieden of dat een reeds lang vergeten sollicitatiebrief eindelijk succes had gehad. Onverschilligheid voor wat er buiten zijn kleine of zelfs in zijn kleine kring gebeurde en toch een zich hiermee geheel in tegenspraak bevindend heftig verlangen om eens te veranderen, mee te doen, hadden van Ralph een vreemde kluizenaar gemaakt, die hoe langer hoe minder geneigd was zijn voelhorens uit zijn kluis te steken, maar die niettemin, als vastgeroeste avonturier, de merkwaardige gave had onder alle omstandigheden kalm te blijven. Die eigenschap had hij wel nodig, want de bezoeker, die zijn bolhoed onvoorziens op Ralphs schrijftafel had neergelegd, deelde de eerbare leraar in de geschiedenis mee, dat hij zijn broer, Morvil Messners, ervan verdacht een moordenaar te zijn.

'Een sluipmoordenaar, waarde vriend,' herhaalde de



man, zijn bolhoed een ferme klap gevend, zodat dit voorwerp dof weergalmde. ‘Een sluipmoordenaar en een intrigant.’ Zijn dikke snor wipte vervaarlijk op en neer, terwijl hij nerveus zijn bovenlip optrok en weer ontspande en zijn kale schedel glom van het vocht, dat ongetwijfeld tijdens de opwinding van de bezoeker uit alle poriën van zijn huid was gesprongen.

Ralph bleef kalm, zoals zijn gewoonte was, keek ondoorgrondelijk in de dikke brilleglazen van de ander, die blijkbaar nogal bijziende was, en vroeg: ‘Hebt u bewijzen?’

‘Wij hebben geen bewijzen nodig, waarde vriend. Wij gaan hem niet achtervolgen, wij volgen slechts. Maar wij zijn wel overtuigd van 's mans gewetenloosheid.’

‘Kent u hem dan zo goed?’ vroeg Ralph voorzichtig. Hij voelde zich toch niet op zijn gemak: ten slotte had hij Morvil geholpen zijn identiteit te verdoezelen, ja, zelfs geheel te veranderen en hij wist, dat die hulp hem in ernstige moeilijkheden kon brengen. ‘Ik weet zelf niet zoveel van hem af. Waarom komt u bij mij?’

‘Hij is toch uw broer,’ riep de ander uit en het leek Ralph, dat hij vals lachte achter zijn ondoorzichtige of althans vertekenende brilleglazen. ‘U moet hem kennen.’ Hij klepperde nu met de harde hoedrand tegen de rand van Ralphs schrijftafel. ‘Vertelt u alles wat u van hem weet.’

‘Ik weet niets van hem,’ verzekerde Ralph zo plechtig als de leugen hem veroorloofde. ‘Helemaal niets. Hij is al een paar jaar weg.’

‘Kom, kom,’ moedigde zijn bezoeker hem aan. ‘Zal ik u op weg helpen?’

Hij begon ineens heel langzaam te spreken en legde de klemtoon op elke lettergreep: ‘Uw broer kende een ambtenaar van de burgerlijke stand heel goed. En die ambtenaar heette Kolisar, een opmerkelijke naam. Deze Kolisar verhuisde uit deze stad naar de stad waar uw

broer woont, waar hij een bijzonder hoge positie bekleedt en ernaar streeft een nog hogere positie te krijgen. Uw broer is daar namelijk commissaris van politie en hij staat op het punt commandant van de politie te worden. Ja, ja, dat had u niet gedacht, he? De Messners' zijn tot alles in staat. Het devies van de familie.' Hij lachte weer en het klonk niet aangenaam, het klonk zelfs onheilspellend, hoewel hij ongetwijfeld vrolijk gestemd was. 'Uw broer,' hij legde Ralph te veel de nadruk op de familieverwantschap, 'is een knappe vent. Maar hij weet niet wat wet en geweten waard zijn.'

Na deze geslaagde alliteratie zweeg de bezoeker voldaan om Ralph aan zijn eigen gedachten over te laten of om de betekenis van zijn woorden rustig te laten bezinken. Maar er drong niets meer door: 'Ik, ik,' stotterde Ralph, 'heb er niets mee te maken.'

'Waar mee te maken?' vroeg de ander en zijn wijsvinger schoot pal onder Ralphs neus en bleef daar als een in de lucht vastgehouden pijl dreigend zweven. 'Ik heb nog niets gezegd. Waar heeft u niets mee te maken? Met de dood van Kolar?' En op het ogenblik dat hij zag, hoe Ralph van ontzetting zijn ogen wijd opensperde en wanhopig in zijn blonde kuif greep, liet hij zich achterover in zijn stoel zakken, sloeg zijn benen over elkaar en zei: 'Vertelt u nu maar wat u weet.' En Ralph, anders niet zo gauw uit het veld geslagen, vertelde alles. Hij viel volledig door de mand, noemde de namen van zijn medeplichtigen, van de leden der samenzwering, die overigens slechts een weekje had bestaan, niet langer dan men nodig had gehad om Kolar te vinden. Al die mensen, aanvankelijk verheugd met een verzetje in een kleine stad, waarbij men weinig gevaar liep en zich nog gewichtig kon voelen, waren al lang weer brave burgers geworden en hadden hun wetsovertredingen van enkele jaren geleden of althans de hulp die zij daarbij hadden verleend, glad vergeten. Ze hadden immers niet eens

precies geweten waar het om ging en slechts om de vriend van een vriend van een vriend te helpen, een andere vriend gevraagd iets vriendschappelijks te doen.

‘Ze zijn onschuldig,’ verzekerde Ralph, maar de bezoeker lette niet meer op zijn woorden, maakte snel een paar aantekeningen, pakte zijn bolhoed van de tafel, stond op en gaf Ralph de hand. ‘Ik dank u voor uw medewerking,’ zei hij vormelijk. ‘Het was ook beter zo. Nu weet ik tenminste dat mijn reis hierheen vergeefs is geweest. U weet er werkelijk niets van.’

‘Maar ik heb u alles verteld,’ zei Ralph, nu eerst verslagen door het besef, dat hij blijkbaar overbodig verraad had gepleegd aan zijn oude vrienden en stadgenoten.

‘U weet niets van de moord op Kolisar,’ verklaarde zijn bezoeker. ‘U was zo bang, dat u er alles hebt uitgeflapt. Als u iets wist van die moord, zou u het ook wel hebben gezegd. Maar u staat daar dus buiten. Als ik het goed begrijp, staat u overal buiten.’ Met deze raadselachtige woorden keerde hij zich om, maar Ralph hield hem tegen.

‘U kunt nu in elk geval wel zeggen, met wie ik het genoeg heb gehad,’ zei hij stijfjes. ‘Het is geen manier hier binnen te dringen en me allerlei vreselijke dingen te laten bekennen. Ik sta er voor bekend, dat ik me nooit van mijn stuk laat brengen en nu heb ik me door u laten overrompelen.’

‘Uw reputatie was slechts plaatselijk,’ zei de ander. ‘In een goed kruisverhoor, laat staan bij een hersenspoeling, bent u geen cent waard. Een zekere koelbloedigheid en hardnekkigheid in het ontkennen is u niet vreemd, maar daar weten wij wel raad op. Overigens had u mij kunnen vragen mij te legitimeren. Ik ben hoofd van de centrale recherche.’

‘En uw naam?’

‘Messners, natuurlijk. Wist u dát niet eens? Nu, dan

heeft uw broer u wel heel slecht op de hoogte gehouden. Met die woorden verdween de man en het kwam Ralph voor, dat hij nauwelijks moeite deed een spottend gelach te onderdrukken.

Nadat Ralph van zijn verbazing bekomen was en dat duurde in dit geval een paar dagen, nam hij kloek het besluit een onderzoek in te stellen naar de vreemde gevolgen van zijn zo goed bedoelde pogingen, een man die voor de dictatuur was gevlucht, een onderkomen en een verzekerd bestaan in een vreedzamer wereld te verschaffen.

Gelukkig was de vakantie angebroken, zodat hij zich zonder opzien te baren aan zijn taak kon wijden. Hij nam dus een vliegtuig naar de stad waarheen Morvil was vertrokken, in de hoop, dat deze hem wel nader in zou kunnen lichten. Hij zou niet moeilijk te vinden zijn: een commissaris van politie die Messners heette, zou hij ongetwijfeld in het telefoonboek kunnen vinden.

Zijn veronderstelling bleek slechts gedeeltelijk juist te zijn, want nadat hij zich in een hotel had geïnstalleerd en naar het telefoonboek op zijn kamer had gegrepen, moest hij eerst zijn ogen uitwrijven van verbazing. Er bestonden in deze stad niet minder dan drie commissarissen van politie, die alle drie met de naam M. Messners in het telefoonboek stonden aangeduid. Het was overigens verbazingwekkend hoeveel Messners in deze stad waren gehuisvest. Een rechter, drie advocaten, twee notarissen, zes artsen, twaalf leraren, veertien inspecteurs van politie (opvallend welk een belangstelling de Messners' voor het beroep van politieambtenaar vertoonden) elf deurwaarders, een wethouder, vier gemeenteraadsleden, een directeur van Publieke Werken, een architect. De hele stad en vooral het bestuur van de stad was doordrenkt met Messners'.

Voor de aardigheid of eigenlijk omdat hij werkelijk

op verklaarbare of onverklaarbare wijze (dat wist hij zelf nog niet) ongerust begon te worden, ging Ralph ook in de districtstelefoonboeken bladeren en nu bleek hem, dat de Messners' zich eveneens om de stad waar hij zich bevond, hadden verspreid als de sporen van cryptogamen. De stad zelf was een haard, een broeinest van Messners' blijkbaar, hoe verder men er zich van verwijderde, hoe schaarser ze werden, maar overall hadden ze in maatschappelijk opzicht belangrijke posten ingenomen, vooral bij de politie en bij het bestuur. Ralph zat een tijdje voor zich uit te staren, nadenkend over een verklaring voor deze uitbundige vruchtbaarheid van het geslacht Messners, dat naar hij meende nog kort geleden in het geheel niet talrijk vertegenwoordigd was. In arren moede greep hij ten slotte naar de telefoon en draaide het nummer van een van de drie commissarissen.

Hij kreeg een vrouw aan de lijn, die hem nogal kortaf vroeg wat hij wilde. 'Ik wil graag de commissaris zelf spreken,' deelde hij mee. 'Zegt u maar, dat zijn broer Ralph belt.'

'Mijn man heeft geen broer die Ralph heet,' zei de dame aan de andere kant kortaf. 'De commissaris heeft dinsdag spreekuur van drie tot vijf. Als u voor dienstzaken komt, moet u zijn bureau bellen en een afspraak maken. Voor particuliere zaken,' zij aarzelde even, 'voor familieaangelegenheden alleen dinsdags van drie tot vijf uur. U begrijpt me zeker wel?'

'Nee mevrouw, ik begrijp u niet,' zei Ralph beduusd.

'Nou, dan begrijpt u me maar niet,' zei de dame stuurs. 'Ik kan u ook niet wijzer maken.' Daarop verbrak ze de verbinding.

Het tweede nummer was niet toeschietelijker. Hij kreeg de mededeling, dat hij maar op woensdag tussen twee en vier moest komen en bij het derde nummer wist hij het al, de commissaris was voor familieaangelegenheden alleen vrijdags tussen één en drie te spre-

ken. Bij het laatste gesprek had Ralph, om de aandacht gaande te houden, medegedeeld, dat hij kwam in de aangelegenheid-Kolisar, maar de echtgenote of de secretaresse van de commissaris had daar niet op gereageerd en alleen gezegd: 'Ik ken geen broer van de commissaris die Ralph heet, en Kolisar ken ik evenmin. Meldt u zich maar op zijn spreekuur.'

Er zat niets anders op. Blijkbaar was hij niet de enige Messners die iets met de commissaris te bespreken had en dat moest dan van het rijtje af gebeuren. Pas te laat bedacht hij, dat hij eerst naar commissaris Morvil Messners had moeten vragen, dat had hem in elk geval moeite bespaard. Nu informeerde hij eenvoudig aan het hoofdbureau en kreeg te horen, dat Morvil de eerste was geweest. Maar een tweede telefoontje zou nu zeker geen succes hebben en hij wachtte dus tot dinsdag, drie dagen lang, want hij was zaterdag aangekomen.

De drie dagen waren echter niet helemaal verloren tijd, want hij kon nu constateren, dat de Messners' niet alleen mensen met sleutelposities waren. Op zijn wandelingen kwam hij bakkers en slagers, kruideniers en radiotechnici tegen, die de naam Messners fier op de ramen van hun winkels hadden geschilderd met de toelichting: Messner, úw slager of; het beste brood bij Messners of: veel geluid voor weinig geld bij Messners, kortom, Messners was hier bepaald een familienaam, waaraan elke exclusiviteit vreemd was.

De drie dagen gaven hem tevens gelegenheid te ontdekken, dat de voorzitter van de partij voor de democratische vrijheden, de heer A. Messners, voor de volgende verkiezingen het eminente parlamentslid B. Messners aanbeval, een zoon van C. Messners, lid van de Senaat en een neef van D. Messners, lid van de Raad van State. Ralph begon een zeker systeem in al deze ernstige grappenmakerij te ontdekken en toen hij dan ook dinsdagmiddag bij commissaris Morvil Messners werd toegela-

ten, had hij zijn vragen gereed. ‘Ik weet niet of het in je bedoeling ligt mij, evenals Kolar, te laten verdwijnen of te vermoorden,’ begon hij, ‘maar ik wil wel weten waar die Messners' allemaal vandaan komen. Heb je die uit de toekomst over laten komen?’

‘Heel goed, heel goed, Ralph,’ prees zijn voormalige onderduiker. ‘Ik heb altijd wel gedacht, dat ik met jou een goede keus heb gedaan. En je hoeft niet bang te zijn, dat je het lot van Kolar zult delen. Je bent een Messner en de Messners' kunnen elkaar dwars zitten, maar als het erop aankomt, steunen zij elkaar. En van moord op een Messners is natuurlijk geen sprake. Wat wil je worden? Want dat is zonder twijfel het doel van je komst. Je hebt er genoeg van leraar te zijn in een kleine provinciestad. Je sollicitatiebrieven gaan overal de prullenmand in en nu vraag je mijn hulp, onze hulp, de hulp van de familie. Ja, ja, de Messners' zijn eierzuchtig. En je hebt in zekere zin recht op onze erkentelijkheid. Als jij er niet geweest was, waren wij er niet geweest. Begrijp alleen wel, dat er dan een ander en dientengevolge anderen waren geweest. Zo belangrijk ben je nu ook weer niet. Je kunt niet president worden.’

‘President?’ Ralphs mond viel open van ontzetting. ‘President waarvan?’

‘President van deze republiek natuurlijk,’ zei de ander ongeduldig. ‘President van dit werelddeel en wellicht van de wereld, over een tijdje, zodra er genoeg Messners' zijn overgebracht.’

‘Maar hoe zou jij, hoe zouden jullie mij president van noem-maar-op kunnen maken,’ informeerde Ralph, ‘heb jij, hebben jullie dan zoveel macht?’

‘Nog niet,’ zei Morvil en hij streek zijn zwarte haar met het Ralph bekende gebaar naar achteren, ‘maar die macht krijgen we. Begrijp me goed, niet om jou president te maken. Daar ben je, neem me niet kwalijk, dat ik het je ronduit zeg, niet ver genoeg voor. Wij hebben

ons succes te danken aan het feit, dat we uit de toekomst komen en dus veel meer kennen en weten dan jullie. De mensen van jouw heden zijn als was in onze vingers. Neen, neen,' zei hij met een geruststellend gebaar, 'hun wordt geen haar gekrenkt en jij bent natuurlijk een uitzondering, jij krijgt wel een eervolle positie, als de eerste die ons geslacht uit het duister der eeuw omhoog gestuwd heeft naar het licht der openbaarheid. Vandaar dat die studie over jouw, over ons geslacht, die je al geschreven hebt, zo belangrijk wordt. Dat kon ik je destijds niet uitleggen. Je had het kunnen raden, maar zo slim was je nu ook weer niet. Vandaar, dat we je, ondanks onze oprechte dankbaarheid, niet president kunnen maken. Je wordt overal bijgehaald als ere-ere-gast. Veel sherry en zo. Veel lintjes, je borst vol lintjes, maar geen functie. Je tijdgenoten krijgen helemaal niets. Die worden onze goede onderdanen. Onze brave beste onderdanen. Alleen jij behoort tot de onzen, half althans, een halfgod. Een steek op je hoofd, een degen opzij, een lijfwacht en later een praalgraf en in iedere stad een monument.'

'Kolaris,' zei Ralph koppig. 'Je had Kolaris niet mogen vermoorden. Wat op moord gebaseerd is, kan nooit gedijen.'

'Ouderwetse beginselen,' meende Morvil. 'Typische denkbeelden uit jouw tijd. Ofschoon ze toen ook niet over een doodslagje vielen. Maar vaak hadden ze wel gewetenswroeging. Wij niet meer. Wij zijn daar over heen. Trouwens: grote gevolgen eisen grote middelen.'

'Noem het maar grote middelen,' mopperde Ralph. 'De middelen van een struikrover en de resultaten?' Ineens klaarde zijn gezicht op, dat tot nu toe uitsluitend sombere trekken had vertoond, maar het was de opklaring die voorafgaan aan een donderslag, een weerlicht was het, dat over zijn gelaat flitste. Hij balde zijn vuisten en schreeuwde: 'Ik begrijp het, ik begrijp het! Je



wilt deze maatschappij vernietigen, je wilt een dictatuur vestigen, je wilt onze mensen onder het juk van de tirannie brengen. Je wilt ons tot slaven maken.'

'Jou niet, Ralph,' suste Morvil lachend en aan zijn korte snorretje plukkend. 'Jou jij wordt eregast. Op het podium, met lintjes en een parade. De pionier, de oude, fijne pionier, zonder macht, maar een geweldige geest, een voorspellende geest, onze stamvader, onze wijsgeer, onze trots en glorie.'

Het kwam er allemaal heel snel uit en Ralph begreep, dat hij door woorden overdonderd moest worden om hem te beletten zijn gedachten te verzamelijk. Maar hij liet zich niet bedotten, door het heden niet en door de toekomst niet. 'De mens mag de andere mens zijn vrijheid niet ontnemen. Ons leven op aarde is al zo gebonden, dat we het recht hebben op evenveel vrijheid als de ander. Gelijkheid van bezit brengt ons misschien niet verder, gelijkheid van schoonheid of verstand kunnen we onze medemensen niet schenken, gelijkheid van geluk kunnen we hun nooit geven zolang we mens blijven, maar dat kleine beetje bewegingsvrijheid voor geest en lichaam, dat idee, dat besef, die illusie vrij te zijn, daar mogen we niet aan tornen, hoezeer ook iedereen moet inbinden, naarmate ons aantal groter wordt. Maar dan moet ook *iedereen* inbinden. In vrijheid gelijk: vrijheid, gelijkheid, broederschap. De leuze was zo kwaad nog niet. Wat jij wilt is wat al die zogenaamd sterken, maar in wezen immorele egoïsten altijd weer willen. Alles opeisen voor zich zelf, de cultus van het ik.' Hij zweeg en keek Morvil aan, die alleen maar glimlachend terugkeek. 'We bespreken hier dikwijls familieaangelegenheden,' zei hij. 'Daarom heb ik dit vertrek goed laten isoleren. Op het ogenblik zijn wij in deze stad al zover, dat die woorden je, als je geen Messners was, in de gevangenis konden brengen.' Hij stond op en zijn gestalte kreeg iets dreigends 'Over een tijdje kan het zijn, dat

men zo iets nergens meer mag zeggen, zonder groot gevaar te lopen. Maar jij,' hij glimlachte innemend als tegen een kind, 'jij mag alles. Onze Ralph, onze...'

'Stil,' zei Ralph, 'je wilt me weer van de wijs brengen, maar ik laat me niet om de tuin leiden. Er is ook op een andere manier iets niet in orde. Je houdt me voor de gek. Het is hier niet pluis. Die ander, die man met de bolhoed, die me kwam vertellen, dat jij Kolar had vermoord. Dat is een Messners en hij verzet zich tegen jouw machtspositie, hij is je tegenstander, hij ondergraaft je prestige. Hij is hoofd van de centrale recherche, je hebt nog niet gewonnen. Of spelen jullie onder hetzelfde bolhoedje en heeft hij me hier alleen maar heengelokt om jou gelegenheid te geven mij de waarheid te vertellen?'

'Niet helemaal, Ralph,' zei de ander vriendelijk, 'en je moet niet schrikken. Die ander met zijn hangsnor is van onze familie, maar hij is tegen de dictatuur. Hij is de over-over-over-over-bet-overgrootvader van degene die bij jou komt of kwam onderduiken.'

## Vreemd vooruitzicht

Wij leven dus in het jaar 9.999.999.999 of volgens anderen in het jaar 11.111.111.111. Dit hangt af van een reeds enige miljarden jaren durend verschil in opvatting tussen de traditionele groepen in onze bevolking en de progressieve. Deze woorden traditioneel en progressief moet men een niet al te grote betekenis verlenen, want het onderscheid beperkt zich slechts tot de jaartelling, voor de rest zijn we gelijkvormig, zoal niet gelijk in denken en wezen.

Het probleem, de onenigheid liever gezegd, heeft zich pas voorgedaan, toen onze geleerden precies berekenden op welk tijdstip onze aarde zich ten gevolge van het passeren van een ander hemellichaam losmaakte van de zon: dit ogenblik, het ogenblik dus waarop wij zelfstandig werden, vond 1.111.111.112 voor de geboorte van Christus plaats. Naar aanleiding van deze berekening achtten vele geleerden het juister onze jaartelling met de geboorte van de aarde te beginnen, omdat dit volgens hen een minder willekeurig gekozen tijdstip was dan het jaar van Christus' geboorte. Anderen waren echter van mening, dat, hoe willekeurig het tijdstip van Christus' geboorte als begin van onze jaartelling gekozen mocht zijn, dat van de geboorte der aarde evenzeer willekeurig was gekozen en dat het passeren van een hemellichaam misschien wel onze schepping ten gevolge heeft gehad, maar dat zij deze materiële schepping zeker niet als bovenna-

tuurlijker zouden mogen beschouwen dan het ogenblik waarop onze geest tot inkeer begon te komen. Nu moet men niet veronderstellen dat wij gelovigen zijn in de zin zoals men de volgelingen van Christus gelovigen kon noemen; wij zijn in het algemeen agnostici: wij erkennen niet tot de diepste geheimen van het heelal te kunnen doordringen. En toch zijn wij in de loop van die miljarden jaren wel ‘vooruitgegaan’, dat wil zeggen, wij zijn erg veranderd. Wij zijn natuurlijk nog mensen, maar een mens uit het jaar 5.000.000.000 (ik behoor tot de traditionele groep, men mag hier dus naar verkiezing 1.111.111.112 jaar bijtellen) zou ons niet herkennen, wij zijn in het algemeen of althans zeer dikwijls onherkenbaar.

Dit komt omdat wij omstreeks genoemd jaar begonnen zijn met ons vermogen tot autokinese te ontwikkelen. Het was immers reeds lang bekend, zelfs in de postbarbaarse tijd die onze voorouders op AD 0 tot AD 2.000.000.000 hebben bepaald en die wij voor het gemak maar zo zijn blijven noemen, de overgang dus van de barbaarse tijd van voor Christus' geboorte tot het eerste beschaafde tijdvak van 2.000.000.000 tot 4.000.000.000, zelfs in die post-barbaarse tijd dus had men reeds enig begrip van telekinese, de door middel van wilskracht uitgeoefende invloed op de beweging van zgn. levenloze voorwerpen. Dit vermogen tot telekinese beperkte zich aanvankelijk tot vrij kinderlijke experimenten met voorwerpen welke men dobbelstenen noemde. Kubusvormig speelgoed, waarop de cijfers van 1-6 waren aangeduid en die men gebruikte om iets wat men toen betaalmiddel noemde van eigenaar te doen verwisselen. De eerste telekinist won ontzaglijke hoeveelheden van dit betaalmiddel en werd door de woedende verliezers als een eerloze gebrandmerkt, hem werd een verblijfplaats op het toenmalige eiland Aigina, nu in het drooggelegde gebied Mediterra gelegen, aangewezen, dat was zo een paar miljoen

jaar voor de miljardwisseling: de juiste datum en het jaar zijn bekend, doch doen in dit verband niet ter zake. Van plm. 4.000.000.000 tot 6.000.000.000, een periode, die door onze voorvaders het klassieke tijdperk wordt genoemd, maar die wij in nader overleg nu toch maar liever als het tweede beschaafde tijdperk hebben aangeduid, ontwikkelden onze geleerden het vermogen van telekinese tot autokinese, hierbij echter de grondbeginselen van eerstgenoemd vermogen niet verwaarlozend. Terecht: het is immers in de geschiedenis der mensheid herhaalde malen voorgekomen, dat wij ons een bepaald vermogen dat ons 'primitiever' voorkwam, lieten afsterven, een geval van atrofïering dus, dat in lichamelijk opzicht achteraf van weinig belang is geweest, dat echter indien het op de geest betrekking had en moeilijk of in het geheel niet kon worden herwonnen als een ernstig verlies beschouwd moet worden, zoals de schilderkunst bij voorbeeld, die na het post-barbaarse tijdvak niet meer beoefend is.

De autokinese bracht een omwenteling in onze maatschappij teweeg, waardoor wij het tijdvak van 6.000.000.000 tot 8.000.000.000 het klassieke tijdvak hebben genoemd, terwijl wij nu dus in het post-klassieke leven.

De autokinese bracht een zo ingrijpende verandering in ons leven teweeg, dat wij, als nageslacht, ons schier in beginsel onderscheiden van onze voorvaders. De autokinese begon zeer bescheiden: de mens ontwikkelde het vermogen om zich door middel van in zijn lichaam opgewekte kernenergie te verplaatsen. Dat opwekken van de kernenergie was ons aanvankelijk niet aangeboren: het moest op scholen worden onderwezen, onze kinderen kwamen nog steeds als zware bolletjes vet, spieren en bloedvaten ter wereld. Ook beperkte zich dit vermogen tot eenvoudige en langzame verplaatsingen: van pool tot pool, van breedtegraad tot breedtegraad, de snel-

heid was met het oog op de bouw van het lichaam beperkt.

Dit werd weliswaar snel verholpen door de constructie van speciaal gestroomlijnde vliegkleding, maar hoger dan enige malen de snelheid van het geluid kwam men toch niet, ook het beschermde lichaam kon niet meer verdragen. Niettemin werden hierdoor vele vraagstukken, met name de vreselijke congestie van het luchtverkeer boven dichtbevolkte gebieden, opgelost. Tevens kwam het bevolkingsvraagstuk tot een voorlopige oplossing. Men had immers de bevolking van onze aarde vastgesteld op een bepaald cijfer, dat heel eenvoudig berekend was op een bevolkingsdichtheid van één mens op 0,001 km<sup>2</sup>. Een dichtheid die ons op het ogenblik zeer laag voorkomt, doch die destijds, toen het water op de aarde eenzijdig verdeeld was over de zgn. oceanen, die meer dan de helft van het aardoppervlak uitmaakten, niet zo onlogisch was, in aanmerking genomen, dat er toch ook nog enig aaneengesloten recreatiegebied moest overblijven en de industrie en grondstoffenwinning nog belangrijke gebieden in beslag namen. De bevolking was dus beperkt tot 50.000.000.000 zielen, slechts het twintigvoudige van het aantal in het jaar 2000. Men had natuurlijk sedert de uitvinding van de silicatsynthese een veel groter aantal mensen kunnen toelaten, aangezien de Sahara en de Gobiwoestijn alleen al voldoende zand bevatten om een paar miljard jaar een veel grotere bevolking te voeden, hoewel men daarna dan aan de afbraak van de Alpen, de Andes en andere gebergten had moeten beginnen, monumenten van natuurschoon, die een voorzichtig voorgeslacht met zulk een vooruitziende blik voor erosie had bewaard. De silicatsynthese, die eigenlijk een silicatenafbraak en eiwitsynthese was, waardoor het nutteloze zand in stikstof-, koolstof- en zuurstofatomen gebroken, weer werd opgebouwd tot geconstrueerde voedingsstoffen, had het voedselpro-

bleem tot in de verre toekomst verschoven. Door verregaande hoogbouw, die gepaard ging met een drastische ontwikkeling van de vleugelwiek, was men tot een redelijke planologische verdeling van het aardoppervlak gekomen, doch men achtte een ongebreidelde bevolkingsaanwas gevaarlijk en zo besloot de Wereldraad dus, zij het ook na heftig oppositie, tot geboortenbeperking van twee kinderen per gezin, hetgeen in verband met de verhoging van de leeftijdsgrens neerkwam op een kind in de 300 jaar, de gemiddelde leeftijd van de mens op 1000 en de huwbare leeftijd op 200 jaar geschat. Deze maatregel gold aanvankelijk niet voor hen die bereid waren naar de planeten Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus te emigreren, doch de animo om naar deze koude gewesten te verhuizen werd daardoor niet aanmerkelijk groter. Eerst in het klassieke tijdvak, nadat men erin geslaagd was de ondergrondse steden comfortabel in te richten, is zoals men weet ook de bevolking van de buitenplaneten snel toegenomen ook al omdat de ruimtevaart veel minder omslachtig en dus het contact met de aarde gemakkelijker was geworden.

Zoals gezegd was het vermogen tot autokinese in het begin van het klassieke tijdvak niet ver ontwikkeld, en beperkte zich ruwweg tot verplaatsing van het eigen lichaam, maar hierin kwam weldra verandering, toen na lange oefening iemand erin slaagde delen van zijn eigen lichaam een andere vorm te geven. Het begon ook hier weer heel simpel: een kaalhoofdige slaagde erin zijn haar weer te doen groeien, een vrouw veranderde de kleur van haar kapsel en verwijderde door autosuggestie de rimpels in haar gelaat. Wij weten nu, dat beide vormen van autokinese, de verplaatsing van het lichaam als geheel en de vormverandering van het lichaam, op hetzelfde principe berusten, aangezien immers de vormverandering voortkomt uit het vermogen in het lichaam zelf cellen te verplaatsen. Men maakte destijds echter een on-

derscheid en noemde het vermogen om het lichaam als geheel in beweging te brengen autokinese, terwijl men de vormverandering, aanvankelijk teweeggebracht door de cellen op een andere wijze te rangschikken, later verfijnd doordat men ditzelfde ging doen met moleculen, met de term autotransformatie aanduidde. Dit verschil in benaming wordt echter reeds lang niet meer gemaakt. Wij noemen het vermogen in zijn geheel nu autotranskinese, taalkundig een onjuiste term, die zich echter, zoals dat dikwijls voorkomt, door de gewoonte burgerrecht verworven heeft.

Het is niet onverklaarbaar, dat de mens de autotranskinese aanvankelijk aanwendde tot bevrediging van zijn ijdelheid. Nadat immers door de ontwikkeling van onze produktiemiddelen in de post-barbaarse periode het verschil tussen armoede en rijkdom was verdwenen, waren de geboorte-onrechtvaardigheden nog lang niet opgeheven: de voornaamste waren nog blijven bestaan, nl. de differentiatie in schoonheid, in karakter en in creatief-verstandelijke vermogens, m.a.w.: er was nog steeds een onderscheid te maken in mooie en lelijke, goede en slechte, knappe en domme mensen. Allengs werd het verschil tussen goed en slecht wel enigszins uitgewist: het karakter immers is in hoge mate afhankelijk van de andere eigenschappen: een mooie vrouw is minder tot jaloezie geneigd dan een lelijke, een verstandige man minder tot onverdraagzaamheid dan een domme. Na de opheffing van het verschil in rijk en arm en de afschaffing van de betaalmiddelen kwam een einde aan de diefstallen, deze hadden geen zin meer. Aangezien men bovendien had ondervonden dat een verregaande samenwerking tot een bevredigende levenswijze voor elk individu afzonderlijk leidde, vonden ook geen misdaden meer plaats waarin de gemeenschap werd benadeeld, en de mens werd dus langzamerhand wel 'beter'.

De autotranskinese hief het verschil in schoonheid op,



waardoor naijver, jaloezie, gedeeltelijk verdwenen. Niet geheel, omdat met de vormverandering zulke moeilijk te beschrijven en te verklaren deugden als charme, bekoorlijkheid, aantrekkingskracht nog niet onmiddellijk werden verworven.

Ook gaf de autotranskinese aanleiding tot het ontstaan van misbruik, een verschijnsel in de geschiedenis der mensheid maar al te goed bekend: ook de atoomenergie werd bij voorbeeld aanvankelijk uitsluitend misbruikt.

Wij zijn zeer lang ‘toverleerlingen’ gebleven, die het vermogen dat wij ons eigen maakten, in de allereerste plaats benutten om onze eigen ondergang te bewerkstelligen. Zo ook bij autotranskinese. Niet tevreden met het vermogen zich in een schone jongeling te kunnen veranderen, ontzagen vele mannen zich niet de gedaante aan te nemen van de echtgenoot van een vrouw op wie zij verliefd waren, met het gevolg, dat ineens een weliswaar opgewekt, doch zeer ongewenst liefdesverkeer ontstond, dat de maatschappelijke verhoudingen geheel dreigde te ontwrichten. Tegelijkertijd namen velen de gedaante aan van een ander, een lid van de Wereldraad bij voorbeeld, om aan hun ijdelheid te voldoen, terwijl weer anderen onder de gedaante van een door hem gehate buurman of ook anoniem als ‘schone jongeling’ een misdaad begingen.

Gelukkig was het vermogen tot autotranskinese in het begin nog niet zover ontwikkeld dat men voor onbepaalde tijd de Vreemde’ gedaante kon handhaven, na een maand moest men, zij het slechts kort, tot de eigen gedaante terugkeren om kracht te verzamelen voor een volgende metamorfose.

Dit gaf de gemeenschap de gelegenheid zich te weer te stellen tegen excessen. Het werd verplicht gesteld op de ontblote linkeronderarm het oorspronkelijke gelaat in zijn geheel af te beelden, een ‘huidportret’ dat ook nu nog als herkenningsteken, zij het gewijzigd, in zwang is.

Bovendien werd een verbod uitgevaardigd de gedaante van een ander aan te nemen. Het werd toen een tijdje mode om mythologische of historische figuren te gaan voorstellen en zo kon het gebeuren, dat men op straat Einstein met Cleopatra zag wandelen of de Venus van Milo in haar eentje, maar deze dan naar eigen inzicht gecombineerd met een naakt van Cranach. Op deze wijze ontstonden dikwijls zeer groteske combinaties of wanstaltige figuren. Aan deze maskerade kwam echter na enige tijd een einde; vooral ook, doordat de techniek voortschreed en het vermogen om een dierenvorm ja, zelfs voorwerpen na te bootsen ongekeerde mogelijkheden bood. Er moest ook toen weer voor excessen gewaakt worden: het bleek namelijk weldra, dat men niet straffeloos de gedaante van een dier aan kon nemen, die bracht een zekere regressie van de gehele persoonlijkheid met zich mee, en een snel opkomende 'poesenmode' moest dan ook met strenge middelen worden bestreden, voorts werd het om redenen die een ieder duidelijk zullen zijn, verboden de vorm van een kogel, een bijl of een atoombom aan te nemen. Al deze maatregelen zouden geen effect hebben gehad, als ze niet meteen in den beginne waren genomen, toen de autotranskinese nog onvolkomen was. Op het ogenblik immers zou men ze op allerlei wijzen kunnen ontduiken, al was het alleen maar omdat iedereen de aangenomen vorm zolang kan bewaren als hij of zij dat wil en omdat men ook het 'huidportret' van een ander kan produceren, doch intussen is het verstandelijke, zo men wil morele peil van de bevolking weer zodanig gerezen, dat men daar eenvoudig niet aan denkt.

Een van de voornaamste gevolgen van de autotranskinese was echter de verdwijning van ziekten of invaliditeit, doordat men immers een ziek lichaamsdeel door moleculerverschuiving verving door een gezond of een ontbrekend lichaamsdeel liet aangroeien. Ook de ouder-

domsverschijnselen zijn verdwenen, men vernieuwt elk lichaamsdeel dat tekenen van aftakeling vertoont: wij zijn dus onsterfelijk geworden. De mogelijkheid ons lichaam om te zetten in een uiterst dunne draad van een miljoenste millimeter of minder, heeft het probleem van de overplaatsing over korte afstanden opgelost, ook de ruimtevaart biedt geen moeilijkheden: willen wij een tamelijk ver verwijderd hemellichaam bereiken, dan behoeven wij ons slechts in een lichtstraal te veranderen en een snelheid te geven van 300.000 km per seconde om onze eigen gedaante weer aan te nemen, zodra wij dit hemellichaam treffen.

Onbeperkt zijn onze vermogens echter geenszins: aangezien nog steeds de berekening van de oude natuurkundige Einstein geldt, dat er geen hogere snelheid in het heelal mogelijk is dan die van het licht. Een reis naar een hemellichaam dat enkele honderden lichtjaren of meer van ons verwijderd is, zelfs indien wij de snelheid van het licht evenaren, kost ons dus de voorgeschreven hoeveelheid tijd, terwijl natuurlijk de levensomstandigheden op het aldus bereikte hemellichaam zo moeten zijn, dat wij onze eigen gedaante weer aan kunnen nemen.

De ontwikkeling van de autotranskinese en het daaraan gepaard gaande vermogen om een zeer kleine ruimte in te nemen (wij kunnen ons zelf immers op het ogenblik samepakken, zij het niet zo geconcentreerd als de stof in de zgn. witte dwergen), terwijl wij tevens vrijwel alle in welke vorm dan ook beweegbare hemellichamen van de Melkweg en enkele naburige spiraalnevels kunnen bereiken, heeft ons ertoe gebracht een tijd lang minder streng de hand te houden aan de geboortenbeperking. Dit is onjuist geweest. Wij hebben immers geen rekening gehouden met het feit, dat wij, ondanks de vermogens welke wij bezitten, mensen zijn gebleven en dat de liefste vorm waarin wij leven, die van de mens is, of sterker nog, wij beseffen pas goed dat wij leven als wij

op twee benen lopen, elkaar omhelzen, paren, kijken, horen, ruiken, proeven en voelen. Daarbij komt nog, dat wij het liefst op aarde vertoeven: een onzer volkszangers heeft dit duidelijk zij het niet bijzonder fraai uitgedrukt in de aanhef van een populair liedje: 'Liever zwerf ik als vloeipapier door Amsterdam dan dat ik als mens leef op Saturnus.'

In de eerste onbezorgde trots op onze capaciteit om alle moeilijkheden welke de ontwikkeling van onze beschaving ons stelt, steeds weer te overwinnen (de eerste was, zoals men weet, die van het grondstoffenprobleem in het post-barbaarse tijdperk) hebben we de voorzichtigheid uit het oog verloren en op het eind van het klassieke tijdvak was de bevolking zo toegenomen, dat een nieuwe hiërarchie, een nieuwe scheiding in klassen was ontstaan. Slechts de leidende figuren van de aarde en haar onderhorigheden mogen het gehele jaar als mens rondlopen, meer dan 90 pct. van de bevolking is gedoemd in een andere vorm zijn leven op aarde te slijten of te emigreren naar de planeten of andere hemellichamen, nog verder van de aarde verwijderd. Door uitholling van Jupiter en Saturnus, kunstmatige verlichting en verwarming is het daar nog wel uit te houden, maar het zag er tot voor één miljard jaar naar uit, dat ook daar weldra opeenhoping van mensen zou optreden, zodat men gedwongen zou zijn zgn. kleinere vormen voor te schrijven. Dit is voorkomen, doordat we besloten hebben in het geheel geen kinderen meer te krijgen, een maatregel met het oog op onze onsterfelijkheid noodzakelijk, doch niettemin uiterst pijnlijk, aangezien een maatschappij van louter volwassenen niet alleen bijzonder saai, maar in zekere zin zelfs ongezond is. Het ideaal dat wij met zoveel moeite hebben nagestreefd: gelijkheid voor allen, is dus helaas niet bereikt. Wel zijn wij erin geslaagd een min of meer bevredigende evenwichtstoestand te bereiken door middel van een wisselsysteem: iedere bewo-

ner van een hemellichaam buiten de aarde heeft het recht een maand lang als ‘dun of klein’ mens op aarde te vertoeven en veertien dagen als volwaardig mens. De term dun of klein mens is duidelijk: na alle wederwaardigheden en experimenten zijn bij het gewone volk nog slechts twee vormen in zwang: die van een dwerg in menselijke gedaante met samengepakte atomen of die van een uiterst dun blad, waarop de menselijke vorm staat afgebeeld: het reeds genoemde ‘vloeipapier’.

Alle andere vormen worden slechts bij uiterste noodzaak toegepast, zoals b.v. de lichtstraal voor het interstellare verkeer.

Intussen vindt de voedselvoorziening nu weer op geheel andere wijze plaats dan tijdens het eerste en tweede beschaafde tijdvak, en ook later nog, toen deze plaatsvond door middel van de silicatensynthese. Wij hebben nu een eenvoudiger middel door ons uit te spreiden tot brede banen, voorzien van chlorofyl, waardoor wij dus onder invloed van het zonlicht uit kooldioxyde zetmeel vormen. Het vervelende is, dat ten gevolge van deze methode de hemel op een groot deel van onze aarde verduisterd is, door de zgn. assimilanten. Aangezien de zon echter in de loop der tijden aanzienlijk krachtiger is geworden, zouden wij in onze normale gedaante niet meer op de oppervlakte van de aarde kunnen leven als deze assimilanten niet de nodige schaduw wierpen.

Wij leven dus, als wij onze volwaardige gedaante hebben aangenomen, in een permanent groen schemerlicht. Boven de residentie van het bestuursapparaat is een koepel van assimilanten voorgeschreven, zij die hiertoe geregeld worden aangewezen, hebben het voordeel permanent op aarde te mogen verblijven, zij het ook in de ‘dunne’ vorm, ongeacht de 14 dagen ‘vakantie’ als volwaardigen. Deze elite van assimilanten heeft zich, het moet gezegd, langzamerhand ontwikkeld tot een soort lijfwacht voor het bestuursapparaat, aangezien ongere-

geldheden en opstootjes helaas zo nu en dan voorkomen, doordat de bevolking het niet eens is met de gang van zaken. Deze ongeregeldeheden hebben weliswaar niet veel om het lijf, aangezien wij allen door het vermogen tot autotranskinese niet alleen onsterfelijk maar ook onkwetsbaar zijn geworden. Zij getuigen echter van een zekere ontevredenheid, die ons diep verontrust.

Die situatie is intussen zo, dat de aarde vrijwel uitsluitend zetel van het heelalbestuur en recreatiegebied is geworden. Wij hebben haar, ook toen de straling van de zon aanmerkelijk in kracht begon toe te nemen, niet willen uithollen, wij hebben juist alle mogelijke moeite gedaan haar in de oude toestand te bewaren en zo nodig te restaureren, omdat wij bij alle vooruitgang ook menen iets te hebben verloren, dat onze voorvaderen in zo ruime mate bezaten: de creatieve zin voor schoonheid.

De aarde is nu verdeeld in drie gebieden, of liever drie soorten van gebieden, die niet onderling samenhangen, nl. de bestuursgebieden, waar onze wereldadministratie zetelt, overkoepeld en beschermd door vast aangestelde assimilanten, de gebieden voor 'volwaardige' vakantiegangers, eveneens overkoepeld door wisselende assimilanten. Deze gebieden zijn in vele opzichten nog precies in dezelfde staat als in het post-barbaarse tijdvak, behalve dat de zon er niet in doordringt. Het grootste gebied bestaat uit open recreatieterrein, waterloos gebied aangezien dit in de zon verdampt is en met een wisselende bevolking van 'dunne' vakantiegangers. Ook hier hebben we een aantal steden zorgvuldig hersteld naar oude plannen. Over deze restauratiewerkzaamheden is destijds heftig gediscussieerd, aangezien velen hier van vervalsing spraken en het geestelijk niet aankunnen van de eigen tijd, maar de behoudzuchtigen hebben hun wil door kunnen drijven. Achteraf hebben ze wel gelijk gekregen, aangezien ons artistiek creatief vermogen, zoals gezegd, er niet op is vooruitgegaan.

De steden dragen hier ook nog de oude namen: New York, Parijs en Amsterdam behoren ertoe.

Met Amsterdam hebben we enige moeilijkheden gehad, omdat het water, dat de grachten zo schilderachtig maakt, te snel verdamppt.

In de oceanen hebben we dit euvel verholpen door een stelsel van koelhuizen, in Amsterdam hebben we er echter de voorkeur aan gegeven de kanalen te vullen met ietwat troebel glas, waarvan de bovenlaag geregeld in beweging wordt gebracht om golven na te bootsen.

Het algemeen aspect van zo'n stad is dus niet veranderd, al hebben wij enkele kwetsbare materialen, die in de zonnestraling smelten of te snel verweren, door synthetische stoffen moeten vervangen, doch het is natuurlijk geen echte stad meer, zoals die door onze voorouders werd gebruikt. Het is een museum.

Door de straten schuiven de dunne toeristen, die geen last van de warmte hebben omdat zij hun smalle zijde naar de zon richten en dus zo goed als geen warmte opvangen. Aan het begin van elke straat en ook op bepaalde afstanden in de straat zelf staan signalen, waarop aangegeven staat hoe dun men zich moet maken om het verkeer soepel te doen verlopen. Komen enige honderd-duizenden toeristen ineens bij voorbeeld de Kalverstraat binnen, dan verspringt het signaal automatisch en maakt iedereen zich dunner. Van verkeersmoeilijkheden is dus geen sprake meer. Naarmate men zich dunner maakt moet men zijn lengte echter vergroten en zo komt het in het drukke seizoen wel eens voor, dat het lichaam enkele kilometers lang wordt, zodat men tijdens de vakanties boven deze steden vliegend de indruk krijgt van een enorm speldenkussen.

Wat de mensen in zo'n stad zoeken, is het aardbestuur niet geheel duidelijk, het beperkt zich meestal tot ouderwets vermaak: zo laat men zich in Amsterdam graag in atoomwagentjes in de vorm van motorboten van oud

model over de grachten rijden en bezoekt het schilderijenmuseum, met name de Nachtwacht, die evenals de andere kunstwerken in een glazen tank wordt bewaard, waarin de toestand van de atmosfeer dezelfde is als bij haar ontstaan. Deskundigen beweren echter dat van de oude pracht niet veel over kan zijn en dat wij ons vergapen aan een vervallen relikwie, waarbij onze voorvaders in lachen of in tranen zouden uitbarsten. Er zijn ook bioscopen, die druk bezocht worden en waarin films uit de post-barbaarse periode draaien, een tijdperk dus waarin het vermogen tot autosuggestieve hallucinatie nog niet ontwikkeld was. Wij kunnen ons, althans naar mijn smaak, op het ogenblik veel belangwekkender situaties verbeelden, maar het grote publiek schijnt in deze rolprenten nog vermaak te scheppen.

Televisie en radio, eertijds aangewend om de mensen bezig te houden, worden op het ogenblik uitsluitend voor regeringsmededelingen gebruikt.

Muziek leest men nu eenmaal liever, als men niet zijn volwaardige gedaante bezit, dan dat men die hoort. Wij zijn kijkmensen geworden: dit blijkt het beste als we naar de vakantiegebieden voor volwaardige vormen gaan. Enorme theaters, geweldige speelvelden worden bevolkt door duizenden bezoekers die beziggehouden willen worden, maar zelf niet meer bezig zijn. Ze eten tijdens de vakanties omdat het erbij hoort, maar de smaak is niet verfijnd, concerten zijn niet erg populair, bibliotheken evenmin, hoewel wij in staat zijn met één oogopslag een bladzijde van vijfhonderd woorden in ons op te nemen. Het gelukkigst lijken me nog degenen die in hun vakanties een zo primitief mogelijk leven leiden, kamperend aan een meer of bergen beklimmen, hoewel van deze laatste sport de spanning verdwenen is, doordat men zich immers als men valt snel kan veranderen in een vogel. Het heerlijkste is echter elkaar gedurende die veertien dagen in menselijke gedaante te kunnen be-



minnen, te voelen dat men van vlees en bloed kan zijn, dat de vrouw een zachte huid heeft en welvende borsten en hoogopgaande benen, maar de gemeenschap wordt weer minder opwindend, omdat men in het besef leeft geen kinderen te kunnen krijgen.

‘Wij hebben nu alles, maar wij zijn niet gelukkig,’ zo luidt ook weer de aanhef van een volksliedje en dit geeft de stemming onder het volk duidelijk weer. Daarbij komt nog, dat onze zon nu snel gaat uitdoven. Wij weten dit weliswaar al zeer lang, reeds in het begin van het post-barbaarse tijdvak was men hiervan op de hoogte en men heeft zich met het denkbeeld verzoend, de aarde over enkele miljoenen jaren te moeten verlaten. Nu echter het moeilijke ogenblik in een nabije toekomst ligt, maakt de weemoed zich van ons meester.

Een deel van de bevolking verkeert in een stemming, alsof de ondergang der mensheid nabij is, een ander deel meent, dat wij moeten trachten de aarde te verplaatsen en in de nabijheid van een andere zon te brengen, die jonger is dan de onze. Nu heeft men daartoe reeds vroeger, op het eind van het klassieke tijdperk, pogingen in het werk gesteld. Dat is dus nu twee miljard jaar geleden. In het vooruitzicht, dat de aarde op den duur niet meer bewoonbaar zou zijn wegens de geleidelijke temperatuurverhoging door de intensieve uitstraling van de zon, heeft men toen een poging gedaan de afstand tot de zon te vergroten, m.a.w. de aardbaan wijder te maken. Men dacht dit te bereiken door een grootscheeps autotranskinetisch experiment: alle mensen moesten zich naar de voor de zon afgekeerde zijde begeven en trachten gezamenlijk ons hemellichaam uit haar baan te trekken. Deze proef vond in AD 7.777.777.777 plaats op de zevende van de zevende maand. Men concentreerde de bevolking tussen 7 graden noorder- en zuiderbreedte op 21 graden oosterlengte van Greenwich, in de buurt van Congo dus en gaf de mensen bevel gedu-

rende 7 uur, van 8.30 uur 's avonds tot 3.30 uur 's morgens, al hun telekinetisch vermogen te concentreren op het zenit.

Men had willens en wetens van een wetenschappelijke berekening, waarbij de aarde in het vlak van de ecliptica was gebleven, afgezien: indien het experiment gelukt was had men door een tweede of derde proef ons hemellichaam gemakkelijk kunnen 'bijstellen. Men was blijkbaar verzot op het cijfer zeven, van oudsher het 'heilige' getal...

De proef mislukte, de aarde bleef op dezelfde wijze om de zon wentelen. Sommigen nemen aan, dat de autotranskinetische krachten van de mensheid niet voldoende waren, anderen wijzen erop, dat na het experiment nog maandenlang hallucinaties van buitengewoon mooie vrouwen of mannen optraden en dat de mensen toen reeds aanhoudend vervuld waren van het verlangen naar hun oorspronkelijke vorm. Er trad een massale hallucinatie op, waarbij de mannen aan 'de vrouw' dachten en de vrouwen aan 'de man', hetgeen de concentratie op hetgeen werkelijk moest gebeuren dusdanig belemmerde, dat de proef mislukte. Men heeft daarna van dit soort gemeenschappelijke experimenten afgezien uit vrees voor onvoorziene gevolgen. Indien men bedenkt, dat op bedoeld tijdstip het grootste deel der mensheid nog maar enkele miljoenen jaren gedwongen was in een andere, meer geconcentreerde en dus minder plaats innemende vorm te leven dan waar het naar verlangde, kan men nagaan, welke gevaren op het ogenblik aan een proefneming als deze verbonden zijn. Het heeft, naar wij menen, dan ook weinig zin naar een oplossing te zoeken, waarbij de gehele bevolking betrokken is. Het is opvallend, voor sommigen wellicht bedroevend, dat de ontwikkeling van de mensheid niet in de richting van grotere gemeenschapszin is gegaan: terwijl de maatschappij zich jarenlang in de richting van intenser sa-

menwerking ontwikkelde, heeft het bevolkingsvraagstuk, de toeneming van de bevolking dus, merkwaardigerwijze de tegengestelde krachten opgeroepen, waardoor de mens meer op zich zelf is komen te staan op hetzelfde ogenblik dat hij afhankelijker werd van zijn medemensen.

Indien wij nu ten aanzien van de toekomst een prognose wagen, dan doet het vreemde feit zich voor, dat wij in vele opzichten voor soortgelijke problemen staan als in het post-barbaarse tijdperk.

Het onderzoek heeft aangetoond, dat in het heelal nog enkele zonnen aanwezig zijn, voorzien van planeten, die nagenoeg even oud of jong zijn als onze zon ongeveer 10 miljard jaar geleden. Wij kunnen deze stelsels gaan bevolken. Deze spiraalnevels zijn nu van 20 tot 2500 miljoen lichtjaren van ons verwijderd, het is dus mogelijk de dichtstbijzijnde in enkele tientallen miljoenen jaren te bereiken, de uitersten zijn zelfs voor ons praktisch onbereikbaar, als wij aannemen, dat de daar aanwezige zonnen slechts een levensduur van 12,5 miljard jaar hebben. De snelheid waarmee zij zich van ons verwijderen, benadert immers die van het licht: in de tijd dat wij het punt bereikt hebben, waar zij zich op het ogenblik bevinden, hebben zij zich reeds vrijwel over dezelfde afstand verplaatst.

Ons nieuwe vaderland, of liever gezegd, onze nieuwe vaderlanden, zullen het dan ook nog wel een tiental miljard jaar uithouden, zoals onze zon het na het post-barbaarse tijdvak nog een tiental miljard jaar heeft uitgehouden. Maar dan? Wij zijn immers nog van eender maaksel als de oorspronkelijke mens is geweest, geen dromen of stralen, maar, hoe resistent ook in bijzondere gevallen tegen temperatuurwisselingen, van biologische constitutie. Er blijft ondanks alles een verschil tussen het onbezielde en het bezielde lichaam, al hebben beide energietoevoer nodig om te kunnen blijven bestaan in de

stralende,' d.w.z. levende vorm: wij kunnen ons veranderen in een lichtstraal, doch blijven mens, bewust en bezielde, een 'normale' lichtstraal heeft dezelfde fysische eigenschappen, maar mist de geestelijke.

Er is nu een oplossing, die echter slechts theoretisch overwogen kan worden, omdat wij met al onze beschikbare technische middelen in de grond van de zaak nog barbaar zijn. Deze oplossing is dan deze: wij houden het waterstofgehalte van onze 'volgende' zon (voor 'onze' zon is dat te laat) op peil, zodat de oxygeen-nitrogeen-cyclus in stand gehouden kan worden. Hierin kunnen we alleen slagen als we dus de zwaardere atomen niet alleen herleiden tot zuurstof en stikstof, waartoe we nu eindelijk in staat zijn (in de praktijk wordt hier geen gebruik van gemaakt omdat we in onze assimilantentoestand een gemakkelijker middel hebben om ons voedsel te verschaffen), maar de splitsing nog verder voortzetten.

Wij moeten geen water uit de rots slaan, een 'wonder' dat Mozes volbracht, maar waterstof!

Dit nu, kan alleen het geloof tot stand brengen. Onze wereld is een wereld van het materieel welzijn geweest en deze wereld is ten einde. Wij zijn in de vlucht van ons vernuft lui geworden, wij hebben onze onderzoekingen in de hoogmoedige overweging, dat wij altijd wel te elfder ure een oplossing zouden vinden, verwaarloosd en Gods waterstof over Gods kernen laten lopen. Wij moeten opnieuw het smalle pad betreden, dat wij in onze verwatenheid een paar miljard jaar hebben verlaten en ons bezinnen op de geest van dit heelal. Want slechts de geest, wat die dan ook moge zijn, is sterker dan de materie. Wij moeten onze biologische constitutie, die in wezen een degeneratie van de stofgeest is, overwinnen en naakte atomen voor het aangezicht van het Onbekende en Onkenbare worden. Onze vermogens waren tot nu toe geheel op de materiële wetten gebaseerd, verlopend naar een maximumentropie. Dit zal moeten veranderen: de

grens tussen materie en geest moet verdwijnen: wij moeten ons zelf vernietigen en herscheppen.

Mijn raad zou de post-barbaarse mens, die zich onder de invloed van de zich ontwikkelende technische cultuur welke zich tot op onze tijd heeft voortgezet slechts een vage voorstelling kon maken van de geest, óf als godslastering óf als dweepzieke speculatie zijn voorgekomen. Wij echter hebben de technische ontwikkeling tot het einde volbracht en zien in, dat zij inderdaad tot een einde leidt als niet andere krachten gaan optreden. In plaats van op de verstrekte middelen en energie te parasiteren, moeten we deze rangschikken in een gelijkvormig blijvend patroon: in plaats van de entropie te bevorderen door er maar op los te leven, moeten we deze tegengaan en het heelal opnieuw concentreren tot de ‘vurige’ massa die het eenmaal was. Dit kan slechts geschieden door inkeer. Een ideaal gedurende miljarden jaren, een noodzaak thans, willen wij herboren worden als bezielde kernen.

## **Goden vallen uit de hemel**

Ze waren op weg van Athene naar Saloniki en hadden overnacht in Larissa. De stemming in het kleine gezelschap was eerder weemoedig dan vrolijk: het verblijf in Griekenland liep ten einde en Saloniki, hoe belangwekkend ook voor mensen die zich voor byzantijnse bouwkunst en byzantijnse mozaïeken interesseren, beloofde de klassiek-geschoolden en de klassiek-georiënteerden niet veel bijzonders.

‘Pella,’ zei een van hen zachtjes en een ander: ‘Thasos,’ maar de anderen reageerden hier niet op. Er was immers te weinig tijd: ze moesten naar huis en hadden nog een zware autotocht van enkele dagen voor de boeg. Dat belette hun echter niet, uit te kijken naar de ooievaars die ze de vorige dag tijdens een uitstapje, het laatste, van Larissa naar de Meteoren, bij trossen in de lage bomen hadden zien zitten. Het landschap had er iets oosters van gekregen, iets onheilspellends ook: die grote vogels op de kleine, tamelijk smalle stammen. Er waren in de buurt van Larissa een paar van die bosjes met vogels geweest, doch verderop werd het ineens heuvelachtiger en droger. De lage akkers maakten plaats voor nauwelijks begroeide hellingen, die echter bruiner en groener waren dan in het zuiden, in Attika en Boeotia. Op die hellingen lagen vreemde donkere schuren, nu eens afzonderlijk, dan als het ware gehuchten vormend, die echter zo oppervlakkig gezien niet bewoond

waren. Bernard, die van nature nieuwsgierig was, had willen uitstappen om te gaan kijken of dit nu hutten of schaapskooien waren, want er liepen daar wel mensen rond, maar Peter, die aan het stuur zat, had altijd haast als hij chauffeerde. Hij zei dan ook niets toen Bernard een opmerking maakte over toeristen die door het land stoven zonder iets te zien, maar gaf verbeten nog wat meer gas. Hij moest daar echter weldra mee ophouden, want niet alleen dat ze nu flink stegen en de weg aardig ging kronkelen, ze kwamen voortdurend grote kudden schapen tegen, die hardnekkig op de weg bleven lopen, tot de wagen hun tempo had aangenomen. Dan eerst maakten de herders zich kwaad, dreven de dieren met stokken en stenen aan de kant van de weg en de hellingen op, zodat de auto kon passeren. Na Elassona nam Peter de rechterweg bij het kruispunt en Bernard wist nu, dat ze de mooie maar moeilijke route langs de voet van Olympos naar Katerini zouden nemen. Hij wist niet of Peter zich had vergist, want ze hadden de gemakkelijke, zij het iets langere weg over Servia en Verroia afgesproken, maar het had geen zin, nu te debatteren en hij had daar ook geen zin in. Peter had waarschijnlijk uitgemaakt, dat hij op deze wijze dertig kilometer won of misschien was hij alleen maar van mening veranderd; veel deed het er niet toe en in elk geval reden ze nu regelrecht op de enorme scherpe kam aan, waar de goden zetelden.

Bernard glimlachte bij de gedachte: een verheven maar ongastvrij beeld. Veel hadden ze vast niet aangehad, zeker Afrodite niet en op die Olympos moest het aardig koud zijn, boven de aer en in de aither, boven mist en wolken, zelfs boven de duisternis, maar eerlijk gezegd, tamelijk fris, te oordelen naar de sneeuw die hun paleizen moest omringen. Enfin, ze hadden altijd Hestia bij zich om het haardvuur aan te houden; dat bespaarde veel werk, want Hestia moest het toch kunnen.

Zo lichtelijk peinzend en fantaserend doezelde Bernard van de ene verbazing over het grootse landschap in de andere associatie over de voorbije vakantie, de grijze bergen en de witte tempels die hij gezien had, het komende werk en de ergernis, dat Peter zo eigenwijs was, tot hij op zijn schouder getikt werd door de vrouw van Peter. ‘Wat roepen die mensen toch?’ vroeg ze, wijzend op een paar herders die, na hun schapen van de weg gejaagd te hebben, bleven staan en iets tegen hen schreeuwden. Bernard schrok; hij had de mannen gezien en gehoord, maar niet gekeken en geluisterd, maar nu onderscheidde hij klanken en stemmen en zag hun opgewonden gezichten. Hij leunde uit het raam en keerde zich daarna naar de vrouwen achterin: ‘Die kerels zijn gek,’ meende hij kortaf. ‘Ze zeggen maar wat.’

‘Wat zeggen ze dan?’

‘Ach, onzin.’

De weg werd slechter en ging nu tamelijk snel omhoog.

Peter keek Bernard even van terzijde aan, maar zei niets. ‘Het is een slechte weg,’ zei de laatste, ‘maar hij is korter. Je schiet er niet veel mee op, want we moeten dwars door de Olympos, een heel lange nauwe vallei tot Stená Pétras.’

‘Je had me wel eens kunnen waarschuwen,’ bromde zijn vriend.

‘Ik dacht, dat jij het had nagekeken,’ verontschuldigde Bernard zich. ‘Overigens een prachtig gezicht op de noordkant van de berg der goden,’ vervolgde hij bewonderend en ironisch tegelijk. ‘Indrukwekkend, het zou me niet verwonderen, als daar goden woonden.’

‘Ik kan niet kijken,’ zei Peter, ‘de weg is moelijk. Ik moet jullie ten slotte heelhuids thuisbrengen. De bochten zijn hier zo krap, dat ik een paar maal terug heb moeten schakelen, nadat ik niet goed had opgelet. Hee, daar heb je weer zo'n kudde.’ Hij drukte kwaad op zijn



hoorn. Men hoorde het rauwe geluid weerkaatsen, toen hij even ophield. ‘Beeldige lammetjes,’ meende Alice, ‘ik zou er zo wel een paar mee willen nemen.’

‘Als je het maar uit je hoofd haalt,’ waarschuwde haar echtgenoot.

‘Wat schreeuwen die mensen toch, Bernard?’ vroeg Alice opnieuw. ‘Iets van theeïe; dat betekent toch goden? Theeïe en nog iets.’

‘Ik begrijp er ook niet veel van,’ zei nu Myrthe, die tot nu toe gezwegen had. ‘Ze roepen: Ie theeïe ksanajíeriesan en dat betekent: de goden zijn teruggekomen.’

‘Wat zeg je? De goden teruggekomen?’ Peter lachte. ‘Bedoelen ze ons?’

‘Ik denk het niet,’ zei Myrthe. ‘De goden waren wel erg menselijk, maar zo menselijk toch ook weer niet.’

Terwijl ze zich met moeite een weg baanden tussen de schapen door, die hier slechts weinig uit konden wijken, omdat de hellingen te steil waren, bogen de herders en de herdersjongens zich voor de open ramen van de auto, keken naar binnen en riepen: ‘Jássas, jássas proséksetee, ie theeïe ksanajíeriesan!’ Hetgeen Myrthe weer vertaalde: ‘Goedendag, denk eraan, de goden zijn teruggekomen,’ een waarschuwing, waar ze hoofdschuddend over na zaten te praten, tot ze aan het einde van de kloof waren gekomen en daar een man zagen staan, die hen wenkte stil te houden. Hij had een rond kegelvormig hoedje op en droeg een lammetje op zijn arm; zijn kleding bestond uit een korte nauwe, op de schouder dichtgeknoopte tuniek, die zijn benen vrij liet. Hij had een scherpe neus, vrij dikke lippen en felle ogen, maar de grote beweeglijkheid van het gezicht werd getemperd door een kort baardje, dat met de krullen, die onder het hoedje vandaan kwamen, hem er bedaarder uit deden zien dan hen misschien was. Terwijl hij naast de auto postvatte, keek hij de inzittenden één voor één aan en Bernard stond juist op het punt om te zeggen, dat er

geen plaats meer in de auto was, zoals hij overigens wel kon zien, toen hij ineens zei: ‘Theéletee na makoloethiésetee?’

‘Wat zegt hij?’ vroegen Peter en Alice tegelijk.

‘Hij vraagt of wij hem willen volgen,’ vertaalde Myrthe.

‘Een verzoek of een bevel?’ vroeg Bernard.

‘Een verzoek.’

‘Waarom?’

‘Jatié?’ vroeg Myrthe.

De man wees naar boven: ‘Ie theeïe sas proskaloén.’

‘De goden nodigen ons uit,’ zei Myrthe. Ze stapte uit. ‘Ik heb wel zin in een kopje thee,’ zei ze, nu het initiatief nemend. ‘Het is trouwens Hermes, hij heeft vleugeltjes aan zijn schoenen.’ Ze keek heel ernstig, maar was klaarblijkelijk in het geheel niet verwonderd. ‘Ik ga met hem mee,’ zei ze. ‘En jij ook, Bernard,’ voegde ze erbij. ‘Het lijkt me een unieke gelegenheid. Alice en Peter kunnen blijven zitten, als ze geen zin hebben.’

‘Het kan wel een truc zijn om de wagen te stelen,’ meende Peter, maar hij zette de motor toch af, trok de handrem aan en begon de raampjes dicht te draaien. ‘Hermes was de god van de dieven, als ik het wel heb.’

Alice stapte nu ook uit. ‘Waar zou hij zijn staf hebben?’ vroeg ze.

Alsof hij haar vraag had verstaan, raapte Hermes een gespleten twijg, waarvan de uiteinden in de vorm van een open acht gebogen waren, van de grond op en keek Myrthe vragend aan. ‘U gaat dus allen mee?’ vroeg hij haar.

‘Wie van u verstaat de oude taal?’

Myrthe wees op Bernard. ‘Mijn man is classicus,’ zei ze. ‘Hij kan met u spreken. De anderen kunnen wel volgen wat u zegt.’

‘Classicus?’, vroeg de man. ‘Wat is dat? Filosoof? Historicus? Filoloog?’

‘Van alles wat, maar voornamelijk het laatste en dan speciaal voor de talen die ongeveer tweeduizend jaar geleden in Italië en Griekenland werden gesproken,’ legde Bernard, nu in het oudgrieks, uit. De man knikte, draaide zich om en ging hun voor langs een tamelijk steil, maar niet moeilijk begaanbaar pad, dat aanvankelijk langs een klein wijnveld en daarna over de rotsen leidde. Hij raakte de grond nauwelijks, naar het scheen, maar liep toch wel, ondanks de vleugels aan zijn voeten, die overigens meer decoratie dan hulpmiddel schenen te zijn. Hij lette erop, of de anderen hem konden volgen en bleef bij elke kromming van het weggetje even staan om te kijken of de anderen mee konden komen. Het werd Alice wat te moeilijk en zij bleef achter, doch de man of de god, of hoe men hem dan ook wilde noemen, kwam snel omlaag gesprongen, pakte haar bij de hand en het leek alsof ze ineens zonder moeite vooruitkwam. ‘Hij draagt me bijna,’ zei Alice, ‘en toch pakt hij alleen maar mijn hand vast.’

‘Zorg er maar voor, dat hij je niet schaakt,’ waarschuwde Peter, ‘die jongens van de Olympos hadden er wel de slag van ons onze vrouwen af te kapen.’

Bernard fronste even de wenkbrauwen bij dit volgens hem ongepaste grapje, maar bedacht tegelijkertijd, dat er iets ergs menselijks aan hun leidsman kleefde, een geur, die erop wees, dat hij zeker in enige weken niet in bad was geweest, een penetrante mannelijke geur, die niets goddelijks had. De man was zeker in zijn optreden, maar gaf geen blijken, behalve dan door zijn behendigheid in het klimmen, van uitzonderlijke gaven. Anderzijds hadden zij geen van vieren een ogenblik gearzeld, hem te volgen. Ook nu bleven ze bij hem, hoewel het terrein steeds moeilijker werd en het pad recht omhoog voerde. Zo nu en dan zag Bernard bij een kromming naar beneden en dan duizelde hij even, want al bleven ze op een duidelijk gebaande weg, het terrein werd on-

herbergzamer en het dorp waar zij de auto hadden laten staan, lag nu al enkele honderden meters onder hen, speelgoedachtig, als altijd in zo'n geval, met kleine huisjes en een lelijk kerkje uit de negentiende eeuw, terwijl buiten de kom zich de roze ronde schelp van een byzantijnse kapel aftekende. De berg begon zich nu duidelijk af te scheiden van de rest, maar naarmate ze vorderden, werd hetgeen zich voor hen uitstreekte, woester, eenzamer, grootser. Gegroefde hellingen hier en daar met sneeuw bedekt, diepe spleten, velden van rolstenen: veel verder konden ze niet gaan, want hun kleding, schoeisel en uitrusting waren niet op een echte bergtocht berekend.

Nauwelijks had hij dit overwogen of ineens breidde zich een schraal begroeiide (verspreide plaggen mos, een enkel struikje) hoogvlakte voor hen uit en keken ze tegen de eigenlijke Olympos aan, die nog boven hen uit torende als een bundel spitse en ontoegankelijke pieken, maar op de vlakte zelf wachtte hun reeds de verrassing.

Tegen een muur van grijze steen, die opliep naar de hemel, stond een zilverig soort bundel straaljagers, die in plaats van uit één wel uit dertig leek te bestaan en die dan ook van ongewone afmetingen was. Bernard trachtte juist te schatten, hoe breed dit toestel wel mocht zijn en hoe hoog, toen hij en zijn drie metgezellen door Hermes even omlaag werden geleid, zodat de vlakte en het toestel uit het gezicht verdwenen. Ze waren nu op een minder woest terrein gekomen, dat, naar hij zich verbeeldde, zelfs een aantal sporen van menselijke bedrijvigheid vertoonde, maar ook daar schonk hij weinig aandacht aan, want ineens stond hij dan voor hen, duidelijk te herkennen aan hun kleding en hun attributen, hun houding of eenvoudig omdat ze het wáren: Athene met haar slang, haar agis, haar uil, een Korinthische helm op het hoofd, een eenvoudige Dorische chiton, op elke schouder vastgespeld en aan de heup omgord; Afrodite,

voorbeeld voor een schoonheidskoningin in de ware zin van het woord, in een losse rode mantel, die zo nu en dan openviel en waar ze niets onder droeg; Hera, verre van moederlijk, eerder wulps als Afrodite, doch eveneens in een lange schoudermantel gehuld, waar ze een ruim kleed onder droeg, dat haar op de tenen viel, een diadeem in het haar, iets dat op een scepter leek, maar dat ook een staf kon zijn, in de rechterhand, een soort sjaal over de nogal gewild-slordige haren; dan Artemis, een boers meisje met een rond bolhoedje achter op het hoofd, een lammetje in haar armen, een boog over haar schouder, puntschoenen en haar dat over de schouders viel, in een nauwsluitend kleed, dat toch niet bijster elegant zat. Demeter, een nogal gezette moederlijke vrouw, die blijkbaar al moe was en in een soort stenen zetel zat met losse lange haren langs het gezicht en diepliggende ogen, die weinig zagen en ten slotte ook de allerlaatste vrouw, die nooit helemaal voor volle 'godin' versleten werd: Hestia, de ongetrouwde huishoudster van de familie. Van de mannen vielen de manke en kromme Hefaistos, de in een soort harnas gestoken Ares, de vaderlijke Poseidon, met een bronzen paard in zijn ene hand en met de linkerhand op een drietand steunend, onmiddellijk op. Achteraf zat een grote, zelfs in dit gezelschap van reuzen, want ze waren allemaal wel een hoofd groter dan normale mensen, bijzonder zware vent, spelend met een knots: Herakles natuurlijk; en naast hem in een lang gewaad met klimop in het haar en een beker in zijn hand: Dionysos, zodat de twee die overbleven, Apollo en Zeus moesten zijn. De baardeloze was dan ook Apollo met een band om het haar en een lauriertak en Zeus, een lange krachtige man, kwam reeds naar voren en beduidde hun, naderbij te komen. Ondanks de gedachte die hem door het hoofd schoot, dat dit gezelschap, zoals het zich met de bekende attributen aan hem voordeed, meer leek op een stelletje kermisgasten dan op aloude goden van de Olym-

pos, was Bernard onder de indruk en naderde hij schoorvoetend, enerzijds geneigd de knie te buigen bij wijze van begroeting, anderzijds toch zozeer verbaasd over deze ongewone verschijningen, dat hij de realiteit ervan niet geheel kon accepteren en een soort luchtspiegelingen of wie weet, projecties uit het verleden, wat dat dan ook mochten zijn, voor zich meende te hebben. De ene verklaring was echter al even onwaarschijnlijk als de andere en daarom kon hij met hetzelfde gemak aannemen, dat deze wezens met een raket of het straaljagercomplex of de vliegende schotel, althans met het gecompliceerde instrument, waren aangekomen dat zij zojuist gezien hadden, en misschien deze gedaante hadden aangenomen, omdat ze in het verleden konden lezen. Vermoedelijk hadden ze dan eigenlijk een heel andere gedaante en waren ze tot deze maskerade gekomen om de wezens die de aarde bevolkten, de mensen dus, niet al te zeer aan het schrikken te maken of om hen wellicht gemakkelijk te kunnen imponeren.

Naarmate hij dichterbij kwam, kreeg Bernard het besef, dat Peter en Alice meer en meer achterbleven en dat alleen Myrthe nog bij hem was. Ook Hermes hield zich op een afstand en van de andere wezens bleef slechts degene die dan Zeus zou moeten voorstellen, in zijn gezichtsveld; de anderen trokken zich terug naar de steile, enkele tientallen meters hoge, muur, die oprees naar het plateau van waar ze waren afgedaald. Bernard kon niet nalaten even om te kijken: in de verte zag hij de rand van een lagere vlakte, die nog hoog boven de bergen in het westen uitstak en achter die rand begon de blauwgrijze zee. Aan de overkant zag hij de klauwvormige gebergten van Chalkidike liggen. Lange tijd om van het werkelijk overweldigende panorama te genieten, gunde hij zich niet, want ten slotte was de vent voor hem een vreemde, die misschien niets goeds in de zin had. Hij wendde zijn hoofd dus weer snel om en keek de baardige

naakte kerel in het gezicht, even met een zijdelingse blik op Myrthe, die echter onverstoort op het blote lichaam van de man keek zonder het minste teken van verontrusting. Het was hier tamelijk fris en het moesten geharde jongens en meisjes zijn, dacht Bernard, dat ze hier naakt, of in zulke dunne kleren konden rondhangen, zonder zo nu en dan met hun armen over hun borst te slaan om warm te worden. De overweging kwam hem echter ineens oneerbiedig voor, toen hij de strakke blik van de man opving. Al te eerbiedig, of al te neerbuigend kon men tegen zo iemand niet optreden en nu hij voor hem stond, boog hij het hoofd en zei: ‘Welkom hier op aarde. Maar ik geloof, dat u zich in de...,’ hij aarzelde even, ‘in de kostumering, de aankleding, de gedaante-verwisseling of zo hebt vergist; onze gebruikelijke dracht is nu deze.’ Hij wees op zich zelf en Myrthe. ‘De uwe is van een paar duizend jaar geleden, of,’ hij glimlachte, ondanks zich zelf, ‘van nog vroeger.’

De man had aandachtig geluisterd, maar hief zijn hand op, toen Bernard zijn mond opende om nog iets te zeggen.

‘Ik ben Zeus,’ zei hij.

Bernard liet zich niet uit het veld slaan. ‘Aangenaam,’ zei hij, ‘mijn naam is Van Leyden, doctor in de klassieke letteren. Dit is mijn vrouw Myrthe. Mijn gezelschap bestaat uit nog twee personen, de heer en mevrouw Veergang. De heer Veergang is architect, met grote belangstelling voor Griekse tempels. Die overigens verwoest of ernstig beschadigd zijn in de loop der tijden.’

De man, het mannelijk wezen, toch nog meer dan een hoofd groter dan hij, op hem neerkijkend, zoals de goden op het Parthenon-fries neerkijken op de mensen in de optocht der Panathenaeën, zij het niet in diezelfde mate, constateerde niet zonder verwijt in zijn stem: ‘Men gelooft in het geheel niet meer aan ons.’ Bernard haalde zwijgend zijn schouders op. ‘Ik weet niet,’ zei hij, als bij

ingeving, ‘wanneer u en uw gezelschap de aarde hebben verlaten, maar sedertdien worden hier andere godsdiensten beleden. Het christendom...’

De ander viel hem in de rede: ‘Het christendom heeft dus overwonnen. De onverdraagzamen hebben gezegevierd.’

Ik geloof niet, dat de goden, ik bedoel, dat u het verloren hebt, omdat u en uw gelovigen te verdraagzaam zijn geweest,’ meende Bernard bedachtzaam, ‘dit soort religie met sporen van personificatie der natuurkrachten en van voorouderverering begon te tanen en was gedoemd onder te gaan, naarmate de mensen gemakkelijker abstracte begrippen begonnen te hanteren.’

‘Wij moesten ons aanvankelijk wel aanpassen,’ zei Zeus verontschuldigend. ‘Hera moest de plaats innemen van de moedergodin. Dat ging haar niet al te best af, want daar was ze eigenlijk te jong voor. Maar ja, dat kon niet anders. En dan waren er een massa verhalen, waarin een vogel, een zwaan of een specht, een adelaar of een gier een vrouw beminde en dat was ik dan natuurlijk altijd geweest. Hoe het precies zat, weet ik niet eens meer: of de verhalen er soms al waren en ik me heb aangepast, of dat de mensen vermoedden, dat ik ergens uit het luchtruim of zelfs uit het heelal afkomstig was en zo een vogel van mij maakten. Het ontstaan van zo'n mythe is altijd een wisselwerking van waarheid en fantasie, van gebruik en gebeurtenis. Die vrouwen, die ik bezocht als vogel, waren er steeds slechts één, namelijk Hera. Ik ben niet monogaam en zij ook niet, maar zoveel minnaressen als de mensen mij toedichten, heb ik nooit gehad. Een van de dichters uit die tijd, Homeros, heeft mijn verhouding tot Hera wel aardig beschreven als we samen op de Ida zitten, maar wie de mensen verteld heeft, dat ik haar driehonderd jaar het hof heb gemaakt, was een babbelaar. Het is wel juist, maar de mensen hadden op die manier, ofschoon,’ zo viel hij



zich zelf in de rede, ‘veel benul van de situatie hadden ze natuurlijk niet. Daarvoor deden we te veel ondoorgrondelijke dingen, ondoorgrondelijk voor hen. En dat kunnen we nog doen.’ Dit zeggend, richtte hij de toppen van zijn vingers bezwerend op de rotswand, waar op hetzelfde ogenblik een knetterende vonk uitschoot. Hij keek Bernard triomfantelijk aan, doch deze haalde zijn schouders op. ‘Dat doen wij met een zogenaamde Leidse fles. ophoping van statische elektriciteit,’ verklaarde hij.

‘Maar hoe doe ik het? Uit die naakte rots? Verklaart u dat eens,’ vroeg Zeus ongeduldig en hem strak aankijkend, alsof hij hem wilde biologeren.

‘Dat weet ik niet,’ zei Bernard, zijn blik vermijdend, maar het lijkt me toch eerder een goocheltruc dan een wetenschappelijk experiment.’

Nu werd de ander kwaad: hij hief zijn hand dreigend op, waarschijnlijk om zijn macht te tonen tegenover de kleine man die daar zo onvervaard langs hem heenkeek. Maar een van de vrouwen kwam tussenbeide en fluisterde hem iets in. ‘Het is waar,’ zei Zeus, ‘we komen hier als vrienden, als weldoeners wellicht. En dat herinnert mij eraan, dat ik u eerst moet verklaren, hoe wij hier gekomen zijn, anders blijft u wantrouwend tegenover ons. Want waar geen overmacht of vrees kan zijn, moet vertrouwen in de plaats komen. Ik ben Zeus, ge herkent de andere goden, als ge op de hoogte zijt van de historische gebeurtenissen en toestanden vóór de komst van het christendom en de diensten aan andere goden.’ Maar nu fluisterde de vrouw naast hem, het bleek Hera te zijn, hem opnieuw iets in. Hij knikte. ‘Wij zijn geen goden, wij waren het in de ogen van uw voorvaderen, in werkelijkheid zijn wij bewoners van een planeet die zich vele honderden lichtjaren hier vandaan bevindt. Een paar duizend van uw aardjaren geleden zijn wij hier reeds met ons schip geweest. Wij hebben toen eerst het land verkend en als ik u het eiland Kypros,

de Hellespont, Efesos, Delos, Argos, Kyllene, Athene noem, dan kunt u precies de route volgen en nagaan in welke volgorde en waar we Afrodite, Hefaistos en Ares, Artemis, Apollo, Hera, Hermes en Athene hebben achtergelaten. Demeter en Poseidon waren hier al eens eerder geweest en achtten land en bevolking,' hij aarzelde even, 'hoe zal ik het zeggen, geschikt als vruchtbare grond.'

'Speelterrein,' meende Bernard.

'Gedeeltelijk, gedeeltelijk, mensen om vóór en méé, terrein om óp te spelen.' Hij keek nu Myrthe aan, terwijl hij sprak. 'Uw echtgenoot is vlieg van begrip. Met een vrouw als u was dat te verwachten.' Hij boog even hoffelijk en Bernard zag Myrthe blozen; met een ongetwijfeld onwillekeurig gebaar gleed haar wijde blouse naar één kant, zodat haar rechterschouder bloot kwam. Zeus keek er gespannen naar, naar de lange stevige benen in het korte helgele broekje, naar de brede aanzet van de bruine armen, naar het nu bijna devoot opgeheven gezichtje met het stompe neusje, dat hem zo dierbaar was en dat nu ineens helemaal niet meer de onder zachte gelaatstrekken verborgen ironische glimlach vertoonde.

'Myrthe,' zei hij hard en ze schrok. 'Laat je niet inpalmen door die kermisklant.'

Hoewel hij niet verstond wat Bernard schreeuwde, werd Zeus weer driftig en gaf een teken, waarop Afrodite naar voren kwam. Bij elke stap die ze deed, flitste haar lichaam roomblank tussen de plooiën van haar rode mantel en Bernard zag, hoe zij statig-deinend op hem afkwam op gouden sandalen, hooghartig en verleidelijk tegelijkertijd, de hoofdpersoon uit een slecht verhaal en ze was minstens even fraai gebouwd als Myrthe en veel groter. 'We lijden allemaal aan megalomanie,' bedacht hij, 'daar speculeren ze bij de film ook op en daarom krijgt televisie bij het huidige formaat nooit de aantrekkingskracht van deze opwindende voze romantiek,' en

die gedachte ontvulde hem voldoende om Zeus voor te stellen: 'Laten we zakelijk blijven en de vrouwen erbuiten houden.'

De ander knikte en Afrodite trok zich terug achter haar metgezellen bij de rotswand verderop.

'Ga jij ook maar naar de anderen,' zei Bernard tot Myrthe. 'Dit is een zaak tussen ons.' Ze keek hem verwonderd aan, maar stond op, toen ze zag, hoe ernstig hij was. 'Ik dacht, dat jij man en vrouw gelijk stelde,' kon ze niet nalaten snibbig op te merken, maar hij lette al niet eens meer op haar en keek Zeus aan. 'Vertel me nu maar, wat u eigenlijk van plan was.'

'Wij hadden ons hier enige tijd willen vestigen,' zei de ander, 'maar de toestanden zijn veranderd en toen ik uw automobiel deze kant uit zag komen, heb ik Hermes gevraagd u op te vangen.' Hij keek naar boven. 'Er was radar, toen we in de atmosfeer van de aarde kwamen en men weet dus van onze komst. Eerlijk gezegd, dacht ik eerst, dat u tot de onderhandelaars of tot het ontvangstcomité behoorde, maar dat schijnt niet het geval te zijn. Wij komen niet als goden, niet als onderdrukkers of wezens die aanbeden willen worden; wij kunnen u misschien van dienst zijn in bepaalde zaken, op hoog niveau, met behoud van onze autonomie en de samenstelling van ons gezelschap. Wij willen ons niet verspreiden.

Bernard dacht even na. 'Als gast bent u misschien welkom, om welke reden dan ook, maar ik geloof niet dat wij inmenging of hulp uwerzijds kunnen dulden of aannemen. Uw kwaliteiten zijn in deze tijd voor ons niet meer van belang: Artemis is jageres, maar onze wilde dieren zijn schaars; ze zitten in reservaten of in dierentuinen; handwerk zoals Athene dat bevordert, is zeldzaam geworden; wij hebben nu machines; onze muziek is te ingewikkeld voor Apollo; aardbevingen hebben we ook wel zonder Poseidon, en onweer of regen of storm, waar u zo deskundig in bent, hebben we voldoende. Wij

onderzoeken trouwens zelf de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het klimaat.’

‘Wij kunnen een andere gedaante aannemen of mensen van gedaante doen veranderen,’ zei Zeus.

‘Ik zie niet in dat zo iets ook maar iets anders dan verwarring zou kunnen stichten,’ meende Bernard. ‘U hebt onze technische ontwikkeling steeds belemmerd, zoals uw houding tegenover Prometheus en Salmoneus heeft bewezen. En voorts was de houding van u en de uwen tegenover velen van ons bepaald te laken. Ik behoef u maar een paar namen te noemen: Marsyas, Niobe, Tantalos, Io, Aktaion, Lykoergos, Cassandra, de dochters van Proitos...’

‘Houdt u alstublieft op,’ verzocht Zeus. ‘Spreekt men daar nog altijd over?’

‘Onder vakmensen nog wel eens een enkele keer, hoewel dit alles tot het verleden behoort. Maar wij verlangen er toch niet naar mensen, wezens, bezoekers in ons midden te hebben, die ons krankzinnig kunnen maken of onze schepen kunnen doen vergaan of ons de toekomst zo voorspellen, dat we de uitspraken verkeerd uitleggen. Onze wereld is reeds verdeeld...’ Hij aarzelde; ten slotte hoefde hij deze toch machtige figuur niet wijzer te maken dan hij al was. ‘...dat wil zeggen, verdeeld niet zozeer, dan wel in voortdurende ontwikkeling en dat gaat wel eens met moeilijkheden gepaard. Daar kunt u alleen maar remmend bij optreden. Weet u,’ hij liet zijn stem dalen, omdat hij niet door de anderen gehoord wilde worden, ‘de zogenaamde goden kenden allerlei kunststukjes, maar hadden naar mijn gevoel geen zuiver inzicht. Ze begrepen niet wat de mensen nodig hadden. Net als de radio- en televisieprogramma's gaven ze wat het grote publiek zogenaamd eiste, maar van enige poging om onze goede eigenschappen te ontplooiën, is nooit iets gebleken. Ik vraag me af, of de goden wel zo boven de mensen verheven waren, als ze voorgaven.’

‘Wij waren onsterfelijk,’ zei Zeus trots.

‘U bent onsterfelijk,’ constateerde Bernard. ‘Dat blijkt en wij zijn het niet. Maar wat baat ons dat? Tenzij u ons ook onsterfelijk zoudt kunnen maken. En zelfs, nee, u hoeft niet zo nadrukkelijk uw hoofd te schudden, ik vraag dat niet. Ik wilde juist zeggen: en zelfs dan is het nog niet zeker of wij op een aanbod van u in zouden gaan. We zouden ons dan immers van u afhankelijk maken. Neen,’ besloot hij, ‘als ik u was, zou ik maar weer stilletjes verdwijnen, vóór de anderen komen.’

‘Welke anderen?’

‘De officiële bewoners van deze aarde: de ministers en de parlementsleden, de generaals en de priesters, de technici en de natuurkundigen. Vooral de laatsten lijken mij voor u gevaarlijk. Zij zullen ongetwijfeld uw ruimteschip willen onderzoeken en het uit elkaar gaan nemen. De vraag is dan of het ooit weer in elkaar gezet kan worden. En ik heb zo'n idee, dat u dan gedoemd zou zijn hier eeuwig op aarde te blijven. Dat strookt allerminst met uw neiging tot beweeglijkheid. U zult zich vervelen in dit klein bestek, waar u ons misschien kunt tiranniseren, maar waar u nooit meer de positie van weleer kunt innemen. Er moeten toch planeten zijn, waar u het spel van tweeduizend jaar geleden wel kunt beginnen, opvoeren of doorzetten? Wat hebt u aan onwilligen? Kijk!’ hij wees naar boven: ‘Daar komen ze al aan, onze straaljagers. Men heeft u dus inderdaad reeds gesignaleerd. Ik hoop dat ze niet zodom zullen zijn, een gericht atoomraketje op uw ruimteschip af te sturen. Militairen handelen dikwijls overijld. Het is hun vak voortdurend in paniekstemming te zijn over hun eigen prestaties. Als ik u was, zou ik mijn biezen maar pakken.’

Zonder een antwoord af te wachten en zonder nog een ogenblik in de richting van Afrodite te kijken, keerde Bernard zich om en liep het veld af, zeewaarts, waar Peter, Alice en Myrthe zich tegen het nu diepblauwe

vlak verweg aftekenden als goedgehumte dwergen. Ze stonden op toen hij naderbij kwam en keken hem vragen aan. ‘Ik heb ze aangeraden weg te gaan. Hier is geen plaats voor hen. Een stelletje heelalzwervers. Ongetwijfeld afkomstig van een technisch en fysiologisch hoger ontwikkelde cultuur dan de onze, maar zelf in die cultuur vermoedelijk achtergebleven en gespeend van enige werkelijke kennis. Zulke lieden gaan dan op onverantwoordelijke wijze spelen met de hun verleende krachten; zij zijn, naar ik vermoed, verbannen of gevlucht. Daarna hebben ze enige duizenden jaren de lagere beschavingen in ons Melkwegstelsel onveilig gemaakt met hun goocheltrucs en zo hun kostje opgescharreld. Zo hebben ze ook getracht hun minderwaardigheidsgevoelens kwijt te raken of hebben hun neiging tot dikdoen bevredigd. Nu zijn de meeste culturen misschien op een peil, dat men hun superioriteit of althans hun goddelijkheid niet meer aanvaardt en daarom zijn ze op zoek naar een planeet in een cultuurfase, waar ze in passen.’

‘Maar ze konden toch op hun tien vingers natellen, dat wij nu verder zouden zijn!’ meende Peter. ‘Ik zag overigens meteen, dat het een stelletje ongeregeld was. Ze hadden geen kleren aan hun lijf. Die ene meid was anders lang niet gek.’

Bernard ging er niet op in en keek nu voor het eerst weer om. Het schaarsbegroeide, glooiende veld was leeg en ook daarboven was niets te zien dan de scherpe kammen en grotten, de spitsen en kloven van de Olympos. ‘Een goddelijk plekje hier,’ meende hij, zee en bergen, de verre heuvels, het kleine grijze dorpje beneden in zich opnemend. Het was heel stil nu, nadat de straaljagers waren verdwenen.

‘Daarboven troonden de Olympiërs, maar hier zijn ze toch ook wel eens geweest,’ zei hij. ‘Van de top,’ hij wees naar de Ithome, ‘kon men Keffalonia zien. We moeten nog even naar Chalkidike, vandaar kun je de bergen

hier uit zee zien oprijzen en misschien treffen we het dan, dat de scheiding tussen aer en aither ons de ware stand van zaken geeft. Het is nu te helder,' hij fronste zijn wenkbrauwen, 'en dat geeft wellicht aanleiding tot luchtspiegelingen.' De anderen keken hem aan. 'Jij was het, die naar boven wilde,' zei Peter. 'En nu ben je nog niet tevreden.'

## Proeve van kritiek

Zoals men jaren na de uitvinding van het kiektoestel neerzag op de kunst der fotografie, zodat deze eigenlijk eerst in het midden van de twintigste eeuw erkend is, zo heeft het ook nog jaren geduurd, voor men de dictafonie als een zelfstandige kunstvorm aanvaardde.

Evenals onze broeders, de fotografen, die door de primitieve handwerkers van het penseel met de nek werden aangekeken, beschouwden de pannelikkers ons, dictafonisten, als een verachtelijk soort apparatomanen, die meenden, dat ze met knippen en plakken hun onsterfelijke meesterwerken konden evenaren. En dat terwijl de componisten met hun elektronische proeven en ruimtelijke experimenten door middel van luidsprekergroepen al lang aan het monteren waren geslagen en het terrein afgraasden, voor wij, letterkundigen, ook maar aan nieuwe mogelijkheden dachten.

Waar liggen de grenzen? De hedendaagse componisten benaderen het werk van onze experimentele dichters, die alleen nog maar met lettertjes op papier goochelen, doch geen talent schijnen te hebben voor gebruikmaking van visuele of auditieve apparatuur. De dictafoon, het bij uitstek literaire instrument, is immers nog steeds niet creatief gebruikt! Men gebruikte hem aanvankelijk om een meisje wat te dicteren, ten einde schrijfwerk te besparen en daarna om een gesprek op te nemen en zo ‘de werkelijkheid’ te benaderen. Een aardig vondstje,



waar iedere boerenjongen op kon komen en gemakkelijk in zogenaamde uit het leven gegrepen meesterwerken te ontmaskeren, omdat elk levend gesprek meestal zo dood is als een pier, als er geen creatieve geest is, die het bewerkt en er beter of in elk geval ander, geconcentreerder leven van maakt. Niettemin verbeeldden enige letterkundigen zich enige decennia geleden, dat ze maar ergens in een café of zelfs in hun eigen huis verborgen microfoons behoeften te monteren om zonder dat ze hiervoor zelfs enige moeite behoeften te doen de letterkundige meesterwerken in hun schoot geworpen te krijgen. Dit misverstand heeft aanleiding gegeven tot het zogenaamde microfoonrealisme, dat in de tijd zelf bewonderd werd, doch door een volgende generatie snel als literaire fraude werd herkend. De daarop volgende crisis in de literatuur, een crisis die op het ogenblik bij een deel van de mensen nog min of meer bestaat, omdat de mens, geheel en al visueel en auditief geworden, het lezen van letterkundig werk dat niet met één blik kan worden overzien, heeft afgeleerd, is moeilijk tot een oplossing te brengen, omdat het woord nu eenmaal moeilijker doordringt dan het beeld of het geluid, omdat het eerst zijn betekenis bewust wordt, nadat de letterreeks geïdentificeerd is met het voorgestelde, een proces dat langzamer gaat, omdat het voorstellingsvermogen ingeschakeld moet worden. Zonder hier dieper op in te willen gaan en bij voorbeeld uit te maken of het gesproken woord of de woordklank in alle opzichten de voorkeur zou verdienen boven het gelezen woord of woordbeeld, mogen we wel constateren, dat het laatste in de praktijk in elk geval heeft afgedaan, tenzij dan voor reclameteksten, krantekoppen, onderschriften bij foto's, heel korte toelichtingen dus, waarin het woord slechts de functie heeft van mededeling en niet gebruikt wordt om een verband, een spanning, een diepere zin aan te duiden. Het boek heeft na een korte herleving in zakformaat

gedurende de tweede helft van de twintigste eeuw nu definitief afgedaan: wij zijn luisteraars en kijkers geworden, die zo snel opnemen en reproduceren, dat ze aan verwerken niet meer toekomen. Dat laatste althans menen de cultuurpessimisten, die nog steeds strijd voeren met de machine, de mechanica, het mechanisme en de mechanisatie en die nog niet geleerd hebben deze te gebruiken.

Voor ons is opnemen, reproduceren en verwerken een eenheid, een, men vergeve mij de blasfemie, een drieenheid als het ware, die de kunstenaar in ons bewerkstelligt door helderheid van toon, klank en compositie. Dat hierdoor het kunstwerk minder zou 'betekenen', minder 'inhoud' zou hebben, zoals sommige ouderwetse critici menen, is irrelevant. Sedert de onderwerpeloze schilderkunst onder de gezonde drang van de fotografie, die de 'realiteit' duidelijker, preciezer en moeitelozer weergeeft dan de penseelrealist, heeft de schilder zich kunnen bezinnen op de wrerkelijke problemen der schilderkunst. Op dezelfde wijze kan de toekomstige letterkundige zich, nu het realistisch dictafonisme beperkt is tot de journalistiek van de televisieactualiteit, zich bezinnen op de mogelijkheden van letterbeeldklanken, die door toonhoogte, klankkleur, ritme en compositie zowel muziek als schilderkunst in zich opnemen tot één universele, allesomvattende kunst, die niets zegt, maar alles beduidt.

Het hier te bespreken kunstwerk gaat echter nog een stapje verder en om het nu maar meteen te zeggen: wij kunnen het in het geheel niet eens zijn met de tegenstanders van het onderhavige klankwoordbeeld, getiteld: 'O', dat de kijker-luisteraar voorschrijft in het donker in een geluiddichte kamer te gaan zitten en dan ogen en oren goed de kost te geven. Zij immers, die menen, dat de eminente schrijver een loopje heeft willen nemen met de ontwikkeling van de kunst, die zou leiden tot het abso-

lute niets, hebben nooit begrepen, dat de diepe zin ervan gelegen is in het bewijs uit het ongerijmde, dat de mens nu eindelijk niet meer afhankelijk is van zogenaamde creatieve figuren, doch in staat is zich zijn eigen kunst te verbeelden.